

PUBLICATIONS OF
THE UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

**Reports and Studies
in Social Sciences and
Business Studies**

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

**JOHANNA LEINO, TUIJA MONONEN,
JUKKA SIHVONEN JA SONJA KIVINEN**

Kuullaan, muttei kuunnella

Kyselytutkimus luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja oikeudenmukaisuudesta suomalaisilla maaseuduilla

Kuullaan, muttei kuunnella

Kyselytutkimus luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja oikeudenmukaisuudesta suomalaisilla maaseuduilla

Johanna Leino, Tuija Mononen, Jukka Sihvonen ja Sonja Kivinen

Kuullaan, muttei kuunnella

Kyselytutkimus luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja oikeudenmukaisuudesta suomalaisilla maaseuduilla

Publications of the University of Eastern Finland
Reports and Studies in Social Sciences and Business Studies
No 22

Itä-Suomen yliopisto
Historia- ja maantieteiden laitos
Joensuu
2024

Punamusta

Joensuu, 2024

Sarjan vastaava toimittaja: Markus Mättö

Myynti: Itä-Suomen yliopiston kirjasto

ISBN: 978-952-61-5352-0 (PDF)

ISSNL: 1798-5765

ISSN: 1798-5773

Leino, Johanna; Mononen, Tuija; Sihvonen, Jukka; Kivinen, Sonja
Kuullaan, muttei kuunnella. Kyselytutkimus luonnonvarojen kestävästä
käytöstä ja oikeudenmukaisuudesta suomalaisilla maaseuduilla.
Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 2024.

Publications of the University of Eastern Finland
Reports and Studies in Social Sciences and Business Studies 22

ISBN: 978-952-61-5352-0 (PDF)

ISSNL: 1798-5765

ISSN: 1798-5773

TIIVISTELMÄ

Tämä raportti perustuu tutkimus- ja kehittämishankkeessa *Yhteistä ja yksityistä hyvää. Tutkimus luonnonvarojen käyttöön liittyvistä ympäristöoikeudenmukaisuuksista ja niiden yhteensovittamisesta maaseudulla* – YHYKE) toteutetun verkkokyselyn tuloksiin. Maaseutupoliittisen neuvoston päätöksellä rahoitetun YHYKE-hankkeen lähtökohtana oli energiasiirtymän ja sähköistymisen vaikutukset maaseutujen luonnonvarojen käyttöön. Suuri osa energiasiirtymään tarvittavista luonnonvaroista sijaitsee maaseuduilla. Energiasiirtymä tuokin merkittäviä muutoksia alueelliseen ja paikalliseen maankäyttöön.

Osa hankkeista ja poliittisista päätöksistä on kohdannut vastarintaa. Tämän voidaan tulkita liittyvän epäoikeudenmukaisuuden kokemuksiin. Tässä tutkimuksessa oikeudenmukaisuutta hahmotetaan ympäristöoikeudenmukaisuuden käsitteen kautta: kyselyn tavoitteena oli niin ikään tuottaa tietoa siitä, miten maaseutujen paikalliset kokevat ja tulkitsevat energiasiirtymän ja siihen liittyvien luonnonvarojen käytön oikeudenmukaisuutta. Oikeuden-

mukaisuuden kokemusten ja näkemysten tutkiminen tuottaa keskeistä tietoa, jonka avulla voidaan kehittää luonnonvarojen käyttöön liittyvää suunnittelua ja päätöksentekoa.

Kysely toteutettiin verkkomuotoisena ja siinä yhdisteltiin määrällistä tietoa tuottavia monivalintakysymyksiä, laadullista tietoa tuottavia aineistokysymyksiä ja paikkatietoa tuottavia karttakysymyksiä. Kyselyn kohteena olivat kohdekuntien paikalliset asukkaat, vapaa-ajan asukkaat ja muista kunnista työssäkäyvät. Kyselyyn vastasi yhteensä 590 henkilöä.

Kyselyn tulokset lisäävät tietoa maaseutujen paikallisten oikeudenmukaisuuden kokemuksista suhteessa luonnonvarojen käyttöön. Keskeiseksi tulokseksi nousee kokemus todellisten vaikutusmahdollisuuksien puuttumisesta sekä paikallisesta että maaseutujen näkökulmasta. Kyselyn tulokset korostavat niin ikään maaseutujen keskinäistä ja sisäistä moninaisuutta. Tämän moninaisuuden huomioiminen luonnonvara- ja maaseutupoliittisessa päätöksenteossa on keskeistä ympäristöoikeudenmukaisuuden tavoitteen saavuttamisessa.

Avainsanat: Ympäristöoikeudenmukaisuus, luonnonvarat, maaseutu, osallistuminen, päätöksenteko

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	5
1 JOHDANTO	13
1.1 Hankkeen tausta	13
1.2 Hankkeen teoreettinen viitekehys.....	16
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
2.1 Kohdekunnat	19
2.1.1 Forssa	20
2.1.2 Heinävesi.....	20
2.1.3 Ii	22
2.1.4 Inari	22
2.1.5 Kaustinen	23
2.1.6 Sodankylä.....	24
2.1.7 Tammela	26
2.2 Kyselyn toteutus.....	27
2.3 Kyselyn vastaajat.....	30
3 TULOKSET	39
3.1 Energiasiirtymän perusteet.....	39
3.2 Energiasiirtymän alueellinen oikeudenmukaisuus	42
3.3 Energiasiirtymä maaseuduilla	45
3.4 Yksityistä vai yhteistä hyvää	49
3.5 Luonto ja tulevien sukupolvien hyvinvointi arvoina	55
3.6 Luonnonvarojen käytöstä seuraavien hyötyjen ja haittojen jakautuminen kuntatasolla	59
3.7 Kuntatason luonnonvarojen käyttöä koskevan päätöksenteon oikeudenmukaisuus	64
3.8 Päätöksenteko ja luottamus	69
3.9 Tieto ja sen saavutettavuus	71

3.10 Keskeiset tekijät luonnonvarahankkeita koskevassa päätöksenteossa	74
3.11 Näkemyksiä oikeudenmukaisesta luonnonvarojen käytöstä kunnissa	76
3.11.1. Jako-oikeudenmukaisuus	78
3.11.2 Menettelytapojen oikeudenmukaisuus	81
3.11.3 Tunnustava oikeudenmukaisuus.....	84
4 JOHTOPÄÄTÖKSET	87
LÄHTEET	91
LIITTEET	98

KUVIOT

Kuvio 1. Vastaajien osuudet kunnittain.	31
Kuvio 2. Vastaajien sukupuoli kunnittain.....	32
Kuvio 3. Vastaajien iät kunnittain.	33
Kuvio 4. Vastaajien koulutustausta kunnittain.....	34
Kuvio 5. Vastaajien suhde kohdekuuntaan.....	35
Kuvio 6. Vastausten jakautuminen luonnonvarojen käyttöön liittyviä töitä koskevassa kysymyksessä.....	36
Kuvio 7. Vastausten jakautuminen luonnonvarojen käyttöön liittyviä vapaa-ajanviettomuotoja koskevassa kysymyksessä	37
Kuvio 8. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän turvallisuuspoliittista rationaaliala koskevassa kysymyksessä	39
Kuvio 9. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän ilmastopoliittista rationaaliala koskevassa kysymyksessä	40
Kuvio 10. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän talouspoliittista rationaaliala koskevassa kysymyksessä	41
Kuvio 11. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän taloudellisten vaikutusten alueellista jakautumista koskevassa kysymyksessä..	42
Kuvio 12. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän toteuttamisvastuun alueellista jakautumista koskevassa kysymyksessä.	43
Kuvio 13. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän päätöksenteon alueellista reiluutta koskevassa kysymyksessä	44
Kuvio 14. Vastausten jakautuminen maaseudun merkitystä koskevassa kysymyksessä.....	45
Kuvio 15. Vastausten jakautuminen maaseudun elinvoimaisuutta koskevassa kysymyksessä	46
Kuvio 16. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän uhkia ja mahdollisuuksia koskevassa kysymyksessä.....	47
Kuvio 17. Vastausten jakautuminen maaseudun energiasiirtymästä hyötymistä koskevassa kysymyksessä	48
Kuvio 18. Vastausten jakautuminen maaseutujen huomioimista energiasiirtymää koskevassa päätöksenteossa koskevassa kysymyksessä	49

Kuvio 19. Vastausten jakautuminen yksityisen edun heikentämistä koskevassa kysymyksessä	50
Kuvio 20. Vastausten jakautuminen yksityisen ja yhteisen edun yhteensovittamista koskevassa kysymyksessä	51
Kuvio 21. Vastausten jakautuminen energiasiirtymää ja kunnan elinvoimaisuutta koskevassa kysymyksessä	52
Kuvio 22. Vastausten jakautuminen yhteiskunnallisen edun painottamista koskevassa kysymyksessä	53
Kuvio 23. Vastausten jakautuminen kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien vähentämistä koskevassa kysymyksessä	54
Kuvio 24. Vastausten jakautuminen taloudellisia hyötyjä ja luontoa koskevassa kysymyksessä	55
Kuvio 25. Vastausten jakautuminen luonnon itseisarvoa koskevassa kysymyksessä	56
Kuvio 26. Vastausten jakautuminen energiasiirtymää ja tulevien sukupolvien hyvinvointia koskevassa kysymyksessä	57
Kuvio 27. Vastausten jakautuminen tulevien sukupolvien hyvinvointi ja luonnonvarojen käytön lisäämistä koskevassa kysymyksessä	58
Kuvio 28. Vastausten jakautuminen kohdekuntien luonnonvarojen käytön lisääntymistä koskevassa kysymyksessä	59
Kuvio 29. Vastausten jakautuminen kohdekuntien luonnonvarojen käyttöön liittyvien hyötyjen ja haittojen jakautumista koskevassa kysymyksessä	60
Kuvio 30. Vastausten jakautuminen luonnonvarojen käyttöön liittyvien hyötyjen ja haittojen kuntien välistä jakautumista koskevassa kysymyksessä	61
Kuvio 31. Vastausten jakautuminen luonnonvarahankkeiden haittojen hyvittämistä maanomistajalle koskevassa kysymyksessä.	62
Kuvio 32. Vastausten jakautuminen luonnonvarahankkeiden haittojen hyvittämistä kunnalle koskevassa kysymyksessä	63
Kuvio 33. Vastausten jakautuminen kuntien mahdollisuutta estää luonnonvarahankkeita koskevassa kysymyksessä	64

Kuvio 34. Vastausten jakautuminen kohdekunnan kuntalaisten äänen kuulumista koskevassa kysymyksessä	65
Kuvio 35. Vastausten jakautuminen kohdekuntien kuntalaisten tasapuolisia vaikutusmahdollisuuksia koskevassa kysymyksessä.	66
Kuvio 36. Vastausten jakautuminen vastaajan omia vaikutusmahdollisuuksia koskevassa kysymyksessä	67
Kuvio 37. Vastausten jakautuminen muuttujan ”Suhde kuntaan” mukaisesti vastaajan omia vaikutusmahdollisuuksia koskevassa kysymyksessä	68
Kuvio 38. Vastausten jakautuminen päätöksentekijöiden luotettavuutta koskevassa kysymyksessä.....	69
Kuvio 39. Vastausten jakautuminen viranomaisten luotettavuutta koskevassa kysymyksessä	70
Kuvio 40. Vastausten jakautuminen päätöksissä käytetyn tiedon luotettavuutta koskevassa kysymyksessä.....	71
Kuvio 41. Vastausten jakautuminen tiedon riittävää saamista koskevassa kysymyksessä	72
Kuvio 42. Tiedonlähteitä koskevat vaihtoehdot suhteessa kysymyksen kokonaisvastausmäärään	73
Kuvio 43. Vastausten keskiarvot vaihtoehdoittain luonnonvarahankkeita koskevan päätöksenteon tekijöiden tärkeyttä koskevassa kysymyksessä	75
Kuvio 44. Oikeudenmukaisuuden tekijöitä maaseutujen luonnonvaroja koskevassa päätöksenteossa	87

KARTAT

Kartta 1. Tutkimuksen kohdekunnat kartalla	19
Kartta A. Tiheyspintakartta Forssan ja Tammelan Arvokas paikka -merkinnöistä	98
Kartta B. Tiheyspintakartta Heinäveden Arvokas paikka -merkinnöistä.	99
Kartta C. Tiheyspintakartta Iin Arvokas paikka -merkinnöistä.....	100
Kartta D. Tiheyspintakartta Inarin Arvokas paikka -merkinnöistä.....	101
Kartta E. Tiheyspintakartta Kaustisen Arvokas paikka -merkinnöistä....	102
Kartta F. Tiheyspintakartta Sodankylän Arvokas paikka -merkinnöistä.	103

TAULUKOT

Taulukko 1. Tutkimuksen kohdekunnat	19
Taulukko 2. Verkkokyselyssä käytetyt käsitteiden selitykset	29
Taulukko 3. Avointen kysymysten vastaajamäärät kunnittain	76
Taulukko 4. Tutkimuksen aikana kohdekunnissa puhuttaneita luonnonvarakysymyksiä	77

1 Johdanto

1.1 Hankkeen tausta

Tämä raportti perustuu tutkimus- ja kehittämishankkeen *Yhteistä ja yksityistä hyvää. Tutkimus luonnonvarojen käyttöön liittyvistä ympäristöoikeudenmukaisuuksista ja niiden yhteensovittamisesta maaseudulla – YHYKE*¹ verkkokyselyn tuloksiin. Hankkeen taustalla on globaalit kestävyys siirtymät, jotka luovat paineita ja odotuksia luonnonvarojen kestäväälle käytölle.

Tavoitteenamme on ollut lisätä tutkimukseen perustuvaa ymmärrystä siitä, mitä ympäristöoikeudenmukaisuus tarkoittaa maaseuduilla suhteessa luonnonvarojen käyttöön. Tutkimme ympäristöoikeudenmukaisuuden kokemuksia ja sitä, miten ne vaihtelevat maaseuduilla erilaisiin luonnonvaroihin liittyen. Lisäksi tutkimme, miten erilaisia kokemuksia ja näkemyksiä maaseutujen luonnonvarojen oikeudenmukaisesta käytöstä voidaan huomioida ja sovittaa yhteen luonnonvaroja koskevassa päätöksenteossa paikallisesti ja valtakunnallisesti. Tutkimuksessa viittaamme maaseutuihin monikossa. Tällä haluamme kiinnittää huomiota maaseutujen alueiden, paikkojen, ympäristöjen, yhteisöjen, historioiden ja tulevaisuuksien moninaisuuteen (Helminen ym. 2020; Kattilakoski ym. 2021).

Euroopan Unionin vihreän kehityksen ohjelma tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2050. Tähän se pyrkii muun muassa lisäämällä uusiutuvan energian tuotantoa ja sähköistämällä liikennettä. Osana ohjelmaa energiaomavaraisuuteen tähtäävä REPowerEU-suunnitelma korostaa puhtaan energian tuotannon lisäämistä etenkin tuuli- ja aurinkovoiman avulla. Uusiutuvan energian lisäksi Euroopan parlamentti tavoittelee kriittisten raaka-aineiden saatavuuden parantamista ja omavaraisuuden lisäämistä sekä il-

¹ Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut hankkeen Maaseutupolitiikan neuvoston asettaman hankeryhmän esityksestä, Makeran valtakunnallisiin maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeisiin suunnatuista varoista.

masto- että geopoliittisista syistä. Liikenteen sähköistyminen hillitsee ilmastomuutosta, mutta vaatii yhä enemmän akkuminaaleja, kuten litiumia, kobolttia, nikkeliä ja grafiittia. Käytännössä kaivosten määrä EU:n alueella tulee tulevaisuudessa kasvamaan.

YHYKE-hankkeen lähtökohtana oli energiasiirtymän ja sähköistymisen vaikutukset maaseutujen luonnonvarojen käyttöön. Suuri osa energiasiirtymään tarvittavista luonnonvaroista sijaitsee maaseuduilla. Energiasiirtymä tuokin merkittäviä muutoksia alueelliseen ja paikalliseen maankäyttöön. Hankkeessa keskityimme erityisesti malminetsintään ja kaivostoimintaan. Kansallisen akkustrategian (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021) mukaan yksi Suomen vahvuuksista on akkuminaaleja, kuten litiumia, nikkeliä, grafiittia ja kobolttia, tuottava kaivostoiminta. Tämä on näkynyt kyseisten mineraalien malminetsintälupien määrän ja investointien kasvussa (Vasara 2021; Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2023).

Samaan aikaan malminetsintään ja mahdollisen kaivostoiminnan vastustus on lisääntynyt. Yksi keskeinen tekijä tälle on 2010-luvun alkupuolella tapahtunut Talvivaaran ympäristökriisi, joka on edelleen Suomen mittakaavassa ainutlaatuinen tapaus (ks. Tiainen et al. 2014). Pelko ”uudesta Talvivaarasta” on noussut esiin yhtenä syynä esimerkiksi Heinäveden malminetsintäkonfliktin taustalla (Leino ja Miettinen 2020).

Suomen kaivoslainsäädäntö sallii kansainvälisten yhtiöiden tehdä varauksia ja malminetsintää. Tämä yhdessä vakavia ympäristövaikutuksia koskevien huolien ja pelkojen kanssa on johtanut kansalaisten aktivoitumiseen malminetsintäalueilla, useiden kaivoskriittisten liikkeiden perustamiseen ja kolmeen kansalaisaloitteeseen kaivoslainsäädännön muuttamiseksi. Liikkeet vaativat kaivostoiminnan rajoittamista luontoarvoiltaan merkittävillä alueilla, ja paikallisten asukkaiden sekä kuntien päätäntävällän lisäämistä kaivostoiminnan sijoittumiseen liittyen. Myös kunnat ovat aktiivisia tässä keskustelussa ja ovat julkaisseet kaivosvastaisia kannanottoja. Tilanne on kiinnostava, koska vain reilut 10 vuotta sitten monet kunnat toivottivat kaivostoiminnan tervetulleeksi erityisesti aluetaloudellisiin vaikutuksiin perustuen.

Niin ikään hankkeen lähtökohtana oli ympäristöoikeudenmukaisuuden käsite. Ympäristöoikeudenmukaisuus on nostettu yhdeksi maaseutupoliittisen ohjelman tavoitteista vuoteen 2027:

”Maaseudulla sijaitsevien luonnonvarojen käyttö on vastuullista ja oikeudenmukaista ja huomioi paikalliset ympäristöt, olosuhteet, toimijat ja elinkeinot.” (Kattilakoski ym. 2021, s. 21)

Maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa ympäristöoikeudenmukaisuus määritellään laaja-alaiseksi näkökulmaksi kestävyys siirtymään, jonka ytimessä on ”reiluus eri toimijoiden, paikkojen ja sukupolvien välillä” sekä ”luonnon ekosysteemien vaaliminen ja luonnonvarojen käytöstä syntyvien hyötyjen ja mahdollisten haittojen jakautuminen sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti” (Kattilakoski ym. 2021).

YHYKE-hankkeesta saadut tulokset ovat valtakunnallisesti tärkeitä esimerkkejä luonnonvarojen käyttöön liittyvistä ympäristöoikeudenmukaisuuden kysymyksistä maaseuduilla. Tulokset kytkeytyvät laajempaan kansalliseen keskusteluun ja ajankohtaiseen maaseutu- ja luonnonvarapolitiikkaan. Ne tuottavat tietoa, jota voidaan hyödyntää seuraavien Maaseutupoliittisen ohjelman toimenpiteiden toteuttamisessa: Ympäristöoikeudenmukaisuuden edistäminen ja maaseudun paikallisyhteisöjen näkökulmien huomioiminen ja eri toimijatahojen intressien yhteensovittaminen; Reilujen ja paikallislähtöisten ratkaisujen edistäminen energiamurroksessa ja osana kestävyys siirtymää; Kaivoslain valmistelu ja toimeenpano nostamalla esiin kestävyys ja maaseutuyhteisöjen näkökulmaa. Tuloksia voidaan lisäksi hyödyntää luonnonvarapoliittisissa valmisteluprosesseissa, kuten vuonna 2024 käynnissä olevissa maaseutupoliittisen selonteon (MMM) ja mineraalistrategian päivityksen (TEM) valmisteluissa.

Myös tuuli- ja aurinkovoiman tuotanto on lisääntynyt Suomessa huomattavasti viime vuosina (Energiavirasto 2024; Suomen Tuulivoimayhdistys 2024). Suomessa tuulivoiman hyväksyttävyyttä on yleisesti edelleen hyvällä tasolla, vaikka osa hankkeista on kohdannut paikallista vastustusta (Peltonen

ym. 2024). Sääntelyuudistusten myötä tuulivoiman hyväksyttävyyden kohtaamat haasteet on huomioitava entistä kattavammin. YHYKE-hanke tuottaa tietoa muun muassa siitä, miten oikeudenmukaisuuden koetaan toteutuvan osallistumisprosesseissa maaseuduilla ja miten osallistumista voidaan edelleen kehittää. Nämä tulokset auttavat maankäytön ja kaavoituksen suunnittelussa sekä ympäristövaikutusten ja sosiaalisten vaikutusten arviointiprosessien (YVA ja SVA) valmistelussa niin, että paikallisen tason tärkeät kysymykset ja huolet tulevat arvioinneissa huomioiduiksi.

1.2 Hankkeen teoreettinen viitekehys

Hankkeen teoreettisena viitekehysenä oli maaseudulla tapahtuvan liikehdinnän ja aktivismin tutkimus (rural protests/movements, esim. Woods 2008). Liikehdintä kertoo tiettyyn aikaan ja yhteiskuntaan liittyvistä ilmiöistä sekä niihin liittyvistä ristiriidoista ja tyytymättömyydestä. Monet maaseudulla koetut protestit ovat kytkeytyneet selkeästi ympäristökysymyksiin ja luonnonvarojen käyttöön, sekä näihin liittyviin intressiristiriitoihin. Aiemmin suomalaista maaseutua on puolustettu laajemmin ja näkyvästi esimerkiksi Suomen EU-jäsenyysneuvottelujen aikana ja Natura 2000 -ohjelmaan liittyen, jolloin maanomistajat kokivat valmisteluprosessin epäoikeudenmukaiseksi (Björn 2003b). Maanomistajat eivät päässeet osallistumaan suunnitteluun, joka edisti maanomistajien ja hallintoviranomaisten välisen konfliktin syntymistä (Malmsten 2004).

Tutkimuksen kohdekuntia yhdistävät ajankohtaiset luonnonvarahankkeet ja niihin liittyvä eriasteinen liikehdintä ja aktivismi. Erityisesti tarkastelussa olivat eri vaiheessa olevat malminetsintä- ja kaivoshankkeet ja kaivosliikehdintä, joka tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden tehdä ajankohtaista aktivismitutkimusta ja tutkia ympäristöoikeudenmukaisuutta maaseudulla.

Maaseudulla kaivostoiminta on perinteisesti nähty tärkeäksi elinvoimaisuutta parantavaksi elinkeinoksi, sillä se voi tarjota työpaikkoja ja luoda uutta yritystoimintaa (Mononen 2012). Sillä on kuitenkin aina myös kielteisiä ympäristövaikutuksia ja sosiaalisia vaikutuksia (Mononen ja Suopajarvi 2016). Paikalliset asukkaat saattavat kokea ympäristön uhatuksi esimerkiksi

isoissa luonnonvarahankkeissa, jolloin he voivat aktivoitua puolustamaan omaa ympäristöään (Björn 2003a; Woods 2008).

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että maaseutua ja kestäväää luonnonvarojen käyttöä puolustavat myös muut kuin siellä vakituisesti asuvat (mm. Mononen ja Tuononen 2012; Leino ja Miettinen 2020). Kaivoskriittisiin liikkeisiin kuuluu paikallisten asukkaiden lisäksi iso joukko alueen ulkopuolisia toimijoita kuten vapaa-ajan asukkaita ja eri järjestöjen edustajia.

Aktivismiin liittyy usein joko tai -asetelma, tai me vastaan muut -asetelma, kun tarkastellaan hyötyjen ja haittojen jakautumista (esim. Devlin 2019). Tällaiset asetelmat estävät dialogin ja eri toimijoiden osallistamisen suunnitteluun ja kehittämiseen ja vaikeuttavat näin maaseutupoliittisten tavoitteiden saavuttamista. Tutkimalla oikeudenmukaisuuden merkityksiä ja vaatimuksia luonnonvarojen käytön oikeudenmukaisuudesta voidaan ymmärtää, mikä pohjimmiltaan johtaa kiistoihin ja miten päätöksille voidaan saavuttaa sosiaalinen hyväksyntä (Kennedy 2017).

Luonnonvarojen käyttöön liittyvät konfliktit ja kiistat tuovat esiin erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia siitä, mikä on tai ei ole oikeudenmukaista. Kokeemukset epäoikeudenmukaisuudesta taas vaikuttavat hankkeiden tai politiikkapäätösten hyväksyttävyyteen ja mahdolliseen vastustukseen. Paikallisella vastustuksella on tutkittu olevan merkittävä vaikutus vihreän siirtymän hankkeiden etenemiseen: Kansalaisliik ehdintä voi johtaa hankkeen perumiseen, kieltämiseen tai viivästy miseen (mm. Temper ym. 2020).

Tutkimalla oikeudenmukaisuuden merkityksiä ja vaatimuksia luonnonvarojen käytön oikeudenmukaisuudesta voidaan ymmärtää, mikä pohjimmiltaan johtaa kiistoihin ja miten päätöksille voidaan saavuttaa sosiaalinen hyväksyntä (Kennedy 2017). Tässä tutkimuksessa tarkastelimme maaseutujen kokemuksia luonnonvarojen käytön oikeudenmukaisuudesta ympäristöoikeudenmukaisuuden viitekehyksellä (Schlosberg 2007; Martin ym. 2020).

Analysoimme oikeudenmukaisuutta kolmen ulottuvuuden kautta:

- **Jako-oikeudenmukaisuus** käsittelee luonnonvarahankkeiden hyötyjen ja haittojen (ml. vastuun) jakautumista yhteiskunnassa (Garvey

ym. 2022). Naumannin ja Rudolphin (2020) mukaan jako-oikeuden mukaisuuteen liittyvät kysymykset ovat keskeisiä syitä maaseuduilla esiintyvälle vastustukselle vihreän siirtymän hankkeita kohtaan.

- **Menettelytapojen oikeudenmukaisuus** tarkoittaa tasa-arvoisia osallistumismahdollisuuksia ja päätöksentekoprosessien puolueettomuutta, läpinäkyvyyttä sekä tiedon saavutettavuutta (Mundaca ym. 2018; Bennett ym. 2019). Paikallisten asukkaiden ja yhteisöjen osallistuminen päätöksentekoon on tärkeää koetun oikeudenmukaisuuden ja laajasti hyväksytyjen päätösten saavuttamiseksi (Lehtinen 2003; Raitio 2003; Schlosberg 2007).
- **Tunnustava oikeudenmukaisuus** viittaa eri ryhmien identiteettien, maailmankuvien ja arvojen tunnustamiseen yhdenvertaisina. Tämä ulottuvuus korostaa kulttuurisen kontekstin huomioimista ja paikallisesti sopivien kehityskulkujen määrittämistä, mikä voi vähentää konfliktiherkkyttä (Hanaček ym. 2021; Garvey ym. 2022). Tunnustava oikeudenmukaisuus auttaa ymmärtämään paikkoihin liittyviä arvoja keskeisenä osana vihreää siirtymää ja sen hyväksyttävyyttä (Garvey ym. 2022).

Raportti jatkuu seuraavasti: Ensin esittelemme tutkimuksen kohdekunnat ja verkkokyselyn käytännön toteutuksen. Sen jälkeen siirrymme esittämään verkkokyselyn tulokset. Viimeiseksi esitämme yleisiä johtopäätöksiä verkkokyselyn tuloksiin nojaten.

2 Tutkimuksen toteutus

2.1 Kohdekunnat

Tutkimuksemme kohdekuntia olivat: Forssa, Heinävesi, Ii, Inari, Kaustinen, Sodankylä ja Tammela (ks. kartta 1 ja taulukko 1). Kohdekunnat edustavat erilaisia maaseutualueita.

Kaikissa kohdekunnissa on myönnettyjä varauksia ja/tai malminetsintälupia, osassa kuntia myös kaivoshankkeita tai toiminnassa olevia kaivoksia. Lisäksi kunnissa on käynnissä muita energiasiirtymän hankkeita.

Kartta 1. Tutkimuksen kohdekunnat kartalla.

Taulukko 1. Tutkimuksen kohdekunnat. (*Lähde: Helminen, Nurmio ja Vesanen 2020.)

Kunta	Maakunta	Kaupunki-maaseutu-luokitus*
Forssa	Kanta-Häme	Kaupunki
Heinävesi	Pohjois-Karjala	Harvaan asuttu maaseutu
Ii	Pohjois-Pohjanmaa	Harvaan asuttu maaseutu
Inari	Lappi	Harvaan asuttu maaseutu
Kaustinen	Keski-Pohjanmaa	Ydinmaaseutu
Sodankylä	Lappi	Harvaan asuttu maaseutu
Tammela	Kanta-Häme	Kaupungin läheinen maaseutu

2.1.1 Forssa

Kanta-Hämeessä sijaitseva Forssa on kohdekunnista ainoa kaupunki. Sitä ympäröivät maaseutukunnat (ml. Tammela). Kaupungin elinkeinoihin kuuluu erityisesti teollisuus, onhan sen historia vahvasti kehräämön muokkaama. Nykyisin elintarvike- ja ympäristöalan yritykset ovat merkittävin teollisuuden ala. Forssassa harjoitetaan myös maa- ja metsätaloutta. Kaupungin historiaan kuuluvat keskeisesti Kojjärven mielenosoitukset 1970-luvulla.

Forssan kaupungin alueella on yksi voimassa oleva yleiskaava tuulivoimalle Kiimassuon alueella. Kaavaa ei ole kuitenkaan hyödynnetty, sillä 2010-luvun alussa toteutettu kaavoitus nosti paikallista vastustusta. Tuulivoiman rakentaminen pysähtyi lopulta puolustusvoimien varalaskutuspaikan läheisyyden vuoksi. Forssan loppuvuodesta 2023 ilmestyneessä Ekologisen järkivihreyden tiekartassa nimetään sekä tuuli- että aurinkovoiman edistäminen kaupungin keskeisiksi keinoiksi ilmastonmuutoksen hillintään (Forssan kaupunki 2023).

Forssan alueelle on myönnetty viime vuosina useita varauksia sekä yksi malminetsintälupa. Vielä 2010-luvulla varaukset keskittyivät erityisesti kultaesiintymiin. Vuodesta 2023 eteenpäin varauksia on perusteltu mahdollisilla kriittisten mineraalien, kuten litiumin, nikkelin ja kuparin, esiintymillä. Alkuvuodesta 2024, YHYKE-hankkeen jo päättyttyä, Rio Tinto Finland on suorittanut Forssan ja ympäryskuntien alueella lentomittauksia (Forssan kaupunki 2024). Päätökset eivät ole toistaiseksi nostaneet laajempaa kansalaiskeskustelua kunnassa. Keväällä 2024 kolmetoista kaupunginvaltuutettua jätti valtuustoaloitteen, jossa esitettiin, että kaupunki varautuu kaivoshankkeisiin ja ”päättää kaavoittaa kaivoslain mukaista toimintaa vain, jos kaikki hankkeeseen liittyvät toimijat ovat vastuullisiksi ESG-luokiteltuja” (Forssan kaupunginvaltuusto 2024). Kunnanhallitus hyväksyi ehdotuksen.

2.1.2 Heinävesi

Matkailu on Pohjois-Karjalassa sijaitsevalla Heinävedellä merkittävä elinkeino. Kunnassa sijaitsee kaksi ortodoksisen kirkon luostaria, Heinäveden vesistöreitti ja osa Saimaan alueella sijaitsevaa Koloveden kansallispuistoa.

Kunnassa on paljon vapaa-ajan asuntoja. Heinävesi on merkittävä metsäbiotalouskunta (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2022).

Malminetsintää on tehty kunnan alueella vuodesta 2017 alkaen isobritannialaisen kaivosyhtiö Beowulf Mining Plc:n tytäryhtiön Grafintec Oy:n (ent. Fennoscandian Resources) toimesta. Yhtiön kiinnostus kohdistuu etenkin Pitkäjärven malminetsintäluva-alueella sijaitsevaan Aitolammen grafiitti-esiintymään. Kunta nousi otsikoihin kesällä 2018, kun malminetsintähankkeen vastustus alkoi (Leino ja Miettinen 2020). Pro Heinävesi -liikkeen lisäksi myös Heinäveden kunta on ottanut kielteisen kannan malminetsintään ja kaivostoiminnan kehittämiseen alueellaan. Kunta nimesi vuonna 2022 päivitetystä kuntastrategiassa kaivoshankkeen uhkaksi (Heinäveden kunta 2022) ja on valittanut sen alueelle myönnettyistä varauksista ja malminetsintäluvista.

Heinävedellä on 2000-luvun alusta alkaen keskusteltu Palokin koskien palauttamisesta luonnontilaan ja määrätietoisesti kamppailtu ennallistamisen puolesta vuodesta 2014, jolloin liikehdintä aktivoitui ylipaikalliseksi voimalapatojen purkua ajavaksi kansanliikkeeksi (Kortelainen ja Rannikko 2023). Lisäksi Pohjois-Karjalan maakuntakaavaan 2040 Heinävedelle on merkitty kaksi tuulivoima-aluetta (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2023). OX2 Finland -tuulivoimayhtiö käynnisti YVA-menettelyn Kilpimäen ja Jouhtenisen tuulivoimahankkeista ja Heinäveden kunta hyväksyi hankkeiden kaavoituksen käynnistämisen vuonna 2023. Hankekokonaisuus sisältää yhteensä 27 tuulivoimalaa (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2024b; Pohjois-Karjalan ELY-keskus 2024a).

Tuulivoimahankkeet toivat esiin paikallisten huolet maisemien ja pohjavesien pilaantumisesta sekä luonnon monimuotoisuuden vähenemisestä. Hankkeiden vastustus käynnisti lopulta Heinäveden tuulivoimahankkeiden perumista vaativan kuntalaisaloitteen (*Heinäveden tuulivoimahankkeiden peruminen* 2024). Jouhtenisen tuulivoimahankkeen tavoite on, että YVA-selvitykset ja niitä koskeva ELY-keskuksen päätös julkistetaan vuoden 2024 aikana. Hankkeen osayleiskaavan odotetaan valmistuvan vuonna 2025 ja tuulipuiston rakentaminen alkaisi aikaisintaan vuonna 2026 (OX2 2024).

2.1.3 Ii

Iin kunnassa Pohjois-Pohjanmaalla panostetaan voimakkaasti kestävään kehitykseen. Kunta on saanut kansainvälistä tunnustusta ilmastoteoistaan. Iin kunnan alueella ei ole kaivostoimintaa. Sen sijaan kunnan alueella on malminetsintää. Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa vyöhyke Ranualta Oijärven alueelta Yli-lihin on osoitettu mineraalivarantoalueeksi (Oijärven kultavyöhyke) (Iin kunta 2022b).

Iissä on toiminnassa 56 tuulivoimalaa ja rakenteilla lähes saman verran. Tuulivoimahankkeet ovat aiheuttaneet vastustusta. Esimerkiksi Yli-Olhavan ja Ollinkorven tuulipuistojen kaava-YVA-prosessi johti sekä kansalaisadressin kirjoittamiseen että valitukseen. Vaikutukset koettiin luontoharrastusten, virkistäytymisen haittoina ja luonnon kokemisen katoamisena sekä maisemien menettämisenä (*Ei enää lisätuulivoimaa lihin!* 2021). Pohjois-Suomen hallinto-oikeus hylkäsi vuonna 2022 Yli-Olhavan ja Ollinkorven osayleiskaavan hyväksymispäätöksestä tehdyt valitukset (Iin kunta 2022a). Iin kunnanvaltuusto hyväksyi Ollinkorven tuulivoimaosayleiskaavan vuonna 2022 ja Kosinkankaan tuulivoimapuiston osayleiskaavan vuonna 2023.

Kaikkiaan kunnassa on voimassa kahdeksan tuulivoimapuistojen yleiskaavaa (Iin kunta 2024). Pohjois-lihin on suunnitteilla 10 tuulivoimalan suuruisen tuulivoimapuisto. Hanketta on kritisoitu YVA-prosessin aikana.

2.1.4 Inari

Lapissa sijaitseva Inari kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen. Poronhoito on merkittävä elinkeino ja merkittävä osa saamelaisten kulttuuria. Kolmannes porotalouden tuotosta tulee matkailusta. Kunnassa sijaitsee Inari-Saariselän tärkeä matkailukeskittymä. Poronhoidon lisäksi myös kalastus on tärkeä elinkeino. Inari on tunnettu kullankaivualue, missä kaivaminen tapahtuu perinteisesti käsin.

Inarin kunnan maapoliittinen ohjelma pyrkii yhteen sovittamaan saamelaiskulttuurin ja elämystalouden lähtökohtia. Ohjelma korostaa etenkin poronhoidon, kalastuksen ja keräilyn toimintaedellytyksiä. Saamelaisten kotiseutualueen luonnonvarasuunnitelmaan on vuosille 2022—2027 linjattu,

ettei Metsähallitus käynnistä tuulivoimahankkeita saamelaisten kotiseutualueella suunnittelukaudella. Lisäksi Inarin kunta ei ole puoltanut kaivoksien rakentamista kunnan alueelle eikä uusien luonnonsuojeluohjelmien osoittamista valtion omistamille alueille (Inarin kunta 2022). Se ei myöskään osoita alueita tuulivoimatuotannolle.

Saamelaisten kotiseutualueelle ei viime vuosiin saakka ole ollut kehitteillä teollista kaivostoimintaa saamelaisten perustuslaillisen aseman takia. Marraskuussa 2021 TUKES myönsi ruotsalaiselle kaivosyhtiö Arctic Minerals Explorations Ab:lle kaksi laajaa aluevarausta Inarin ja Sodankylän alueille. Eriyisesti poronhoitajat ovat varauksesta huolestuneita. Ivalon paliskunta, Saamelaiskäräjät ja Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistys vastustavat varausaluepäätöksiä. Alun perin yhtiö haki Inarin ja Sodankylän kunnista neljää varausta, mutta veti kaksi varaushakemusta pois kullankaivajien ja läheisten matkailualueiden takia. (Seipiharju 2021)

2.1.5 Kaustinen

Keski-Pohjanmaalla sijaitsevan Kaustisen alueen vahvuuksia ovat elintarvikkeklusteri, turkistalous, bio- ja kiertotalous sekä teollisuus (Nieminen 2019). Kaustisen kunnan strategiassa kaivostoiminta on tunnistettu mahdollisuudeksi työpaikkojen lisäämiseen ja vaurastumiseen (Kaustisen kunta 2022). Yhdessä naapurikunta Lestijärvelle perustettavien tuulivoimapuistojen kanssa hankkeella odotetaan olevan merkittävä työllisyysvaikutus (Rosenqvist 2019).

Kunnan alueen litiumvarannot on tunnistettu vuonna 1959 ja sen alueelle on rakenteilla Euroopan suurin litiumkaivos ja rikastamo. Kyseisen Keliber-litiumhankkeen pääasiallisia osakkeenomistajia ovat monikansallinen kaivos- ja metallinjalostuskonserni Sibanye-Stillwater (85 %) ja Suomen Malminjalostus Oy (14 %) (Keliber 2022). Sibanye-Stillwater aloitti lisäksi litiumkemiantehtaan rakentamisen naapurikunta Kokkolaan vuonna 2023 (Sibanye-Stillwater 2024a).

Kaivoshankkeen vastustus on ollut vähäistä. Huolta ovat herättäneet vaikutukset paikalliseen vesistöön ja Vionnevan Natura 2000 -soidensuojelu-

alueelle (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2022). Vuonna 2019 Ullavan kalastusseura ry, Kälviän-Ullavan yhteisten vesialueiden osakaskunta ja Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjanmaan piiri ry valittivat Keliberin Syväjärven kaivokselle myönnetystä ympäristö- ja vesitalousluvista Vaasan hallinto-oikeuteen (Holopainen 2021). Vaasan hallinto-oikeus hylkäsi valitukset vuonna 2021, mutta velvoitti Keliber Oy:tä vahvistamaan kaivostoiminnan vesien kuormitustarkkailua (Vaasan hallinto-oikeus 2021).

Hankkeeseen kuuluvien Rapasaaren kaivoksen ja Päivänevan rikastamon ympäristöluvasta tehtiin Vaasan hallinto-oikeuteen kolme valitusta (Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry ja Vesiluonnon puolesta ry). Aluehallintovirasto asetti lopullisessa päätöksessään ympäristöluvalle tiukennusvaatimukset sivukiven jätealueille rakenteille ja niiden vesien johtamiselle ennen toiminnan aloittamista (Aluehallintovirasto 2024). Kaivostoiminnot ja litiumhydroksidin tuotanto alkavat vuonna 2025 (Sibanye-Stillwater 2024b).

2.1.6 Sodankylä

Keskisessä Lapissa sijaitseva Sodankylä on pitkään ollut kansainvälisen matkailun kohde. Luostotunturi, Pyhä-Luoston kansallispuisto ja Urho Kekkosen kansallispuisto ovat kunnan matkailuelinkeinoille tärkeitä alueita. Sodankylä on myös vahva poronhoidon ja -talouden kunta. Sen pohjoisosassa sijaitseva Lapin paliskunta kuuluu saamelaiden kotiseutualueeseen.

Sodankylä sijoittuu Lapin geologiselle vihreäkivivyöhykkeelle, jonka nikkeli-, kupari- ja kultavarojen potentiaalien vuoksi Sodankylästä on kehittynyt merkittävä malminetsinnän ja kaivostoiminnan paikkakunta. Vuoden 2024 syksyllä kunnassa toimii Boliden-konsernin omistama, nikkeliä ja kuparia louhiva Kevitsan kaivos. Kymmenen vuotta toiminnassa ollut kaivos on aiheuttanut jokivesistön tilaan kohdistuvia huolia, jotka ovat johtaneet kansalaisjärjestöjen kriittisiin kannanottoihin (Tulilehto ja Suopajärvi 2021; Mononen ym. 2023; Siivikko 2023).

Kuntaan on suunnitteilla myös kaksi uutta kaivosta. Malminetsintäyhtiö Rupert Resourcesin Rupert Lapland -hanke sisältää Pahtavaaran kultakaivoksen uudelleen avaamisen ja sen läheisyydessä sijaitsevan Ikkarin kulta-

esiintymän hyödyntämisen (Rupert Resources 2021). Ikkarin kaivoshankkeen YVA-ohjelmaan esitetyissä ja sisällytetyissä mielipiteissä kaivoksen tuoloa alueelle vastustettiin (Lapin ELY-keskus 2023b). Suurin huoli kohdistui luontoarvoihin, purkupuutken sijoittamisen vaikutukseen vesistöihin, kaivoksen aiheuttamaan haittaan erityisesti porotaloudelle, melu- ja pölyämishaittoihin, vaikutukset metsästykseseen ja kalastukseen. Mielipiteiden esittämisen yhteyteen oli kerätty ja lisätty kaksi adressia: kansalaisadressi, jolla vastustettiin purkupuutken sijoittumista Jeesiönjokeen, ja paikallisten asukkaiden adressi.

Lisäksi Anglo American Ltd:n omistama Sakatti Mining Oy aikoo avata Sakatin alueelle monimetallikaivoksen. Yhtiö odottaa lupaa maanalaisen kaivostoiminnan käynnistämiseen. Lapin ELY-keskus antoi hankkeesta perustellun päätelmän YVA-prosessin päätteeksi elokuussa 2023 (ks. Lapin ELY-keskus 2023a).

Sakatissa on arvioitu sijaitsevan eurooppalaisittain merkittävä kupari- ja nikkeli-esiintymä. Alueella sijaitsee myös Natura- ja soidensuojeluohjelmiin kuuluva Viiankiaavan suoalue (Lassila 2021; Mononen ym. 2023). Sakatin kaivoshanketta vastustaa Viiankiaapa-liike yhdessä muiden toimijoiden, kuten luonnonsuojelujärjestöjen ja paliskuntien, kanssa. Keskeisiä syitä vastustamiselle ovat Viiankiaavan merkitys luonnon- ja linnustonsuojelualueena, suunnitellun kaivoksen jätevesien päästöt Kitisen jokeen ja porojen kulureittien muuttuminen (Lapin ELY-keskus 2018; Lassila 2021). Elokussa 2023 Lapin ELY-keskus vaati lausuntopäätelmässään Viiankiaavan Natura-arvioinnin päivittämistä edelleen muun muassa pohjavesiä koskevien vaikutusten osalta (Leisti 2023).

Vastustuksesta huolimatta kaivostoiminnalla on Sodankylässä laaja hyväksyntä ja kaivostoiminta koetaan kunnan elinvoimaisuuden kannalta tärkeäksi elinkeinoksi (Tulilehto ja Suopajärvi 2023). Kaivostoiminnan edellytysten vahvistamisesta on tullut kunnalle tavoite ja se pyrkii edistämään aktiivisesti uusien esiintymien kartoittamista. Kunta on yhdessä Kittilän ja Ylitorion kunnan kanssa suunnitellut malminetsinnän ja pienkaivostoiminnan

palvelukeskuksen perustamista (Sodankylän kunta 2020). Samalla Sodankylän kunta on Suomessa aktiivisesti ajanut kaivos- tai louhintaverotuksen kehittämistä ja käyttöönottoa (Mononen ym. 2023).

Tuulivoimatuotanto alkoi Sodankylässä vuonna 2015, jolloin 17 kilometriä kunnan keskustasta lounaaseen valmistui Joukhaisselän yhdeksän voimalan tuulipuisto (Metsähallitus 2024). Tuulivoiman sijoittumista Lapin maakunnassa ei ole kokonaisvaltaisesti ratkaistu. Tuulivoimapuistojen rakentaminen Lapissa edellyttää, että hankkeen seudulliset vaikutukset selvitetään kuntakaavoituksen ja YVA-menettelyn yhteydessä. Lapin liitto on laatinut selvityksen tuulivoimatuotantoon parhaiten soveltuvista alueista Lapin maakunnassa. Selvityksellä pyritään rajaamaan suunnittelun ulkopuolelle ne alueet, jotka eivät jonkun erityisarvon näkökulmasta sovellu tuulivoiman tuotantoon. Selvityksessä tunnistettiin Lapin maakunnassa olevan 46 seudullisesti merkittävää tuulivoima-alueita, joista Sodankylään on merkitty kaksi tuulivoimapotentialista aluetta (FCG 2022; Lapin liitto 2022).

Lapin liitossa on meneillään aurinko- ja tuulivoimaselvitys 2023–2024 -karttakysely, jonka avulla selvitetään maakunnan asukkaiden ja eri sidosryhmien suhtautumista aurinko- ja tuulivoimaan Lapin alueella (Lapin liitto 2024).

2.1.7 Tammela

Tammela on Kanta-Hämeessä sijaitseva maaseutukunta, joka kuuluu Forsan seutukuntaan. Kunta on tunnettu Torronsuon ja Liesjärven kansallispuistoista, Saaren kansanpuistosta ja yli 200 järvestään, joihin sen matkailuelinkeino perustuu. Tammelan alueen kylät ovat aktiivisia. Kunnan alueella toimii Tammelan kylät ry, joka kehittää kylätoimintaa ja kotiseututyötä. Kunnassa sijaitsee myös Hämeen ammattikorkeakouluun kuuluva Mustialan maatalousoppilaitos.

Tammelalla voidaan sanoa olevan kaivoshistoriaa; sen alueella toimi Tilasinvuoren kuparikaivos 1700-luvulla (Puustinen 2014). Kunnan alueella on 2000-luvulla tehty malminetsintää, jonka kohteena on 2010-luvun loppupuolelle saakka ollut erityisesti kulta. Energiasiirtymän myötä kiinnostus Tammelan alueen kriittisten mineraalien esiintymiä kohtaan on kasvanut:

kunnan alueella on useita voimassa olevia varauksia ja malminetsintälupia. Erityisesti kunnan litium-, nikkeli-, kupari- ja kultavarannot kiinnostavat malminetsintä- ja kaivosyhtiötä.

Viime vuosina malminetsintä on herättänyt myös paikallista vastustusta. Vuonna 2016 Tammelan paikalliset perustivat Torronsuon Vartijat -ryhmän keräämään ja jakamaan tietoa kansallispuiston alueella tehtävästä malminetsinnästä (Niskanen 2016). Lounas-Hämeen luonnonsuojeluyhdistys sekä paikalliset vesiensuojeluyhdistykset ovat tehneet valituksia ja muistutuksia kunnan alueelle myönnettyistä varauksista. Särkijärven suojeluyhdistys on vuonna 2023 vedonnut Tammelan kuntaan Rio Tinto Finlandin malminetsintähankkeesta mahdollisesti seuraavan kaivostoiminnan kieltämiseksi. Viimeisimpänä toimena Heinijärven Suojelu ry pani heinäkuussa 2024 alulle kuntalaisaloitteen. Aloitteen keskeinen vaatimus on, että ”Tammelan kunta ryhtyy heti kaikkiin käytettävissä oleviin toimiin kunnan alueella olevien kaivoshankkeiden pysäyttämiseksi” (*Ei kaivoksia Tammelaan, kahden kansallispuiston kuntaan 2024*).

Tammelan kylät ry:n Tammelan kyläohjelmassa yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi on kirjattu uusiutuvan energian, etenkin tuulivoiman, edistäminen maisema-arvot huomioiden (Virtanen ja Uusitalo 2010). Energia-ala nähdään ohjelmassa myös taloudellisena mahdollisuutena. Tällä hetkellä Tammelan kunnan alueella ei ole suunnitteilla tai toiminnassa yhtään tuulivoimalaa. Paikallista vastustusta 2010-luvulla herättänyt Kiimassuon tuulipuiston teemayleiskaava ulottuu osittain Tammelan alueelle. Tuulivoiman sijaan Ilmatar Oy suunnittelee Tammela-Jokioinen-alueelle teollisen mittakaavan aurinkovoimalaa. Tammelan kunta on myöntänyt yhtiölle suunnittelutarveratkaisun ja poikkeamisluvan osayleiskaavasta maaliskuussa 2024 (Ympäristölautakunta 2024).

2.2 Kyselyn toteutus

Aineistomme koostuu verkkokyselyn avulla kerätystä määrällisestä ja laadullisesta aineistosta. Kysely toteutettiin Mapita Oy:n Maptionnaire-kysely-

työkalun avulla. Maptionnaire-alusta mahdollisti sekä tavallisten kyselytutkimuksen kysymysten (esim. monivalintakysymykset, avoimet kysymykset) että karttapohjaisten kysymysten sisällyttämisen kyselyyn. Karttakysymysten avulla voidaan tuottaa paikkatietoa, jossa ihmisten kokemukset ja näkemykset on liitetty maantieteelliseen sijaintiin ja siten fyysiseen ympäristöön.

Kysely oli avoinna vastaajille kuukauden ajan 9.1.—5.2.2023 ja sitä jaettiin avoimen verkkolinkin kautta. Otantamenetelmiä ei hyödynnetty, vaan kyseessä on itsevalikoitunut näyte kohdekuntien paikallisista asukkaista, vapaa-ajan asukkaista ja kohdekunnissa työskentelevistä henkilöistä (Vehkalahti 2019). Saman vastaajan vastaamista useaan kertaan pyrittiin estämään asettamalla rajoitus yhteen vastaukseen per laite.

Kyselylinkkiä jaettiin muun muassa kunnissa toimiville paikallisyhdistyksille ja -järjestöille, lukioihin, kuntien toimijoille, maakuntien toimijoille ja kyläyhdistyksille sekä Lapissa muun muassa paliskunnille ja Saamelaiskäräjille. Jakelussa pyrittiin tavoittamaan vastaajia eri ikäryhmistä, koulutustas- toista, ammattiryhmistä ja maantieteellisistä sijainneista. Lisäksi verkkokyselyn linkkiä jaettiin laajasti sosiaalisen median alustoilla (mm. kuntien ja järjestöjen sosiaalinen media, paikalliset Facebook-ryhmät). Verkkokyselyn alkamisesta julkaistiin uutiset kohdekuntien paikallislehdissä.

Verkkokysely koostui monivalintakysymyksistä (taustakysymykset ja väittämät), avoimista kysymyksistä ja karttaosiosta. Taustakysymyksillä kartoitettiin kohdekunnan lisäksi vastaajan ikää, sukupuolta ja koulutustaustaa. Lisäksi taustakysymyksiä kysyttiin vastaajan suhdetta kuntaan sekä suhdetta luonnonvarojen käyttöön kysymällä työ- ja vapaa-ajanviettotapoja. Kysely toteutettiin anonymisoidusti eli siinä ei kerätty henkilötietoja, joiden avulla vastaaja olisi tunnistettavissa.

Väittämiä oli kyselyssä yhteensä 33. Vastaaja arvioi väittämiä Likert-asteikolla 1—5 (Täysin eri mieltä – Täysin samaa mieltä). Väittämien teemat koskivat energiasiirtymää maaseuduilla ja luonnonvarojen käyttöä kohdekunnassa sekä näihin liittyvää koettua oikeudenmukaisuutta. Niiden muotoilun pohjana käytimme ympäristöoikeudenmukaisuuden viitekehystä. Kysely sisälsi selitykset käsitteille *energiasiirtymä* ja *luonnonvara* (ks. taulukko 2). Oikeudenmukaisuuden käsitettä ei määritelty vaan se jätettiin vastaajan

tulkittavaksi. Näin pyrimme saamaan aineistoa vastaajien näkemyksistä ja kokemuksista oikeudenmukaisuuden suhteen. Väittämistä saadun määrällisen aineiston analyysi on toteutettu tilastollisiin analyyseihin tarkoitetulla IBM SPSS -ohjelmalla (versio 27). Tulokset on esitetty luvuissa 3.1—3.10.

Taulukko 2. Verkkokyselyssä käytetyt käsitteiden selitykset.

Energiasiirtymä	Energiasiirtymällä tarkoitetaan fossiilisten energialähteiden korvaamista uusiutuvilla energialähteillä ja energiakulutuksen vähentämistä. Uusiutuvia energialähteitä ovat vesi-, tuuli- ja aurinkoenergia, biomassa ja -kaasu sekä maa- ja ilmalämpöenergia. Myös akkumineraalien (esim. nikkeli, koboltti, litium ja grafiitti) tarve ja saatavuus liittyvät keskeisesti energiasiirtymään.
Luonnonvara	Luonnonvaroilla tarkoitetaan tässä kyselyssä erityisesti energiasiirtymän näkökulmasta keskeisiä luonnonvaroja. Näitä ovat uusiutuvassa energiatuotannossa hyödynnettävät luonnonvarat, kuten vesi, tuuli, aurinko ja biomassa (esim. puu). Myös akkumineraalien (esim. nikkeli, koboltti, litium ja grafiitti) tarve ja saatavuus liittyvät keskeisesti energiasiirtymään.

Verkkokyselyyn sisältyi väittämien lisäksi kaksi avointa kysymystä. Ensimmäisessä kysymyksessä vastaajia pyydettiin kuvailemaan tilanteita, joissa oikeudenmukaisuus toteutuu tai ei toteudu vastaajan kohdekunnan luonnonvaroihin liittyvässä päätöksenteossa. Toisessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin kuvailemaan, millaisena vastaaja haluaa nähdä kohdekunnan luonnonvarojen käytön tulevaisuudessa. Avoimista kysymyksistä saatu laadullinen aineisto on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmällä (Silvasti 2014). Analyysin apuna on käytetty Atlas ti. -ohjelmaa (versio 22). Analyysin aluksi avoimet vastaukset teemoiteltiin ympäristöoikeudenmukaisuuden viitekehyksen mukaisesti kolmeen laajaan teemaan (jako-oikeudenmukaisuus, menettelytapojen oikeudenmukaisuus, tunnustava oikeudenmukaisuus). Tämän jälkeen teemat jaettiin tarkempiin vastausten sisältöä

kuvaaviin koodeihin. Koodistoa muokattiin ja tarkennettiin aineistosta organisesti nousseiden havaintojen pohjalta läpi analyysiprosessin (Silvasti 2014). Tulokset on esitetty luvussa 3.11.

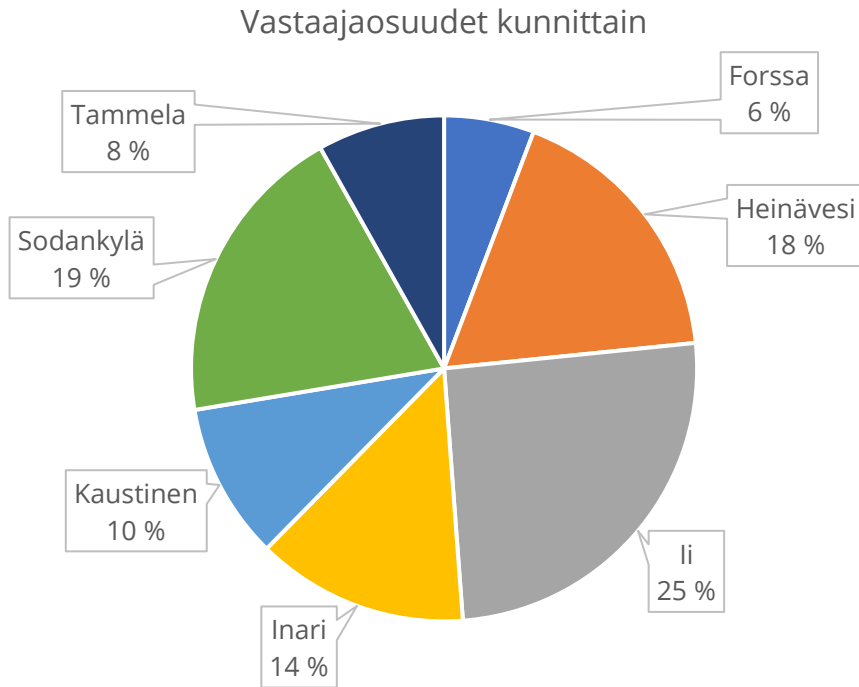
Verkkokysely päättyi karttaosioon, jossa vastaajia pyydettiin merkitsemään kunnan alueelle luonnonympäristössä tai rakennetussa ympäristössä sijaitsevia, arvokkaaksi koettuja paikkoja. Lisäksi vastaajia pyydettiin merkitsemään paikkoja, joiden luonnonvarojen nykyisestä tai tulevaisuuden käytöstä vastaaja on huolestunut, ja paikkoja, joissa luonnonvarojen käyttö olisi vastaajan mielestä mahdollista tulevaisuudessa. Paikkamerkinnyt tehtiin pistemäisessä muodossa ja jokaiseen merkintään oli mahdollista kirjoittaa lisätietoja avoimena vastauksena.

Kartta-aineistosta tuotettiin tiheyspintakartat (Kernel density) ArcGIS Pro 3.0.1 -ohjelmistolla (Esri Inc). Tiheyspintakartat kuvaavat kartalle merkittyjen pisteiden tiheyksiä kuntien alueella. Kuntakohtaiset arvokkaiden kohteiden merkinnöistä koostetut tiheyspintakartat löytyvät raportin lopusta liitteenä (liite 1).

2.3 Kyselyn vastaajat

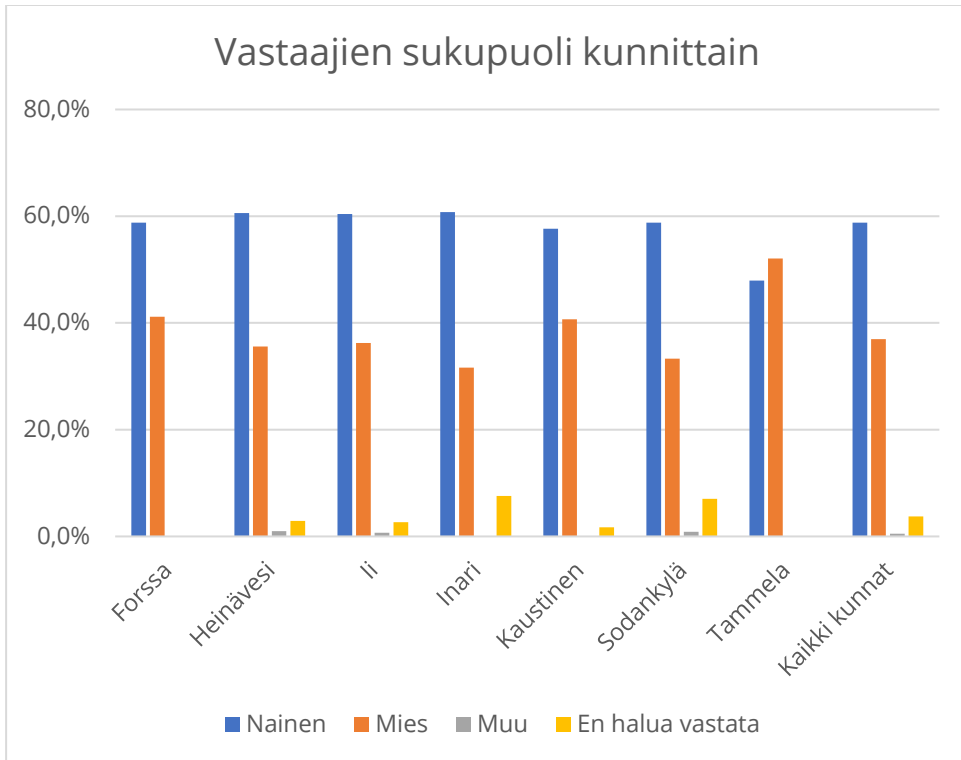
Kyselyyn vastasi yhteensä 590 henkilöä. Eniten vastauksia tuli Iin kunnasta, missä kyselyyn vastasi 150 henkilöä. Seuraavaksi eniten vastaajia oli Sodankylässä (115 vastausta) ja Heinävedellä (104 vastausta). Inarista vastauksia tuli 80 ja Kaustiselta 59 kappaletta. Vähiten kyselyyn tuli vastauksia Tamme-lastä (48 vastausta) ja Forssasta (34 vastausta).

Erot kohdekuntien vastaajamäärissä aiheuttavat sen, että kyselyn tuloksia ei voi tulkita verrannollisina kuntien kesken. Vastaajamääriä on mahdollista tarkastella tutkimusaiheen aiheuttaman kiinnostuksen näkökulmasta, jolloin vastausaktiivisuuden vaihtelu myötäilee etenkin kaivostoiminnan kohtaaman vastustuksen määrää kohdekunnissa. Koska verkkokyselyn linkki oli jaettavissa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, lähtöoletuksena on, että kyselyllä tavoitettiin enemmän jo valmiiksi vaikuttamisen kentällä aktiivisia vastaajia, joille kyseiset aiheet ovat tuttuja.

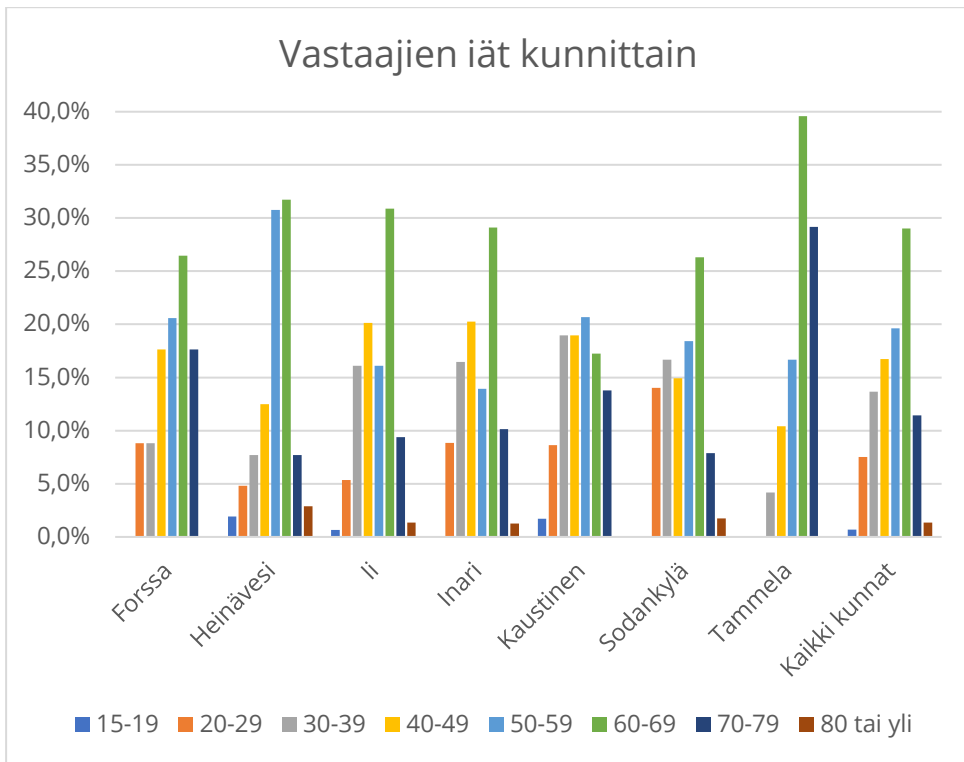
Kuvio 1. Vastaajien osuudet kunnittain. n=590

Vastaajista yli puolet (58,8 %) vastasi sukupuolekseen ”nainen”. Miehiä kyselyyn vastanneista oli 37 prosenttia. Loput 4,2 prosenttia vastasi sukupuolekseen muu tai ei halunnut vastata sukupuolta koskevaan kysymykseen.

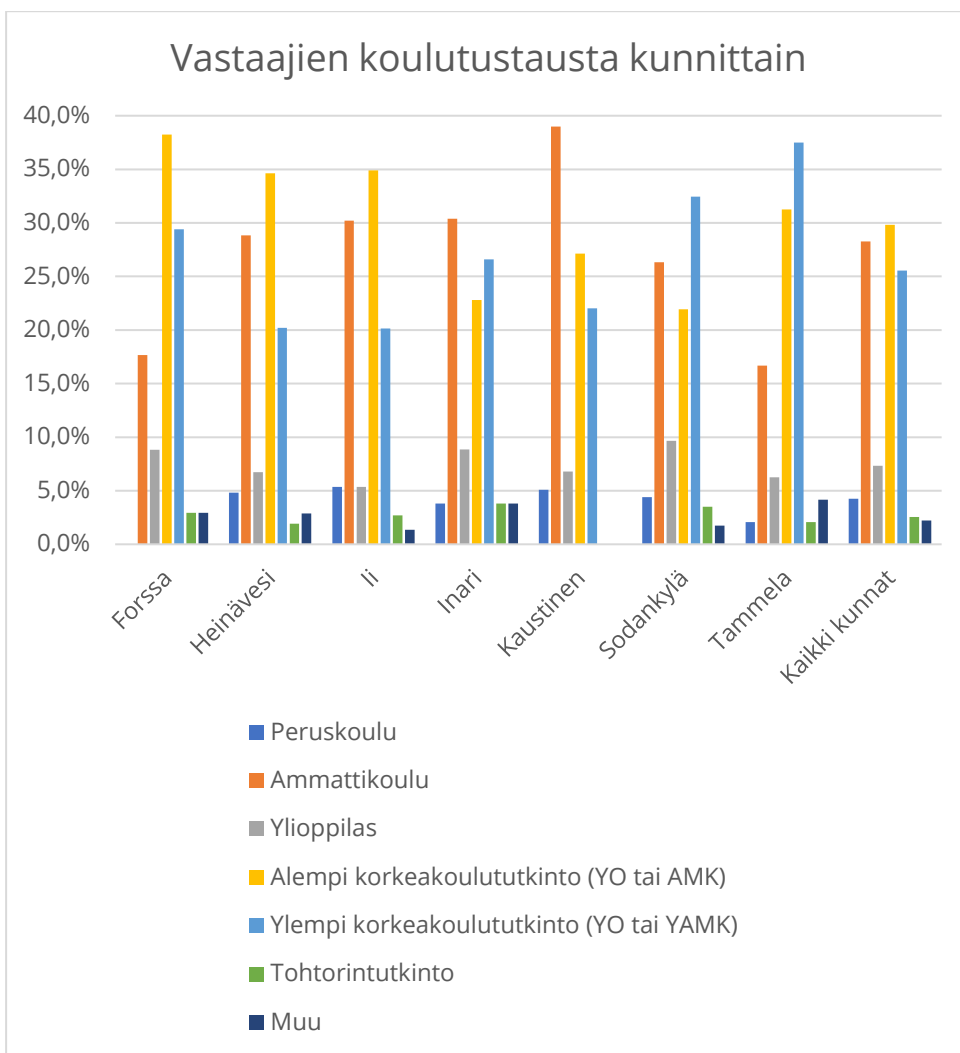
Kuvio 2. Vastaajien sukupuoli kunnittain. n=587

län suhteen suurin vastausryhmä oli 60—69-vuotiaat kaikissa muissa kunnissa paitsi Kaustisella. Kaustisen vastaajista suurin ikäryhmä oli 50—59-vuotiaat. Etenkin alle täysi-ikäisiä tai juuri täysi-ikäisyyden tavoittaneita (15—19-vuotiaita) sekä yli 80-vuotiaita vastaajia oli vähän. Alle 20-vuotiaita vastaajia oli yhteensä 0,7 prosenttia kaikista vastaajista. Yli 80-vuotiaita vastaajia oli yhteensä 1,4 prosenttia kaikista vastaajista.

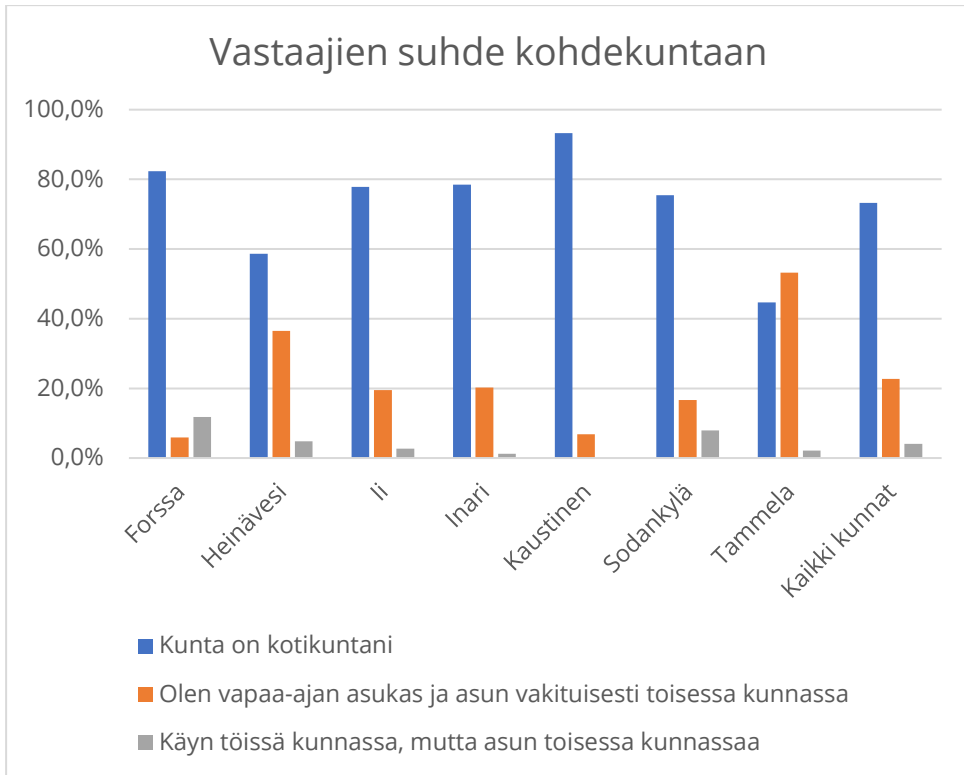
Kuvio 3. Vastaajien iät kunnittain. n=586

Koulutusasteeltaan vastaajien välillä oli paljon vaihtelua. Suuri osa kaikista vastaajista vastasi koulutukseksi ammattikoulun (28,3 %), alemman korkeakoulututkinnon (29,8 %) tai ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (25,6 %).

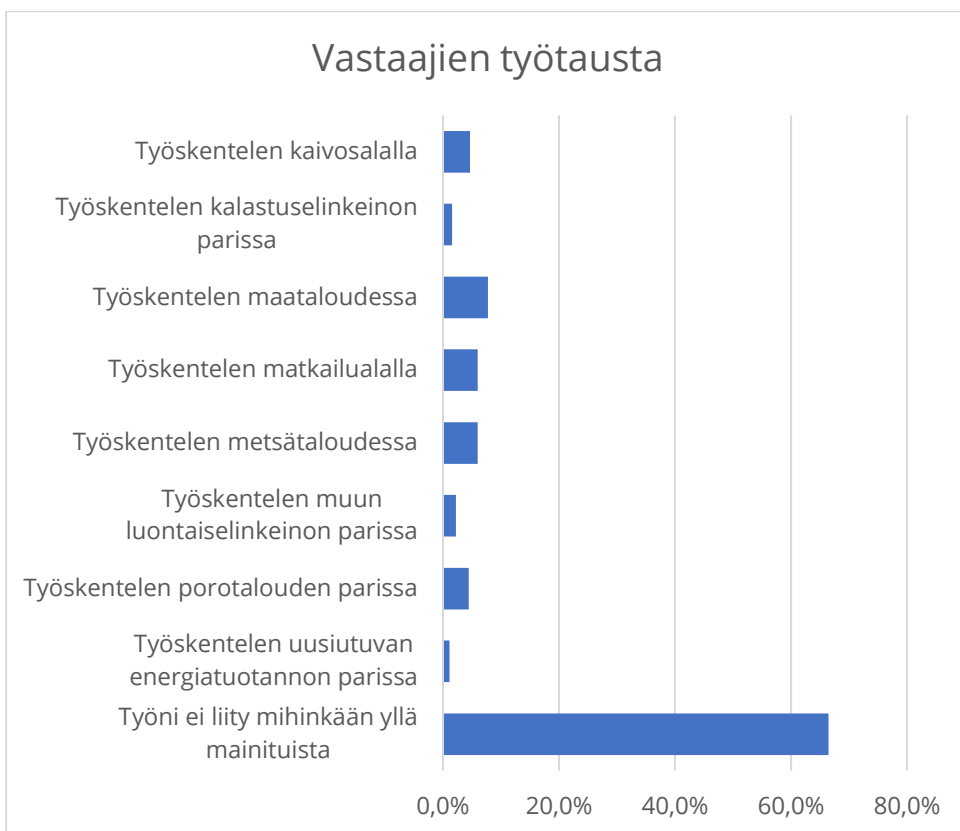
Kuvio 4. Vastaajien koulutustausta kunnittain. n=587

Kysyttäessä suhteesta kuntaan suurin osa vastaajista asui kunnan alueella. Erityisesti Tammela (53,2 %) ja Heinävesi (36,5 %) erottuivat muista kunnista suhteellisen suurella osuudella vastaajia, jotka vastasivat olevansa vapaa-ajan asukkaita, joiden pysyvä asuinpaikkakunta on jokin muu kunta. Eniten kunnan alueella työssä käyviä, mutta toisen kunnan alueella asuvia, oli Forssan (11,8 %) ja Sodankylän (7,9 %) vastaajissa. Yhteensä kunnissa työssäkäyviä oli kuitenkin vähän, noin neljä prosenttia kaikista vastaajista.

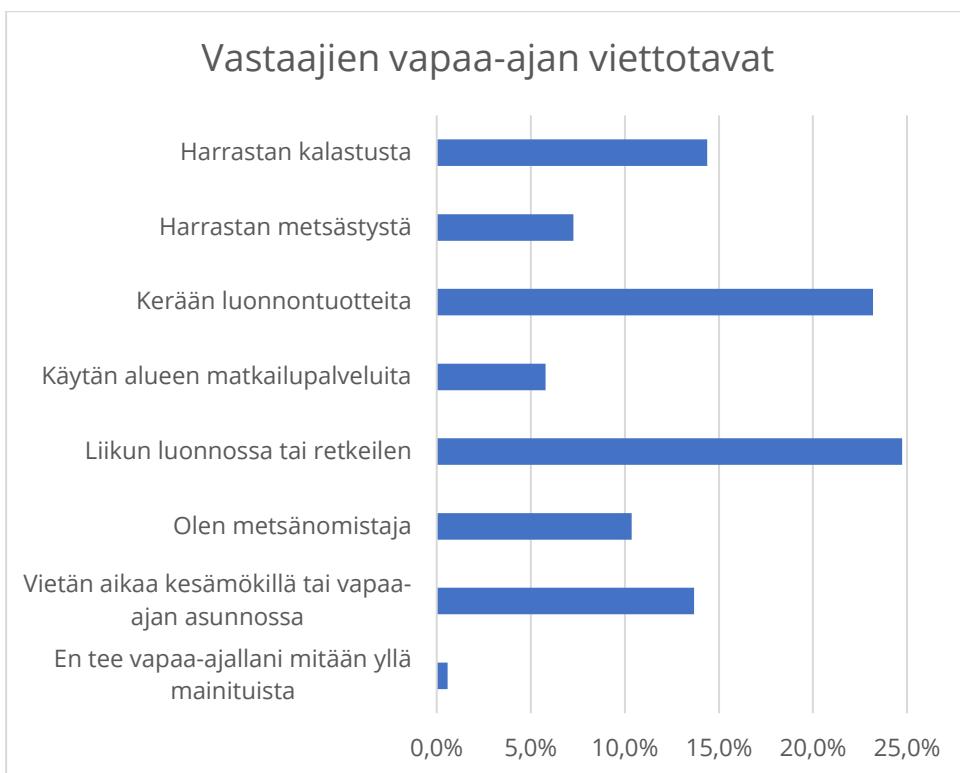
Kuvio 5. Vastaajien suhde kohdekuntaan. n=586

Vastaajilta kysyttiin myös työhön ja vapaa-ajan viettoon liittyviä monivalintakysymyksiä, joissa oli mahdollisuus valita useampi kuin yksi vaihtoehto. Annetut vaihtoehdot liittyivät sekä työn että vapaa-ajan osalta eri tavoin luonnonvarojen käyttöön ja ympäristöön. Vastaajista suurin osa (66,4 %) ei työskennellyt kysymyksessä nimetyillä luonnonvara-aloilla. Eniten vastaajia kertoi työskentelevänsä maa- ja metsätalousaloilla (yhteensä 13,7 %).

Kuvio 6. Vastausten jakautuminen luonnonvarojen käyttöön liittyviä töitä koskevassa kysymyksessä. n=587

Vapaa-ajan käyttöön liittyvässä kysymyksessä vastauksia tuli suuremmalla haarukalla kaikkiin vastausvaihtoehtoihin. Eniten vastauksia saivat vaihtoehdot "Liikun luonnossa tai retkeilen" (24,7 %) sekä "Kerään luonnon tuotteita" (23,2 %).

Kuvio 7. Vastausten jakautuminen luonnonvarojen käyttöön liittyviä vapaa-ajanviettomuotoja koskevassa kysymyksessä. n=587

Vähiten vastaajat käyttivät matkailupalveluita (5,8 %) ja harrastivat metsästystä (7,3 %). Vastaajia, joiden vapaa-ajan vietto ei liittynyt annettuihin vastausvaihtoehtoihin, oli alle prosentti.

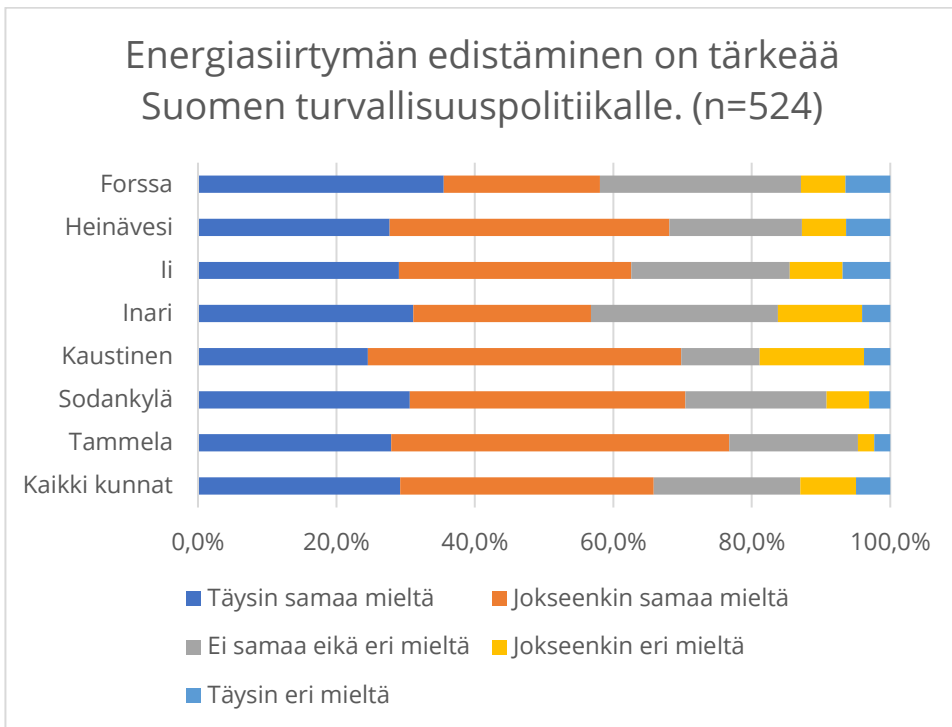
Seuraavaksi siirrymme esittämään verkkokyselyn tulokset. Ensin käymme läpi monivalintakysymykset (alaluvut 3.1–3.10). Sen jälkeen esitämme avointen kysymysten tulokset alaluvuissa 3.11.

3 Tulokset

3.1 Energiasiirtymän perusteet

Kyselyn ensimmäisessä osiossa kysyttiin yleisesti energiasiirtymään ja maaseutuihin liittyviä monivalintakysymyksiä.

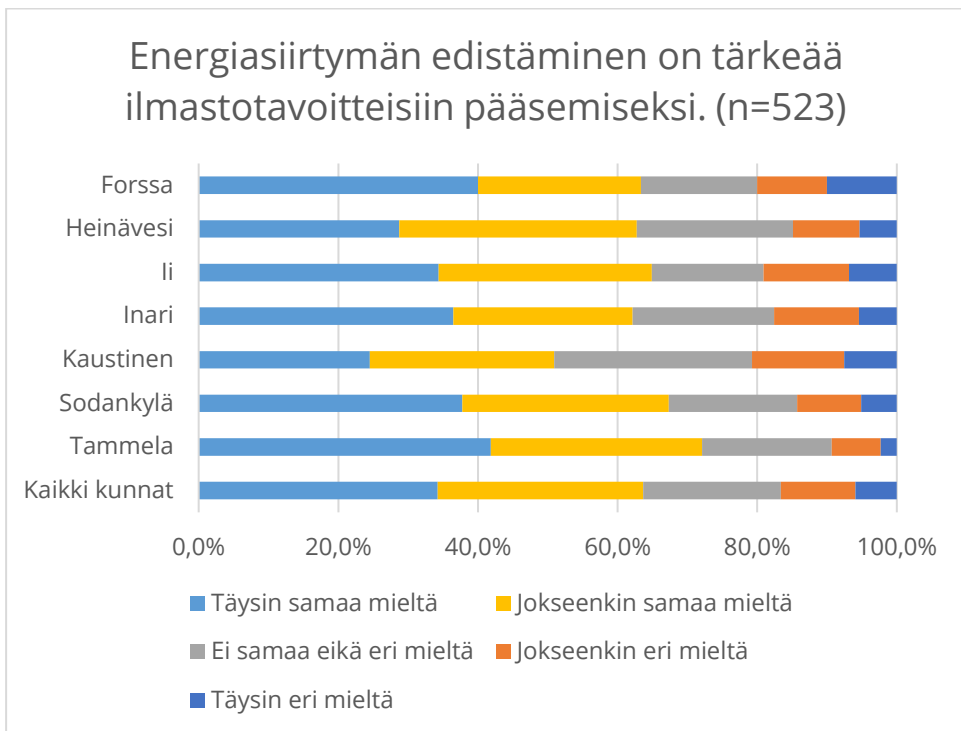
Tarkasteltaessa kuntien kokonaiskuvaa, energiasiirtymän edistämiseksi keskeisin perustelu oli Suomen turvallisuuspolitiikka: Väittämän ”Energiasiirtymän edistäminen on tärkeää Suomen turvallisuuspolitiikalle” kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli yhteensä 65,8 prosenttia vastaajista.

Kuvio 8. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän turvallisuuspoliittista rationaalia koskevassa kysymyksessä. n=524

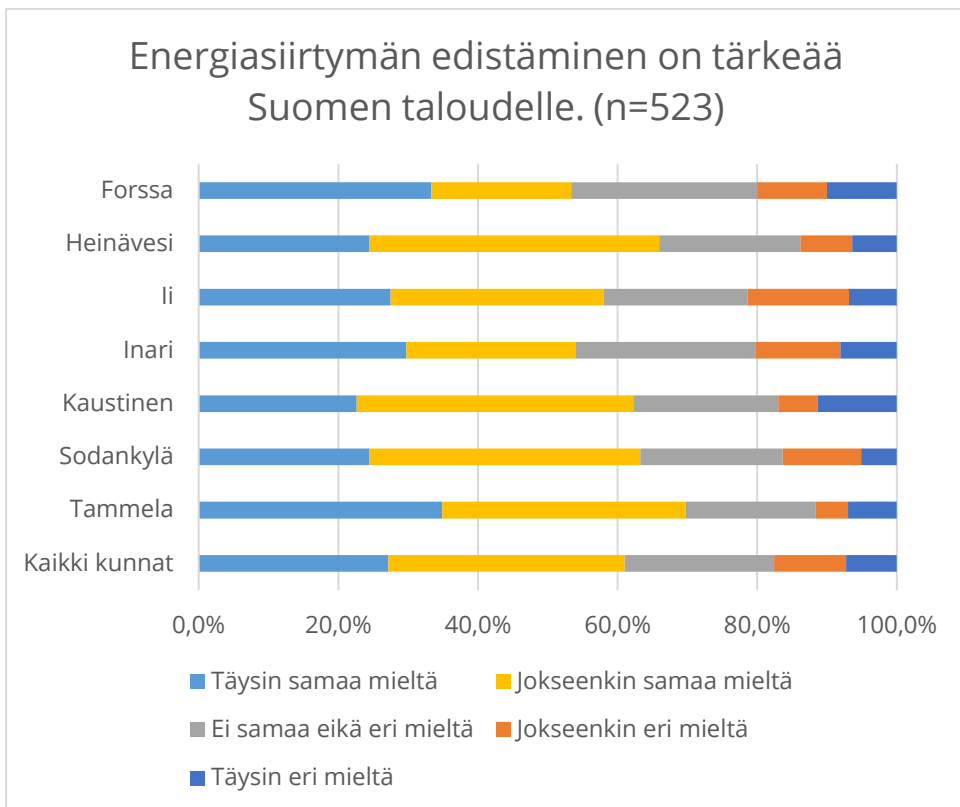
Eniten vaihtelua on Tammelan ja Inarin vastaajien välillä: Tammelan vastaajista 76,7 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, kun taas Inarin vastaajista näin vastasi 56,8 prosenttia. Kunnan sisäistä vaihtelua oli eniten Kaustisella, missä noin 70 prosenttia (69,8 %) vastasi olevansa väitteen kanssa samaa mieltä. Toisaalta lähes viidennes (18,9 %) prosenttia Kaustisen vastaajista oli väitteen kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä.

Kysyttäessä energiasiirtymän edistämisen tärkeydestä Suomen ilmastopoliitikalle suuri osa vastaajista (63,7 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Myönteisimpiä väittämän suhteen olivat Tammelan ja Sodankylän vastaajat. Kaustisen ja Forssan vastaajista noin viidennes (20,8 % ja 20,0 %) olivat väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä.

Kuvio 9. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän ilmastopoliittista rationaalia koskevassa kysymyksessä. n=523

Kolmanneksi vastaajilta kysyttiin energiasiirtymän edistämisen tärkeydestä Suomen talouspolitiikalle. Turvallisuus- ja ilmastopolitiikkaan verrattuna talouspolitiikan väittämä sai hieman vähemmän täysin tai jonkin verran samaa mieltä olevia vastauksia. Kuitenkin 61 prosenttia vastaajista katsoi energiasiirtymän olevan tärkeä myös talouden näkökulmasta.

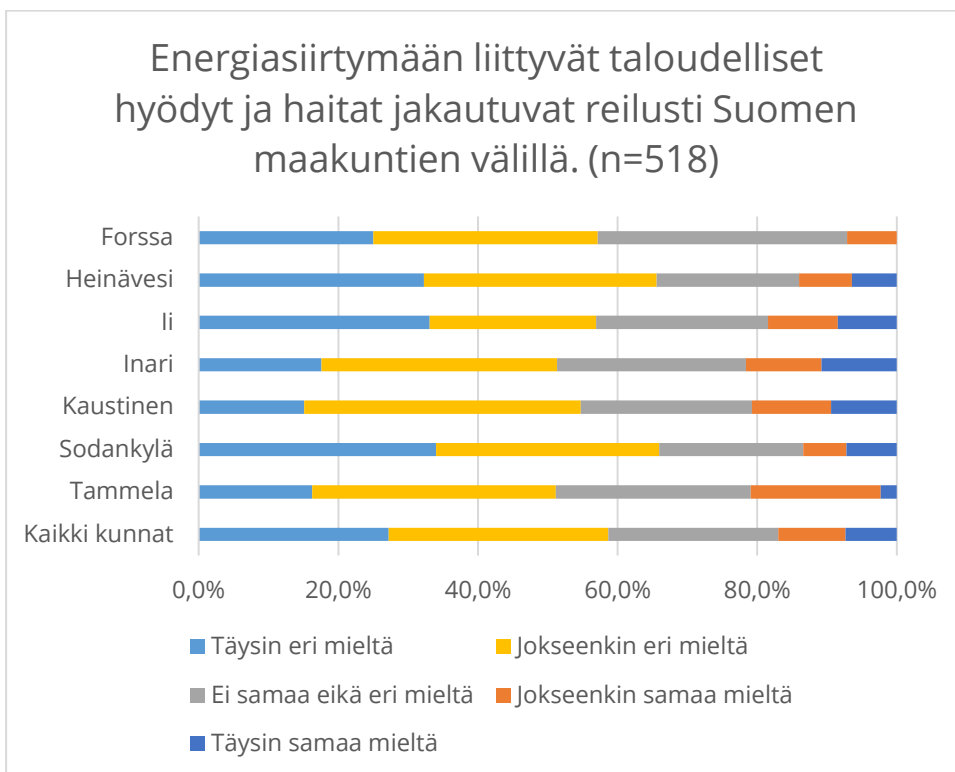
Kuvio 10. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän talouspoliittista rationaalia koskevassa kysymyksessä. n=523

Myönteisimpiä näkemykset olivat Tammelassa ja Heinävedellä, missä täysin tai jonkin verran samaa mieltä olevia oli 69,8 ja 66,0 prosenttia. Kielteissimmin väittämään suhtauduttiin Iin, Inarin ja Forssan vastaajien keskuudessa.

3.2 Energiasiiirtymän alueellinen oikeudenmukaisuus

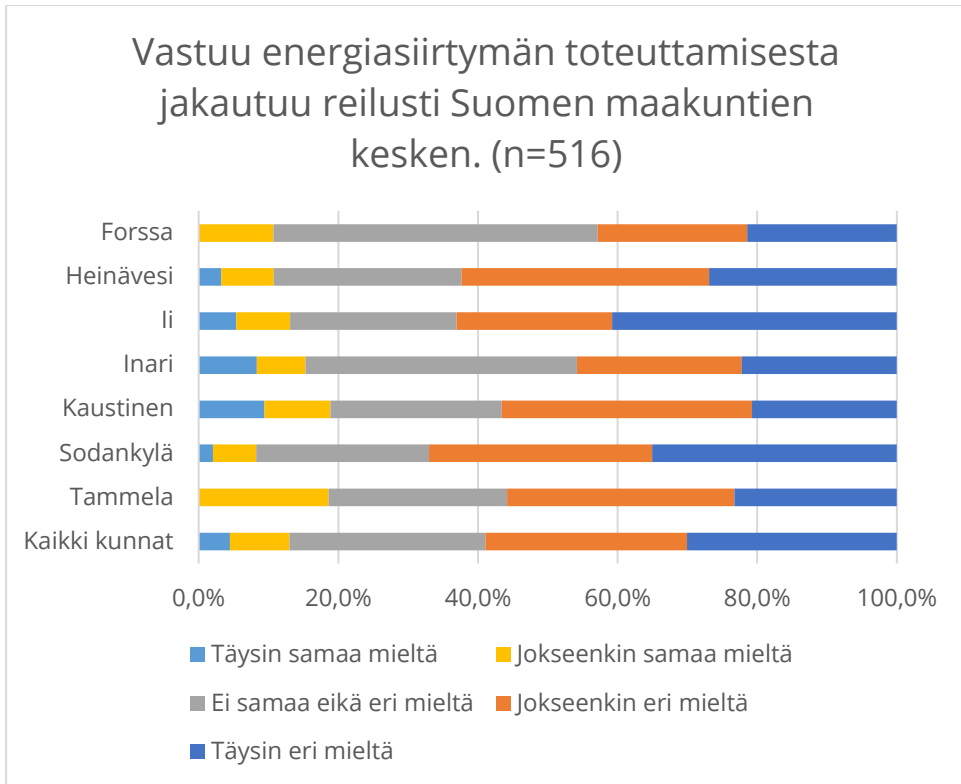
Kyselyssä kysimme vastaajien näkemyksiä sekä maakuntien että maaseutujen näkökulmista energiasiiirtymään. Maakuntia koskevat väittämät käsitelivät erityisesti jako- ja menettelytapojen oikeudenmukaisuuden näkökulmia.

Kysyttäessä jakaantuvatko energiasiiirtymän taloudelliset hyödyt ja haitat reilusti Suomen maakuntien välillä, yli puolet vastaajista (58,7 %) oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän kanssa. Eniten kielteisiä vastauksia antoivat Heinäveden (65,6 %) ja Sodankylän (66,0 %) vastaajat. Kaustisen, Inarin ja Tammelan vastaajista noin viidennes oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Kuvio 11. Vastausten jakautuminen energiasiiirtymän taloudellisten vaikutusten alueellista jakautumista koskevassa kysymyksessä. n=518

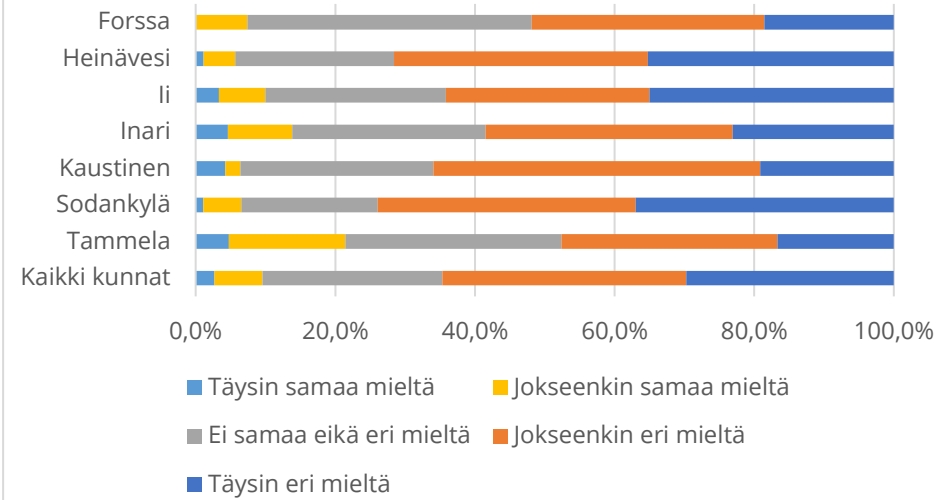
Lähes 60 prosenttia (58,9 %) kaikista vastaajista oli niin ikään jokseenkin tai täysin eri mieltä, kun kysyttiin, jakautuuko vastuu energiasiirtymän toteuttamisesta reilusti Suomen maakuntien kesken. Kielteisimpiä näkemyksiä oli Heinäveden, Iin ja Sodankylän vastaajilla. Kaikista vastaajista 13 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa.

Kuvio 12. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän toteuttamisvastuun alueellista jakautumista koskevassa kysymyksessä. n=516

Edelleen kielteisempiä näkemykset olivat väittämän ”Energiasiirtymää koskevassa päätöksenteossa huomioidaan Suomen alueiden näkemykset reilulla tavalla” suhteen. Kaikista vastaajista yli 60 prosenttia (64,7 %) oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä.

Energiasiirtymää koskevassa päätöksenteossa huomioidaan Suomen alueiden näkemykset reilulla tavalla.
(n=481)

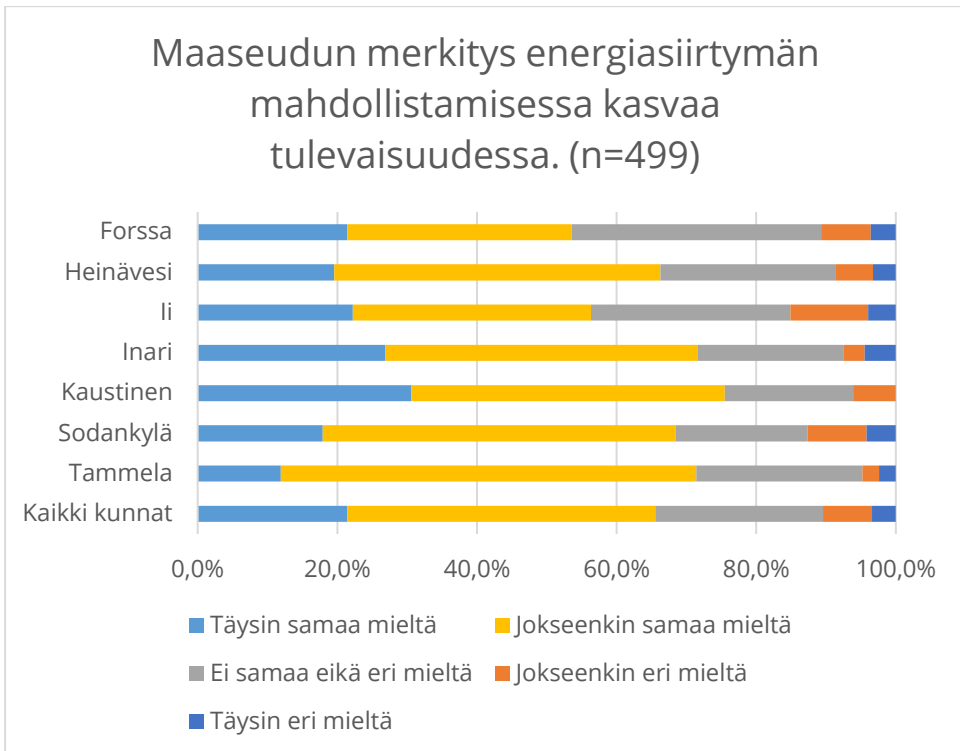

Kuvio 13. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän päätöksenteon alueellista reiluuutta koskevassa kysymyksessä. n=481

Kielteisimpiä näkemykset olivat Heinäveden, Iin ja Sodankylän vastaajilla, Kaustisen kielteisten vastausten määrän noustessa myös yli 60 prosentin (66,0 %). Inari ja Tammela erottuivat muita kuntia myönteisemmillä vastauksillaan: Inarin vastaajista 13,8 prosenttia ja Tammelan vastaajista 21,4 prosenttia olivat väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

3.3 Energiasiirtymä maaseuduilla

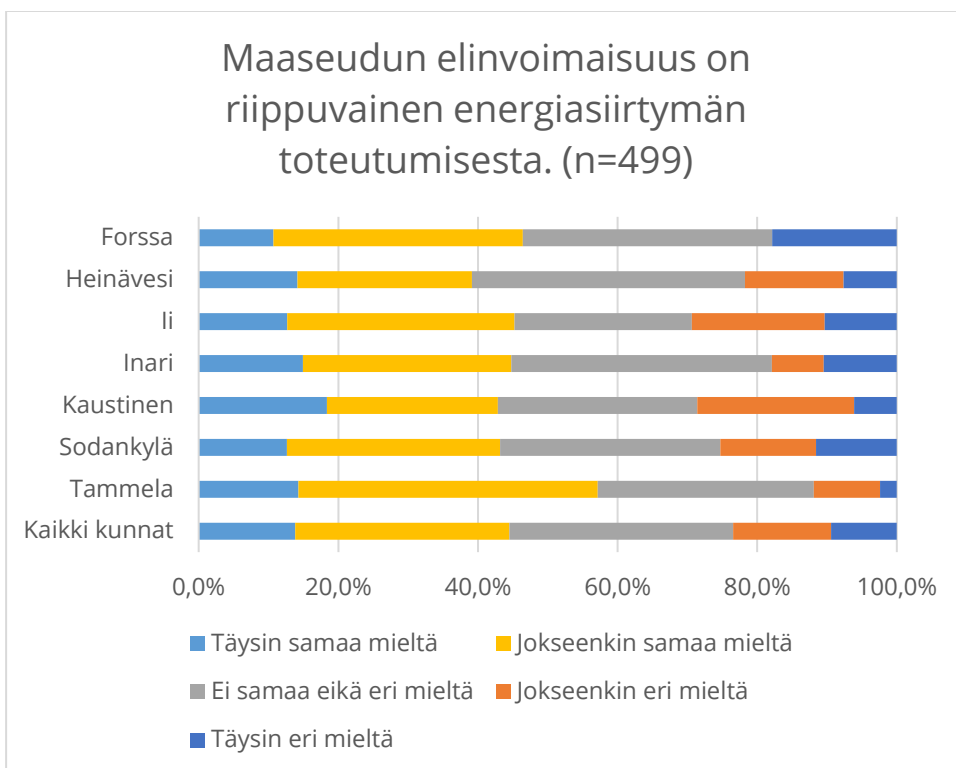
Yhtenä kokonaisuutena tarkastelimme näkemyksiä energiasiirtymän vaikutuksista maaseutuihin. Vastaajat olivat melko yksimielisiä siitä, että maaseutujen merkitys energiasiirtymän edetessä tulee kasvamaan: kaikista vastaajista 65,5 prosenttia oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Kuvio 14. Vastausten jakautuminen maaseudun merkitystä koskevassa kysymyksessä. n=499

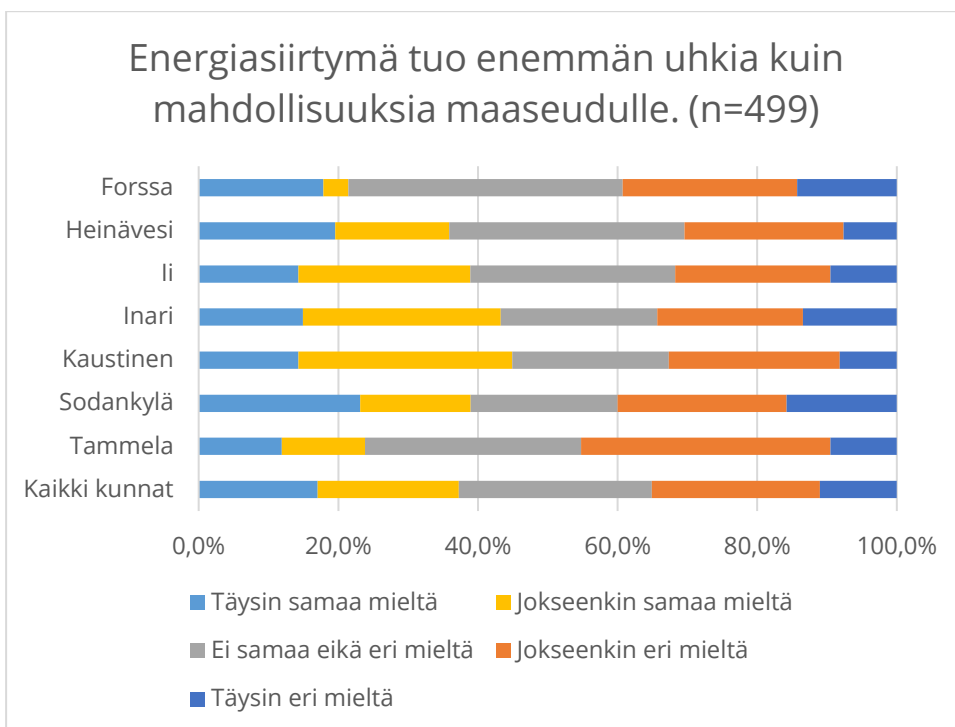
Kysyttäessä energiasiirtymän vaikutuksesta maaseutujen elinvoimaisuuteen, hieman alle puolet (44,5 %) vastaajista oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Tammela erottui muista kunnista sen vastaajien

ollessa lähes 60 prosenttisesti (57,1 %) samaa mieltä väittämän kanssa. Heinäveden, Iin, Kaustisen ja Sodankylän vastaajista yli viidennes oli väittämän kanssa eri mieltä.

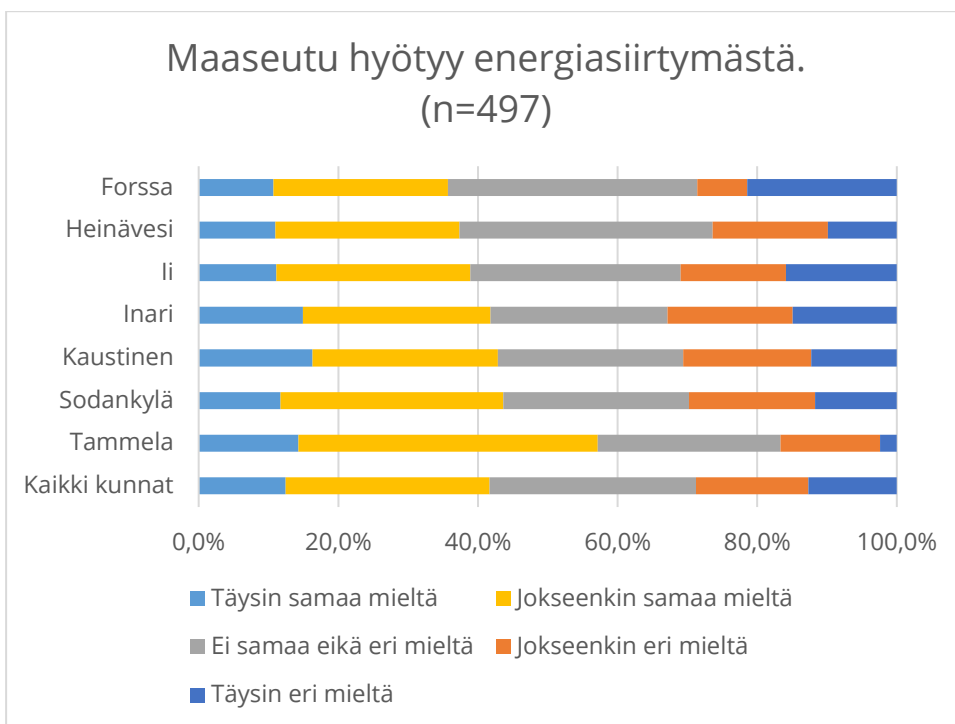
Kuvio 15. Vastausten jakautuminen maaseudun elinvoimaisuutta koskevassa kysymyksessä. n=499

Hieman yli kolmannes (37,2 %) kaikista kyselyyn vastanneista arvioi, että energiasiirtymä tuo maaseuduille enemmän uhkia kuin mahdollisuuksia. Forssan, Sodankylän ja Tammelan vastaajista noin 40 prosenttia oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Kaustisella ja Inarissa yli 40 prosenttia oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

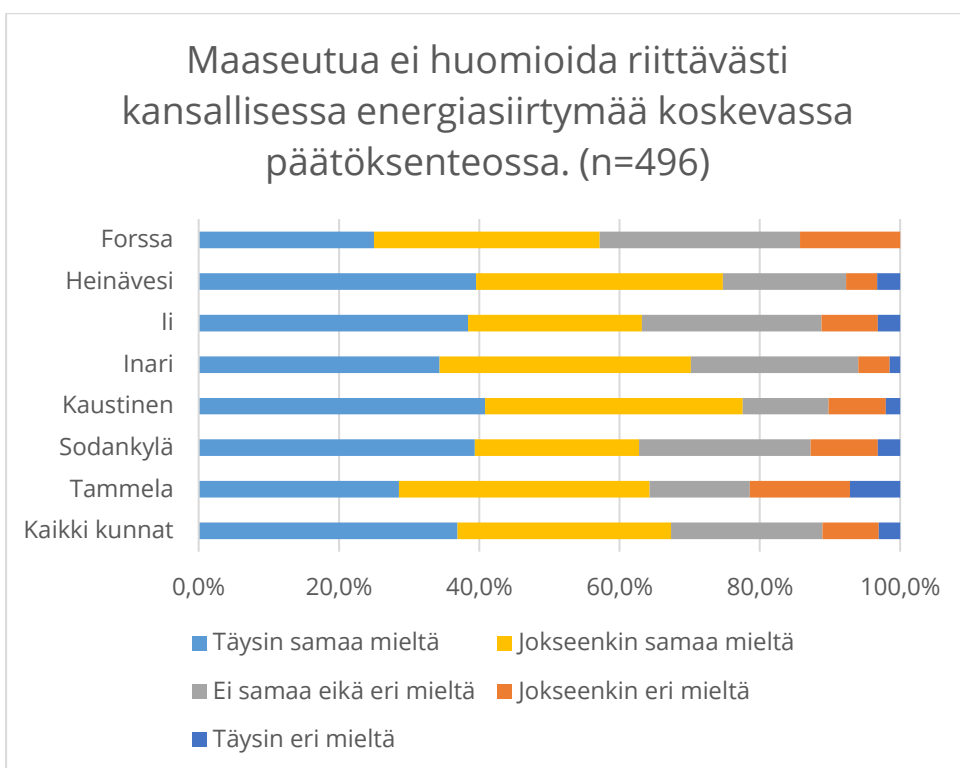
Kuvio 16. Vastausten jakautuminen energiasiirtymän uhkia ja mahdollisuuksia koskevassa kysymyksessä. n=499

Yli 40 prosenttia kaikista vastaajista (41,6 %) oli kuitenkin täysin tai jokseenkin samaa mieltä "Maaseutu hyötyy energiasiirtymästä" -väittämän kanssa. Erityisen optimistisia maaseudun saamien hyötyjen suhteen olivat vastaajat Tammelasta: heistä lähes 60 prosenttia (57,1 %) oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Kuvio 17. Vastausten jakautuminen maaseudun energiasiirtymästä hyötymistä koskevassa kysymyksessä. n=497

Kaikissa kunnissa Forssaa lukuun ottamatta enemmistö vastaajista koki, ettei maaseutua huomioida riittävästi kansallisen tason energiasiirtymää koskevassa päätöksenteossa. Kaikista vastaajista 67,3 prosenttia oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Eniten väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä olevia oli Tammelassa (21,4 %) ja Forssassa (14,3 %).

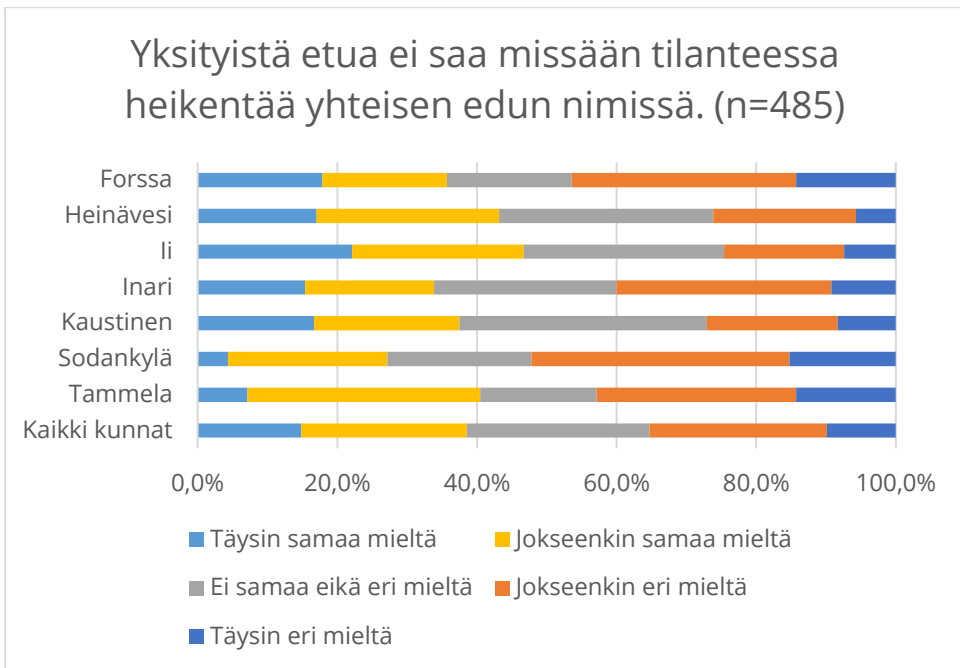

Kuvio 18. Vastausten jakautuminen maaseutujen huomioimisesta energiasiirtymää koskevassa päätöksenteossa koskevassa kysymyksessä. n=496

3.4 Yksityistä vai yhteistä hyvää

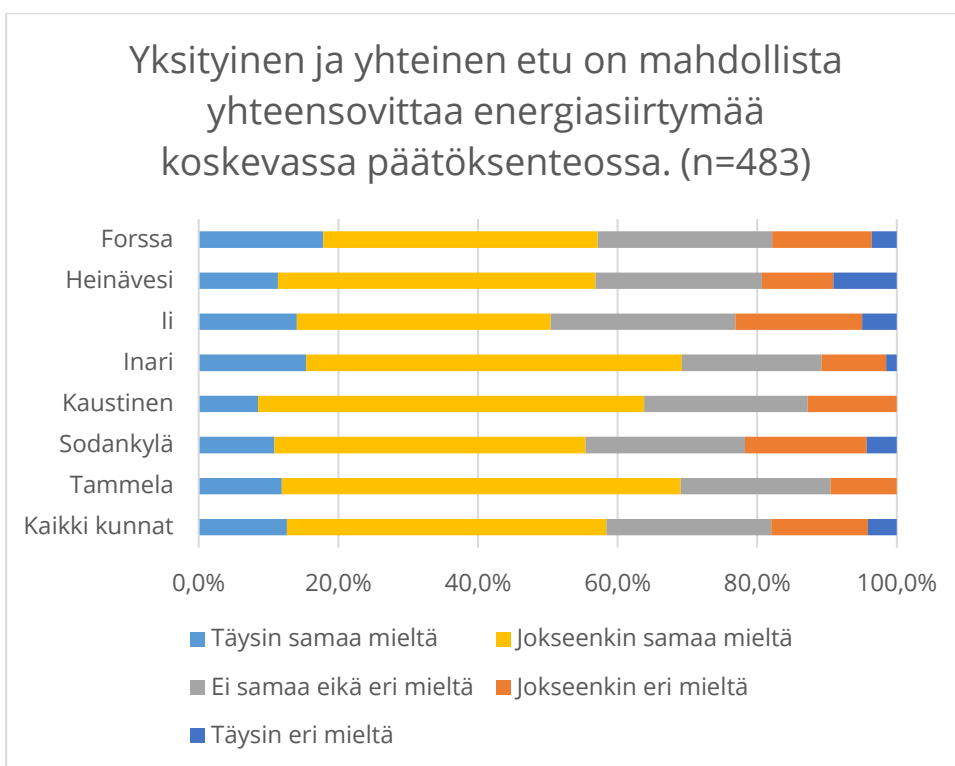
Energiasiirtymäkeskustelua leimaavat näkemykset globaaleista, kansallisista, alueellisista ja paikallisista vaikutuksista ja hyödyistä. Esitimme kyselyssä väittämiä, joiden tavoitteena on lisätä ymmärrystä maaseutujen paikallisten näkemyksistä. Kuten yleisessä keskustelussa, myös kyselyn vastauksissa nousi esiin jakautuneet näkemykset siitä, saako yksityistä etua heikentää yhteisen edun nimissä. Kaikista vastauksista täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa oli lähes 40 prosenttia (38,6 %), kun taas jokseenkin tai täysin eri mieltä oli noin 35 prosenttia (35,3 %). Eniten väittämän kanssa samaa mieltä olleita vastauksia tuli Iin ja Heinäveden kunnista, missä samaa mieltä olevien määrä ylitti 40 prosenttia kaikista vastauksista. Eniten

väittämän kanssa erimielisiä vastauksia tuli Sodankylästä (52,2 %), Forssasta (46,4 %) ja Tammelasta (42,9 %).

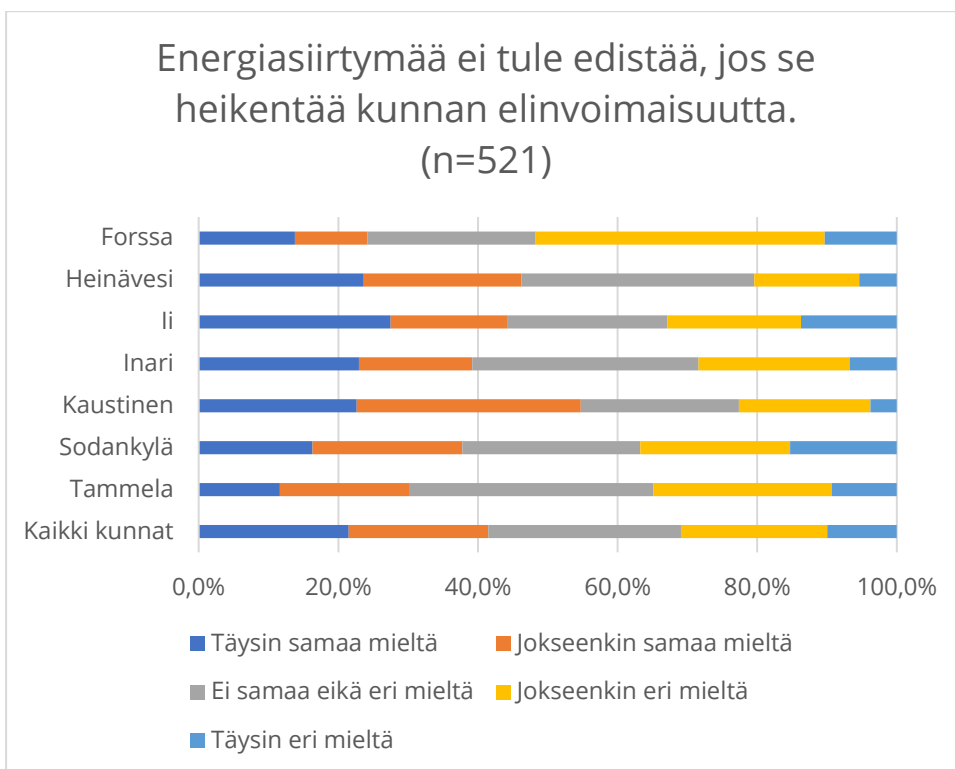
Kuvio 19. Vastausten jakautuminen yksityisen edun heikentämistä koskevassa kysymyksessä. n=485

Kysyttäessä mahdollisuudesta yhteensovittaa yksityinen ja yhteinen etu energiasiirtymää koskevassa päätöksenteossa näkemykset olivat myönteisiä: yli 50 prosenttia (58,4 %) kaikista vastaajista oli väittämän kanssa samaa mieltä. Myönteisimmät näkemykset tulivat Inarista ja Tammelasta, missä lähes 70 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kielteisimmin väittämään suhtauduttiin Iin ja Sodankylän kunnissa, missä yli 20 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä.

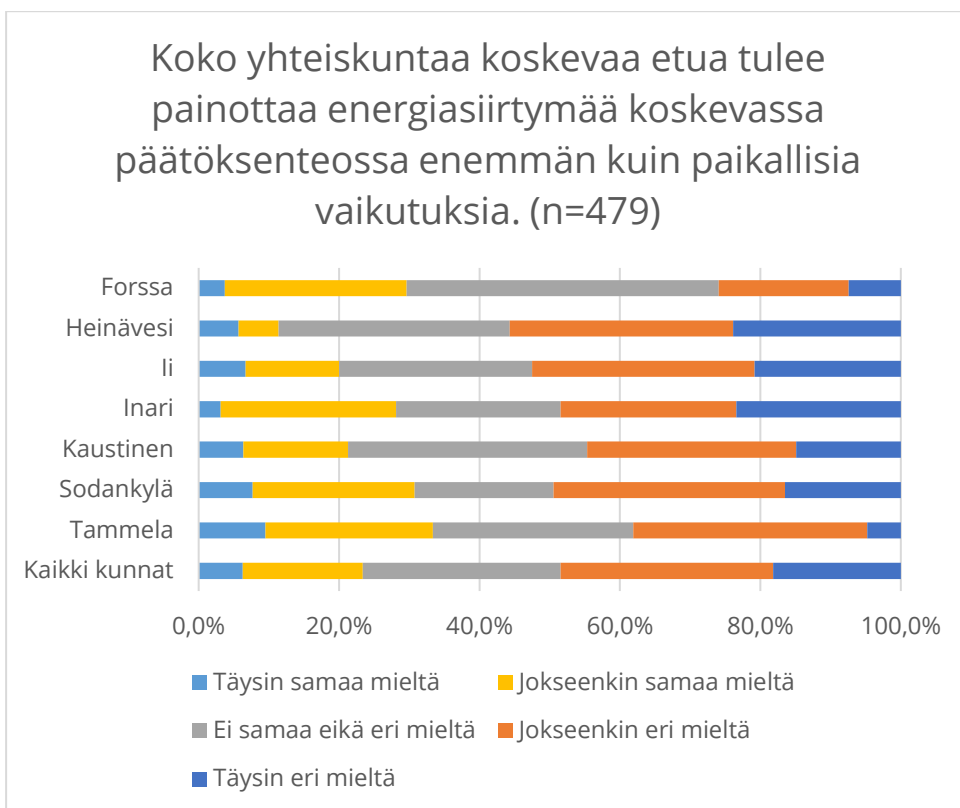
Kuvio 20. Vastausten jakautuminen yksityisen ja yhteisen edun yhteensovittamista koskevassa kysymyksessä. n=483

Melko paljon vaihtelua eri kuntien vastausten välillä näkyi väittämän ”Energiasiirtymää ei tule edistää, jos se heikentää kunnan elinvoimaisuutta” suhteen. Kaikkiaan noin 40 prosenttia (41,5 %) kyselyn vastaajista oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä; noin 30 prosenttia (30,9) taas jokseenkin tai täysin eri mieltä. Kuntien välillä oli kuitenkin huomattavia eroja. Siinä, missä Kaustisen vastaajista yli puolet (54,7 %) oli väittämän kanssa samaa mieltä, Forssan vastaajista yli puolet (51,7 %) oli eri mieltä.

Kuvio 21. Vastausten jakautuminen energiasiirtymää ja kunnan elinvoimaisuutta koskevassa kysymyksessä. n=521

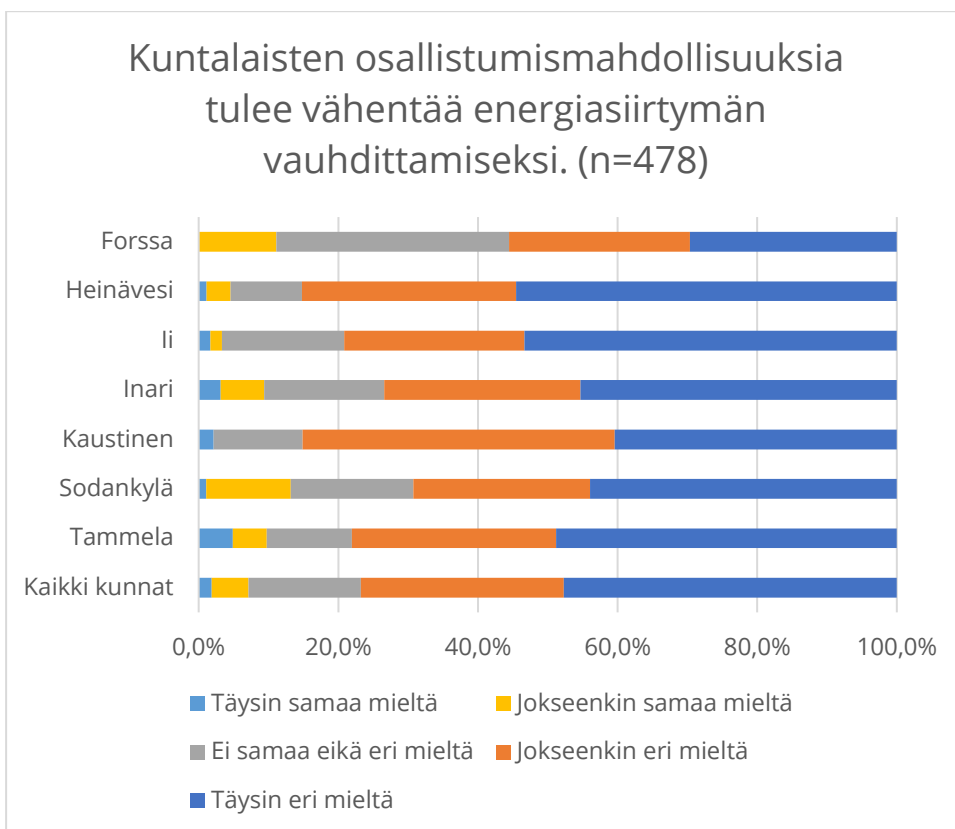
Niin ikään väittämä koko yhteiskuntaa koskevan edun painottamisesta paikallisia vaikutuksia enemmän energiasiirtymää koskevassa päätöksenteossa jakoi vastaajia. Kaikista vastaajista noin 25 prosenttia (23,4 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Lähes 50 prosenttia (48,4 %) kaikista vastaajista taas oli jokseenkin tai täysin eri mieltä.

Kuvio 22. Vastausten jakautuminen yhteiskunnallisen edun painottamista koskevassa kysymyksessä. n=479

Verrattaessa esimerkiksi Heinävetä ja Forssaa yhteiskunnan edun painottamista koskevissa vastauksissa korostuivat eri näkemykset: Heinävedellä väittämän kanssa samaa mieltä oli vain hieman yli 10 prosenttia (11,4 %), kun taas Forssassa samaa mieltä olevia oli noin 30 prosenttia (29,6 %). Heinävedellä väittämän kanssa eri mieltä olevia oli noin 55 prosenttia (55,7 %) vastauksista, kun taas Forssassa erimielisiä oli noin 25 prosenttia (25,9 %).

Erityiseen tarkasteluun otimme kuntalaisten osallistumisoikeudet väittämässä "Kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia tulee vähentää energiasiirtymän vauhdittamiseksi".

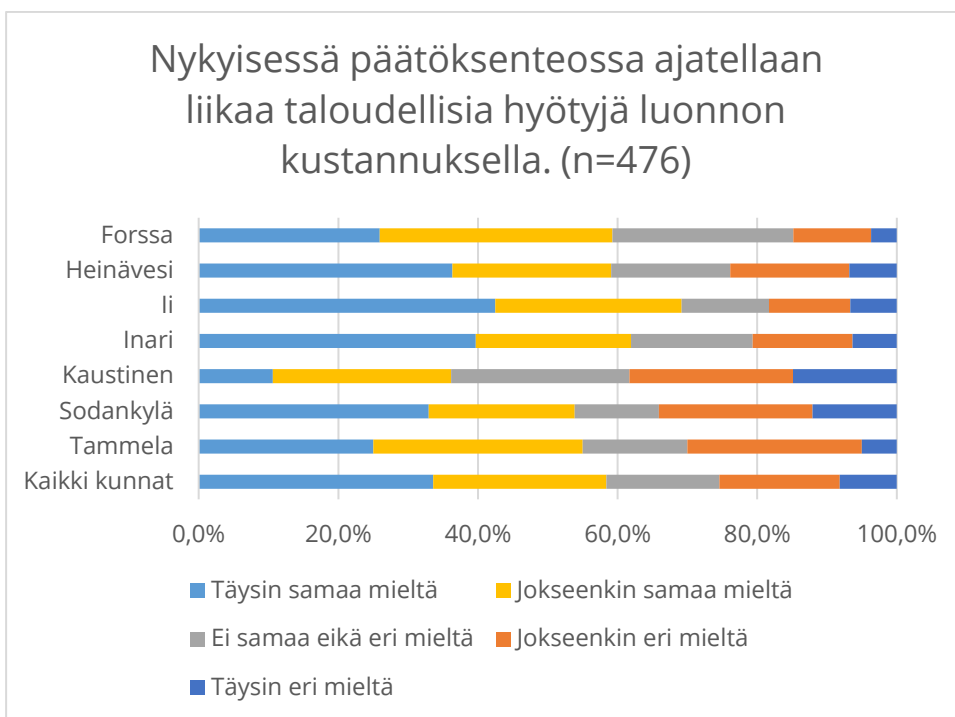
Kuvio 23. Vastausten jakautuminen kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien vähentämistä koskevassa kysymyksessä. n=478

Kaikista kyselyn vastaajista lähes kolme neljästä (76,8 %) oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä, mikä korostaa kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien tärkeyttä energiasiirtymän aikana. Heinävedellä ja Kaustisella useampi kuin neljä viidestä vastaajasta oli väittämän kanssa eri mieltä.

3.5 Luonto ja tulevien sukupolvien hyvinvointi arvoina

Energiasiirtymää ja luonnonvarojen käyttöä koskevassa yleisessä keskustelussa painotetaan usein taloudellisia arvoja, mutta myös luonnon ja tulevien sukupolvien oikeuksia. Kysyimme vastaajien näkemyksiä myös luontoarvoja ja tulevien sukupolvien hyvinvointia koskeviin väittämiin.

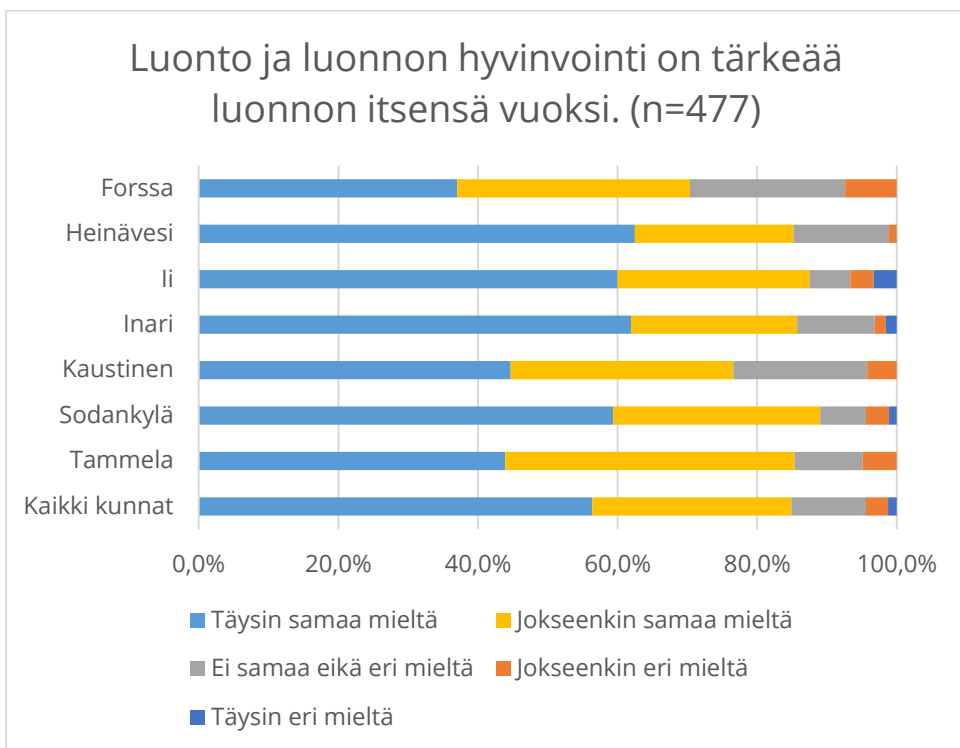
Kaikista vastaajista yli puolet (58,4 %) on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Nykyisessä päätöksenteossa ajatellaan liikaa taloudellisia hyötyjä luonnon kustannuksella” kanssa. Jyrkimmin kuntien vastaajien väliset näkemuserot tulevat esiin vertailtaessa Kaustisen ja Iin kunnan vastaajia.

Kuvio 24. Vastausten jakautuminen taloudellisia hyötyjä ja luontoa koskevassa kysymyksessä. n=476

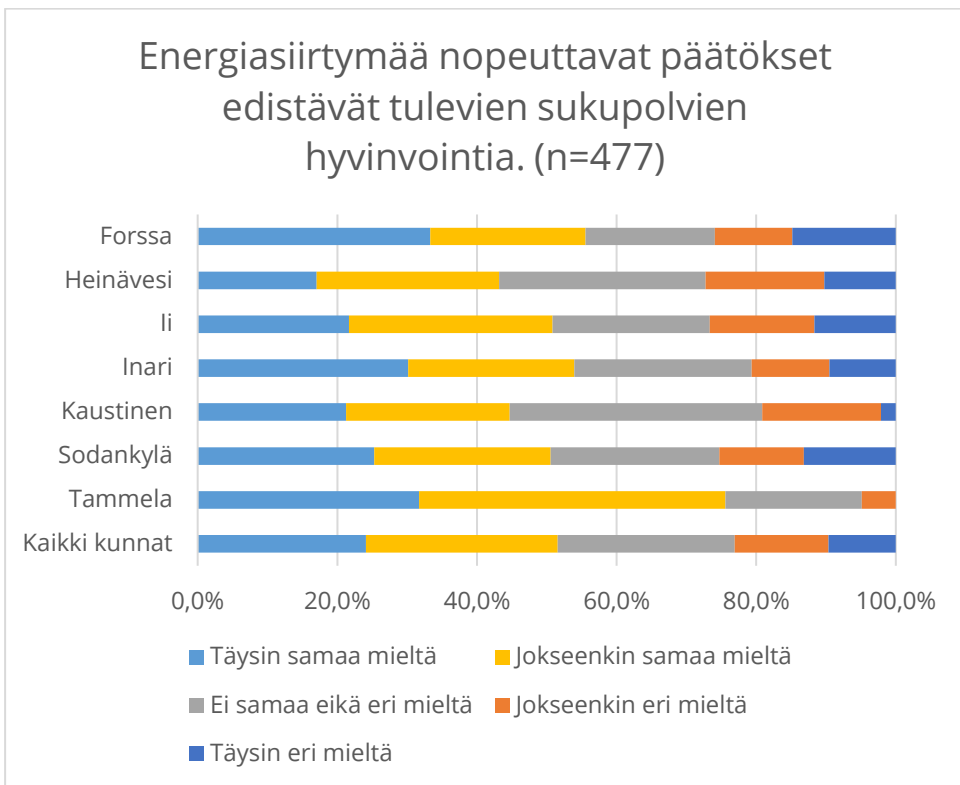
Kaustisen vastaajista lähes 40 prosenttia (36,2 %) oli samaa mieltä väittämän kanssa, lin kunnassa samanmielisiä vastaajia taas oli lähes 70 prosenttia (69,2 %). Kielteisiä vastauksia Kaustisen kunnasta tuli niin ikään lähes 40 prosenttia (38,3 %), kun taas lin kunnan vastaajista eri mieltä väittämän kanssa oli alle 20 prosenttia (18,3 %).

Väittämä luonnon itseisarvosta jakoi vastaajia vähemmän. Kaikista vastaajista noin 85 prosenttia (84,9 %) oli väittämän ”Luonto ja luonnon hyvinvointi on tärkeää luonnon itsensä vuoksi” kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kunnista vain Kaustinen ja Forssa erottuivat alle 80 prosentin samaa mieltä olevien vastauksien osuuksilla. Eniten jokseenkin tai täysin eri mieltä olevia vastauksia tuli Forssasta (7,4 %) ja listä (6,7 %).

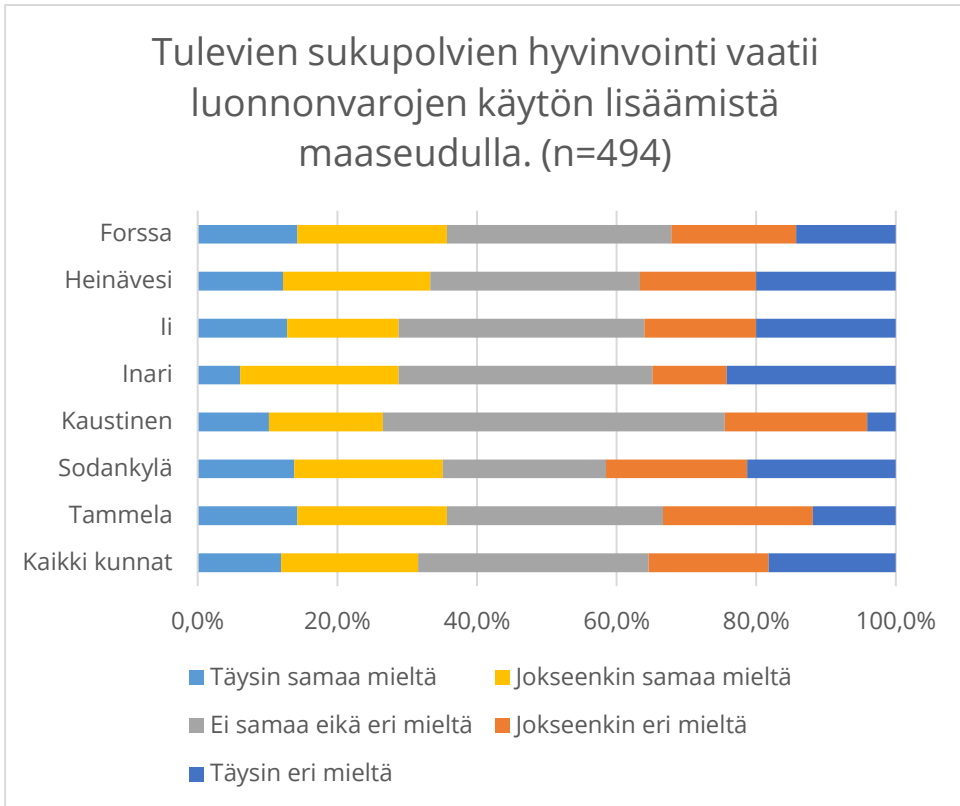
Kuvio 25. Vastausten jakoutuminen luonnon itseisarvoa koskevassa kysymyksessä. n=477

Kysyttäessä tulevien sukupolvien hyvinvoinnista näkemykset vaihtelivat enemmän. Noin puolet kaikista vastaajista (51,6 %) oli täysin tai samaa mieltä väittämän ”Energiasiirtymää nopeuttavat päätökset edistävät tulevien sukupolvien hyvinvointia” kanssa. Kuntien välillä oli havaittavissa eroja: erityisesti Tammela erottui noin kolmella neljänneksellä (75,6 %) täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevilla vastauksilla. Myös Inarissa suhtauduttiin väittämään myönteisesti. Kielteisimmin väittämään suhtauduttiin Iin, Heinäveden ja Forssan kunnissa. Toisaalta sekä Iin että Forssan vastaajissa oli noin 50 prosentin osuus myös samaa mieltä väittämän kanssa olevia vastaajia.

Kuvio 26. Vastausten jakautuminen energiasiirtymää ja tulevien sukupolvien hyvinvointia koskevassa kysymyksessä. n=477

Tulevien sukupolvien hyvinvointia koskeva väittämä ”Tulevien sukupolvien hyvinvointi vaatii luonnonvarojen käytön lisäämistä maaseuduilla” toi esiin selkeämpää jakautuneisuutta: noin kolmannes (31,6 %) kaikista vastaajista oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, noin vastaava määrä (35,4 %) eri mieltä. Noin kolmannes (33 %) ei ollut samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa.

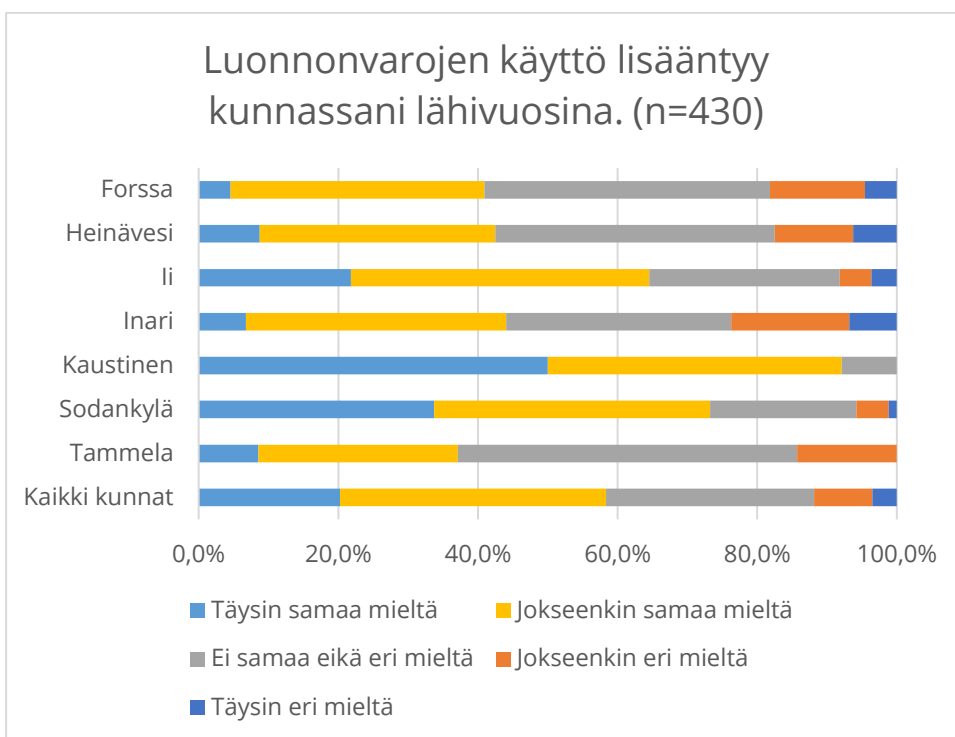
Kuvio 27. Vastausten jakautuminen tulevien sukupolvien hyvinvointi ja luonnonvarojen käytön lisäämistä koskevassa kysymyksessä. n=494

Sodankylän vastaajien kesken näkemykset jakautuivat selkeimmin: Yli 40 prosenttia (41,5 %) vastaajista oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä ja 35,1 prosenttia samaa mieltä.

3.6 Luonnonvarojen käytöstä seuraavien hyötyjen ja haittojen jakautuminen kuntatasolla

Esitimme vastaajille kuntien luonnonvarojen käytön oikeudenmukaisuuteen liittyviä väittämiä. Väittämillä hyötyjen ja haittojen jakautumisesta selvitimme kokemuksia kunnan sisäisestä ja kuntien välisestä jako-oikeudenmukaisuudesta.

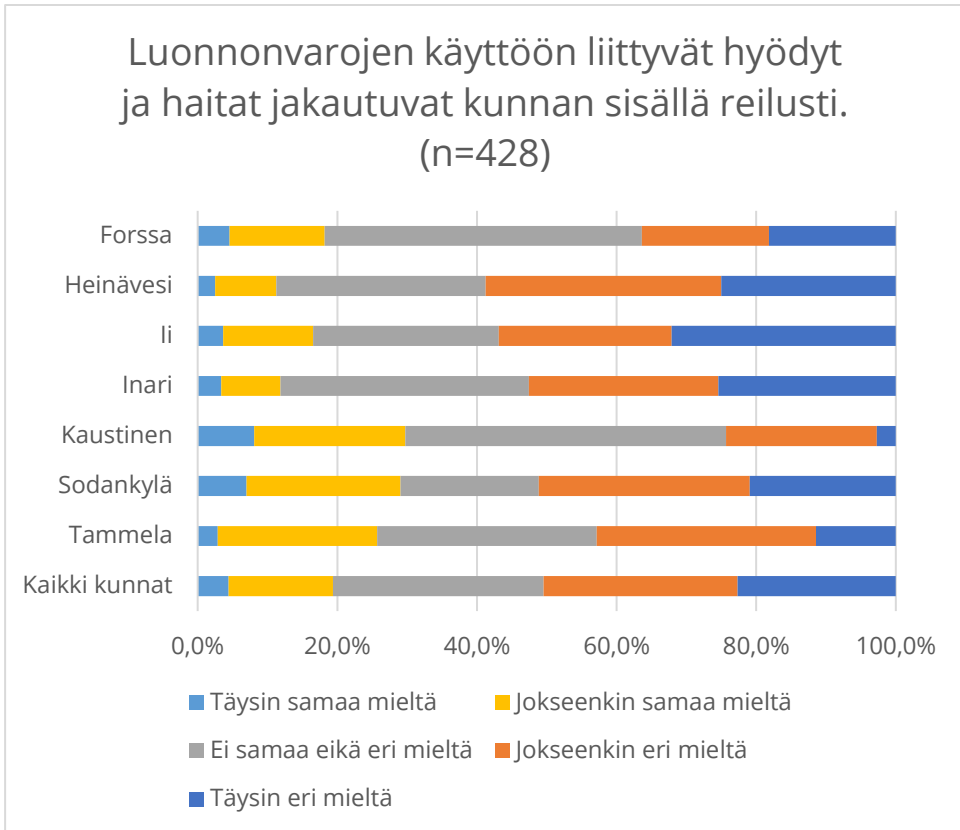
Yli puolet kaikista vastaajista (58,4 %) arvioi luonnonvarojen käytön lisääntyvän kunnassa lähivuosina. Eniten luonnonvarojen käytön katsottiin lisääntyvän lissä, Kaustisella ja Sodankylässä, missä erilaisia vihreän siirtymän luonnonvarahankkeita on aktiivisesti suunnittelu- tai toteutusvaiheessa.

Kuvio 28. Vastausten jakautuminen kohdekuntien luonnonvarojen käytön lisääntymistä koskevassa kysymyksessä. n=430

Inarin kunnan vastaajista noin neljännes (23,7 %) oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän kanssa. Inarin kunta on linjannut maapoliittisessa ohjelmassaan kaivosten ja tuulivoiman estämisestä kunnan alueella.

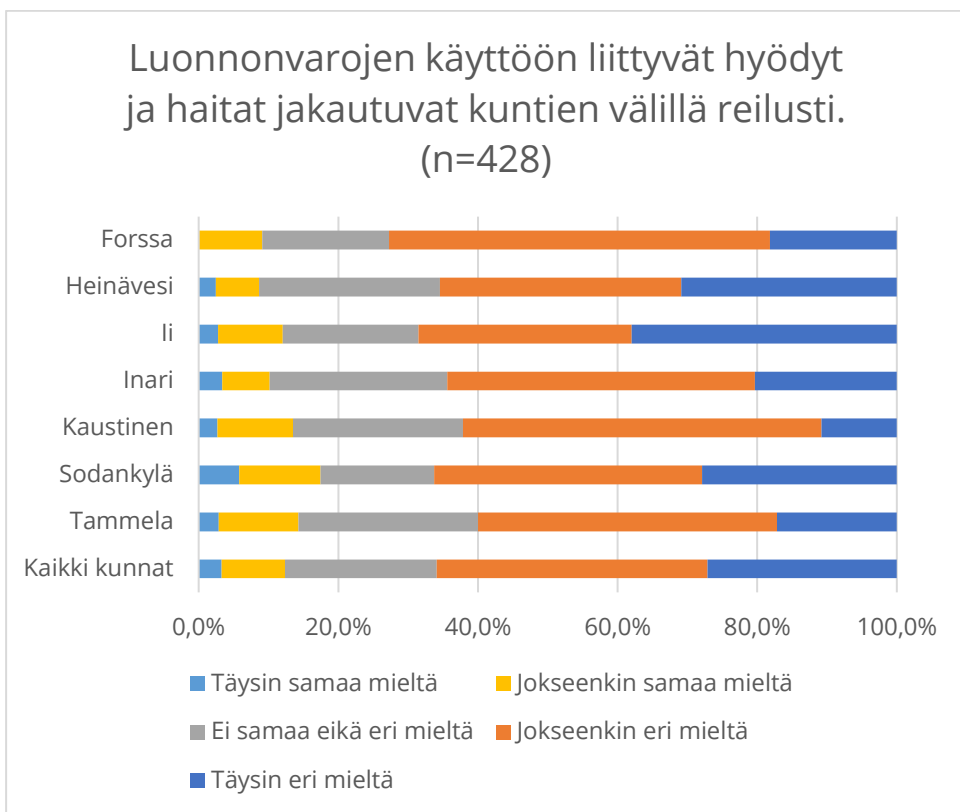
Noin puolet kaikista vastaajista (50,5 %) suhtautui kielteisesti väittämään luonnonvarojen käytöstä seuraavien hyötyjen ja haittojen reilusta jakautumisesta kunnan sisällä.

Kuvio 29. Vastausten jakautuminen kohdekuntien luonnonvarojen käyttöön liittyvien hyötyjen ja haittojen jakautumista koskevassa kysymyksessä. n=428

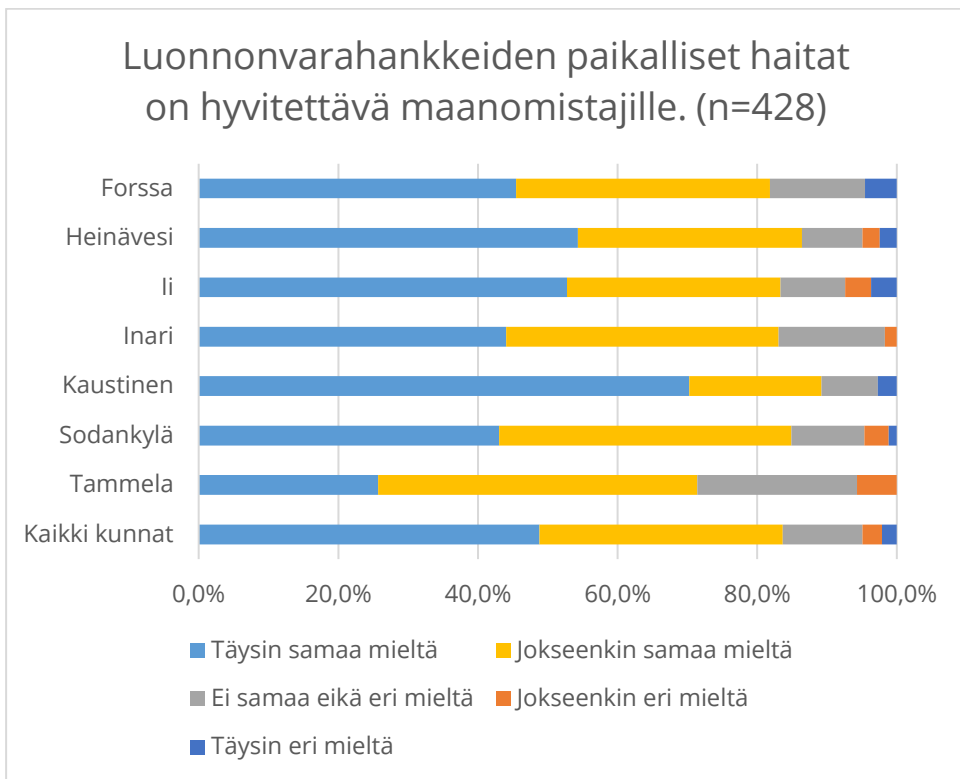
Heinäveden, Iin, Inarin ja Sodankylän kuntien vastaajista yli puolet olivat väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Myönteisimmin väittämään vastasivat Kaustisen ja Tammelan, sekä niin ikään Sodankylän, vastaajat: Noin neljännes oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Kysyttäessä luonnonvarojen käytöstä seuraavien hyötyjen ja haittojen jakautumisesta kuntien välillä enemmistö kaikista vastaajista (65,9 %) oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Vaihtelu kuntien välillä oli melko pientä. Eniten kielteisesti vastanneita oli Forssassa (72,7 %) ja vähiten Tammelassa (60,0 %).

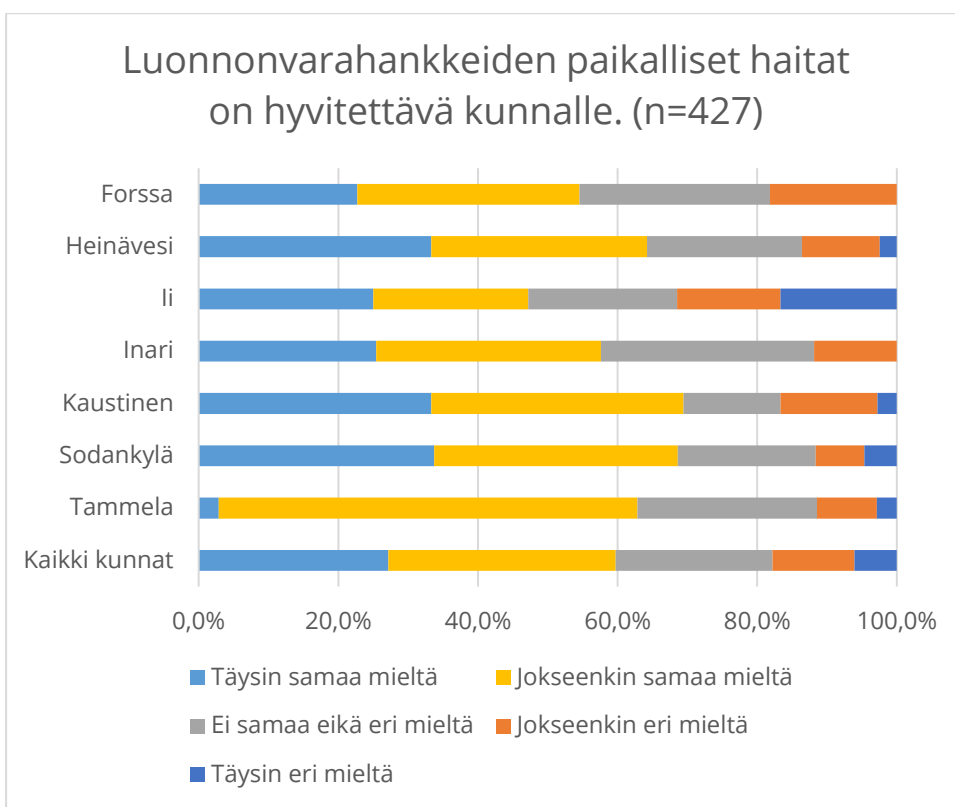
Kuvio 30. Vastausten jakautuminen luonnonvarojen käyttöön liittyvien hyötyjen ja haittojen kuntien välistä jakautumista koskevassa kysymyksessä. n=428

Selvitimme vastaajien näkemyksiä hyvittävän oikeudenmukaisuuden osalta esittämällä väitteitä paikallisten haittojen hyvittämisestä maanomistajille ja kunnalle. Yli 80 prosenttia (83,6 %) kaikista vastaajista näki, että luonnonvarahankkeiden paikalliset haitat on hyvitetävä maanomistajille. Vastaajat olivat kunnasta riippumatta melko samanmielisiä lukuun ottamatta Tammelaa, jonka vastaajista 71,4 prosenttia oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä.

Kuvio 31. Vastausten jakautuminen luonnonvarahankkeiden haittojen hyvittämisestä maanomistajalle koskevassa kysymyksessä. n=428

Väittäjä luonnonvarahankkeiden paikallisten haittojen hyvittämisestä kunnalle jakoi enemmän vastaajien mielipiteitä. Kaikista vastaajista noin 60 prosenttia (59,7 %) oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, kun taas jokseenkin tai täysin eri mieltä oli lähes 20 prosenttia (17,8 %).

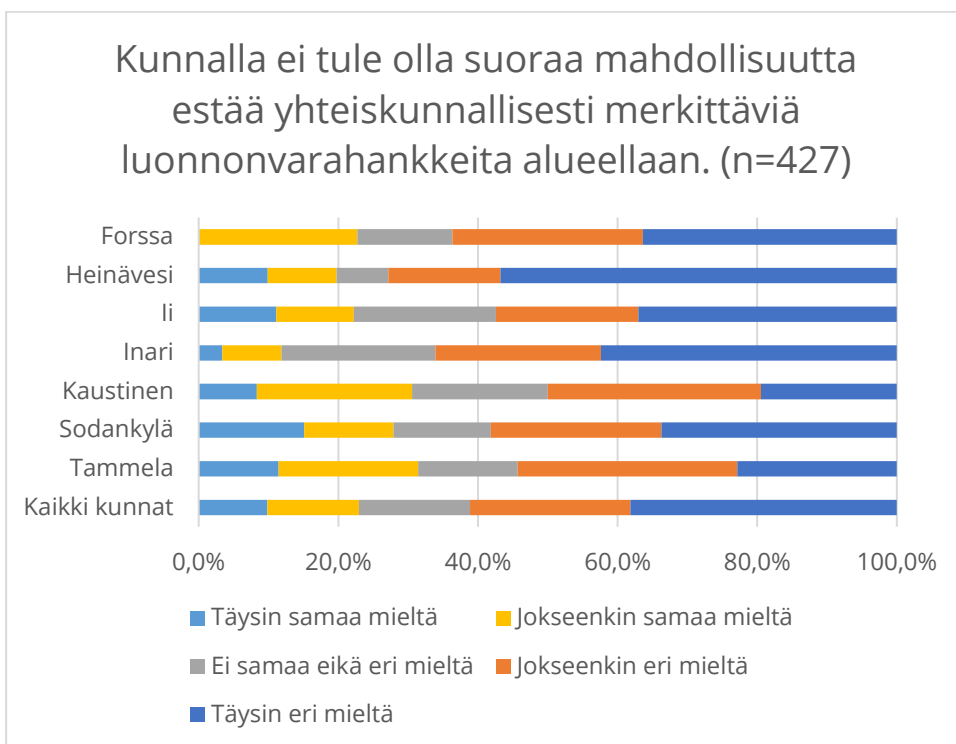
Kuvio 32. Vastausten jakautuminen luonnonvarahankkeiden haittojen hyvittämistä kunnalle koskevassa kysymyksessä. n=428

Myönteisimmin väittämään vastasivat Kaustisen ja Sodankylän vastaajat, joista noin 69,4 ja 68,6 prosenttia olivat väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kielteisimmin vastanneet tulivat Iin kunnasta: Noin 30 prosenttia (31,5 %) vastaajista oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevia vastaajia oli lissä alle puolet (47,2 %).

3.7 Kuntatason luonnonvarojen käyttöä koskevan päätöksenteon oikeudenmukaisuus

Selvitimme vastaajien kokemuksia kunnan luonnonvarojen käyttöä koskevan päätöksenteon oikeudenmukaisuudesta (menettelytapojen oikeudenmukaisuus ja tunnustava oikeudenmukaisuus) esittämällä vaikutusmahdollisuuksia ja tietoa koskevia väittämiä. Tietoa koskevat tulokset on koottu yhteen [lukuun 3.9](#).

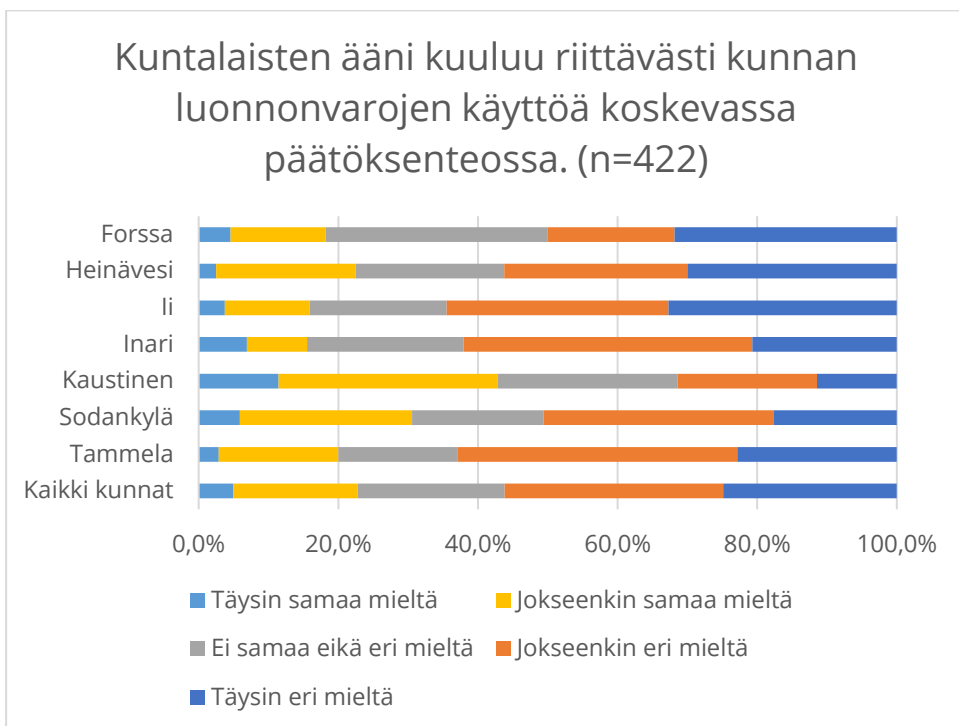
Kunnan vaikutusmahdollisuudet alueensa luonnonvarojen käyttöä koskevissa hankkeissa koettiin kaikissa kunnissa tärkeiksi.

Kuvio 33. Vastausten jakautuminen kuntien mahdollisuutta estää luonnonvarahankkeita koskevassa kysymyksessä. n=427

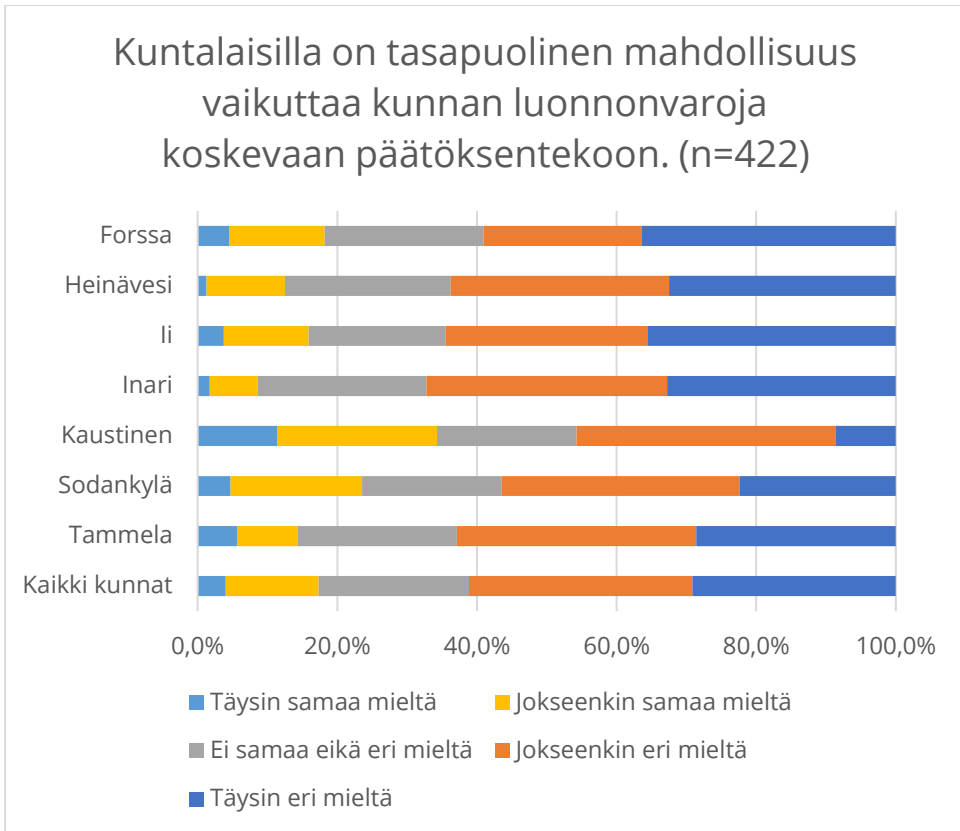
Yli 60 prosenttia (61,1 %) kaikista vastaajista oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä eli koki, että kunnalla tulee olla suora mahdollisuus estää yhteiskunnallisesti merkittäviä luonnonvarahankkeita alueellaan. Kunnista erityisesti Heinäveden vastaajat erottuivat 72,8 prosentin yksimielisyydessään. Tammelan, Kaustisen ja Sodankylän vastaajista noin kolmannes oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Niin ikään yli puolet kaikista vastaajista (56,2 %) oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän ”Kuntalaisten ääni kuuluu riittävästi kunnan luonnonvarojen käyttöä koskevassa päätöksenteossa” kanssa. Kielteisimpiä kokemukset olivat Iin ja Inarin kunnissa. Kaustinen ja Sodankylä erottuivat myönteisimmillä kokemuksillaan. Kaustisella yli 40 prosenttia (42,9 %) vastaajista oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä; Sodankylässä vastaava luku oli 30,6 prosenttia.

Kuvio 34. Vastausten jakautuminen kohdekunnan kuntalaisten äänen kuulumista koskevassa kysymyksessä. n=422

Kokemukset kuntalaisten tasapuolisista vaikutusmahdollisuuksista olivat niin ikään pääosin kielteisiä: yli 60 prosenttia (61,1 %) kaikista vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän ”Kuntalaisilla on tasapuolinen mahdollisuus vaikuttaa kunnan luonnonvaroja koskevaan päätöksentekoon” kanssa.

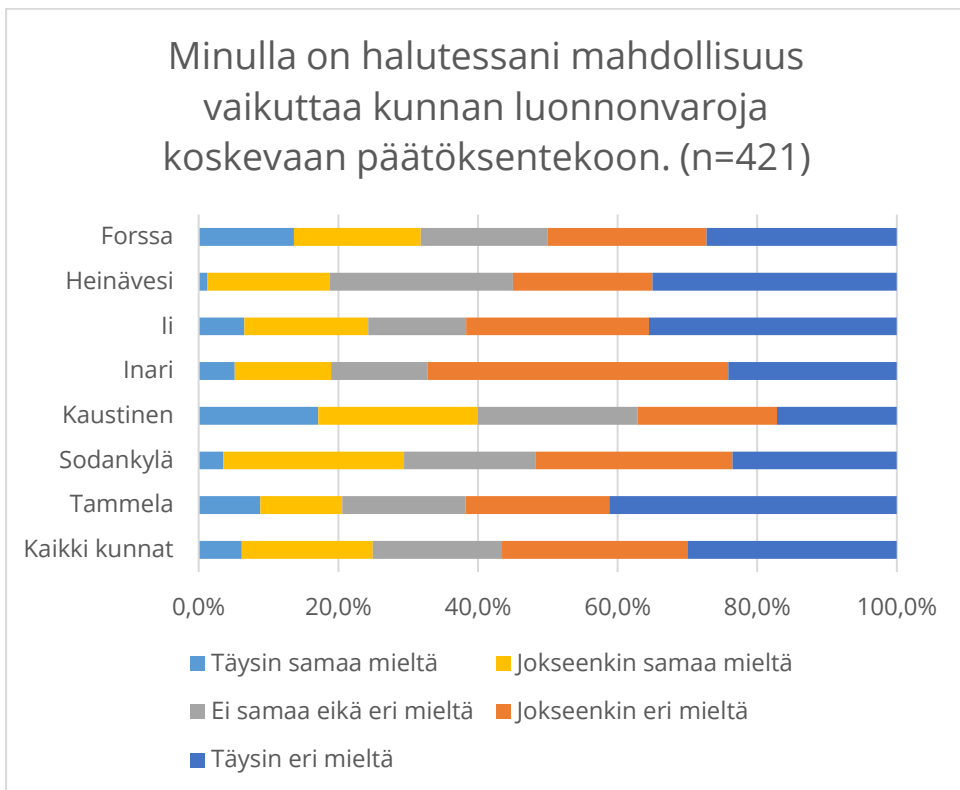

Kuvio 35. Vastausten jakautuminen kohdekuntien kuntalaisten tasapuolisia vaikutusmahdollisuuksia koskevassa kysymyksessä. n=422

Kielteisimmin väittämään suhtauduttiin Inarissa, missä 67,2 prosenttia oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä, kun taas vain 8,6 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kaustinen ja Sodankylä erottuivat jälleen myönteisimmillä kokemuksillaan muista kunnista. Kaustisella täysin

tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa on 34,3 prosenttia ja Sodankylässä 23,5 prosenttia vastaajista.

Vastaajilta kysyttiin myös vaikutusmahdollisuuksista henkilökohtaisesta näkökulmasta. Kunnittain tarkasteltuna vastaajat jokaisessa kunnassa kokivat omat vaikutusmahdollisuutensa korkeampina suhteessa edelliseen väittämään, jossa kysyttiin kuntalaisten tasapuolisista vaikutusmahdollisuuksista.

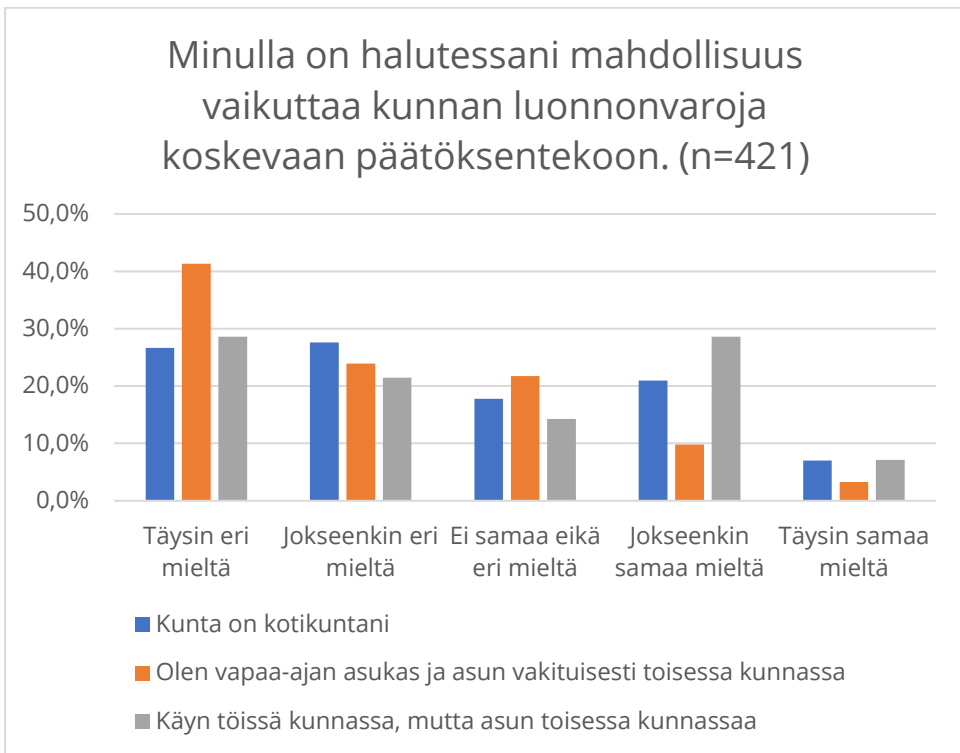

Kuvio 36. Vastausten jakautuminen vastaajan omia vaikutusmahdollisuuksia koskevassa kysymyksessä. n=421

Myönteisimmin omien vaikutusmahdollisuuksien toteutumiseen suhtaututtiin Kaustisella, missä 40 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa jok-

seenkin tai täysin samaa mieltä. Heikoimmiksi omat vaikutusmahdollisuudet koettiin Inarissa, missä samaa mieltä väittämän kanssa oli 19 prosenttia ja eri mieltä lähes 70 prosenttia (67,2 %) vastaajista.

Tarkastelimme samaa väittämää myös suhteessa vastaajien kuntasuhteeseen. Huomattavaa on, että kuntien vapaa-ajan asukkaista vain 13 prosenttia koki pystyvänsä halutessaan vaikuttamaan sen kunnan luonnonvarojen koskevaan päätöksentekoon, missä vapaa-ajan asunto sijaitsee.

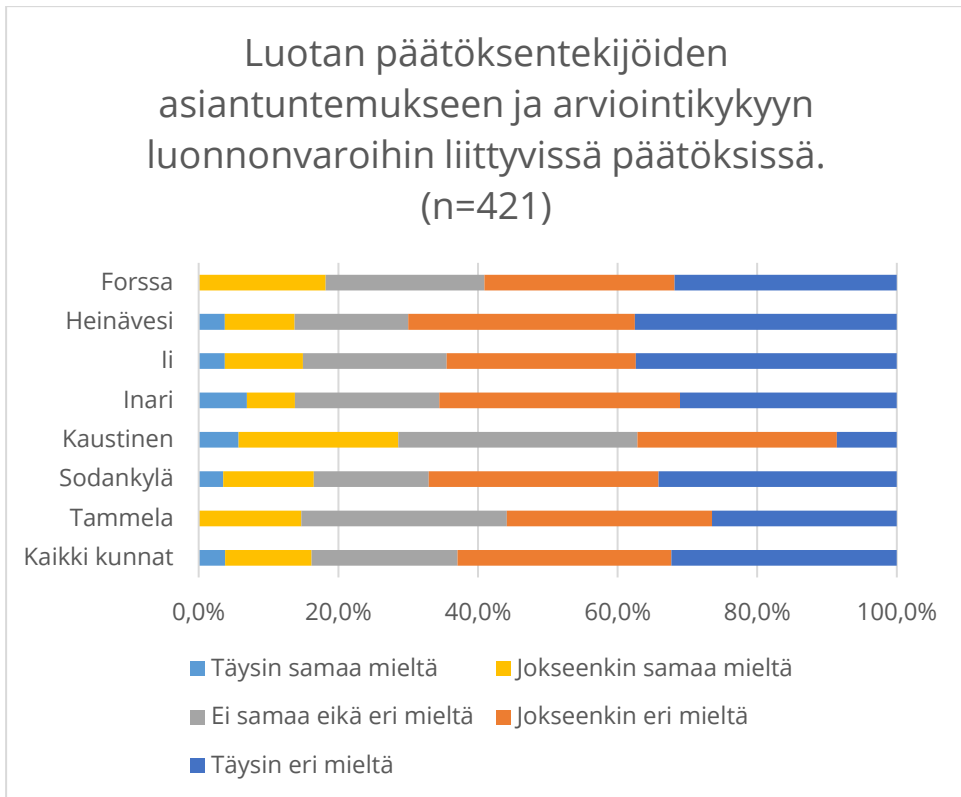

Kuvio 37. Vastausten jakautuminen muuttujan ”Suhde kuntaan” mukaisesti vastaajan omia vaikutusmahdollisuuksia koskevassa kysymyksessä. n=421

Eri mieltä vapaa-ajan asukkaista oli lähes noin kaksi kolmesta (65,2 %). Kunnan vakituisista asukkaista väittämän kanssa samaa mieltä olevia oli 27,9 prosenttia ja eri mieltä hieman yli puolet (54,3 %).

3.8 Päätöksenteko ja luottamus

Esitimme vastaajille kolme väittämää, jotka liittyvät luottamukseen keskeisiä päätöksenteon tekijöitä kohtaan. Kysyttäessä luottamuksesta päätöksentekijöiden asiantuntemusta ja arviointikykyä kohtaan yli 60 prosenttia (62,9 %) kaikista vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän kanssa.

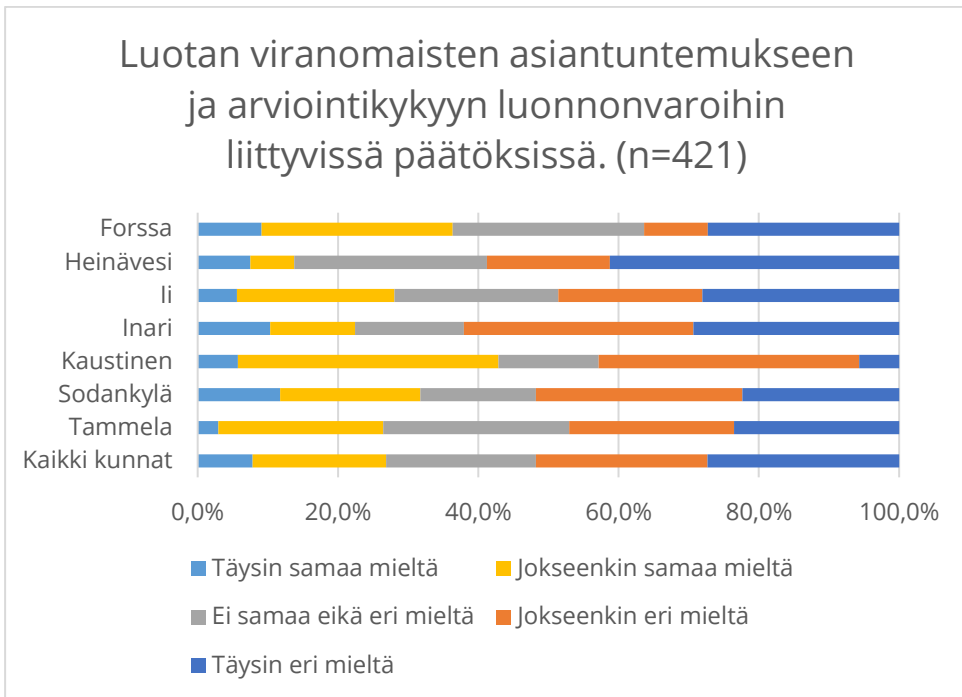

Kuvio 38. Vastausten jakautuminen päätöksentekijöiden luotettavuutta koskevassa kysymyksessä. n=421

Päätöksentekijöiden nauttiman luottamuksen kanssa haasteita oli erityisesti Heinävedellä, Sodankylässä, Iissä ja Inarissa, missä kielteisten vastausten määrä ylitti 60 prosenttia. Kunnista Kaustinen erottui muita kuntia

myönteisemmällä kokemuksilla päätöksentekijöiden nauttimasta luottamuksesta: eri mieltä väittämän kanssa oli 37,1 prosenttia, kun taas täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 28,6 prosenttia vastaajista.

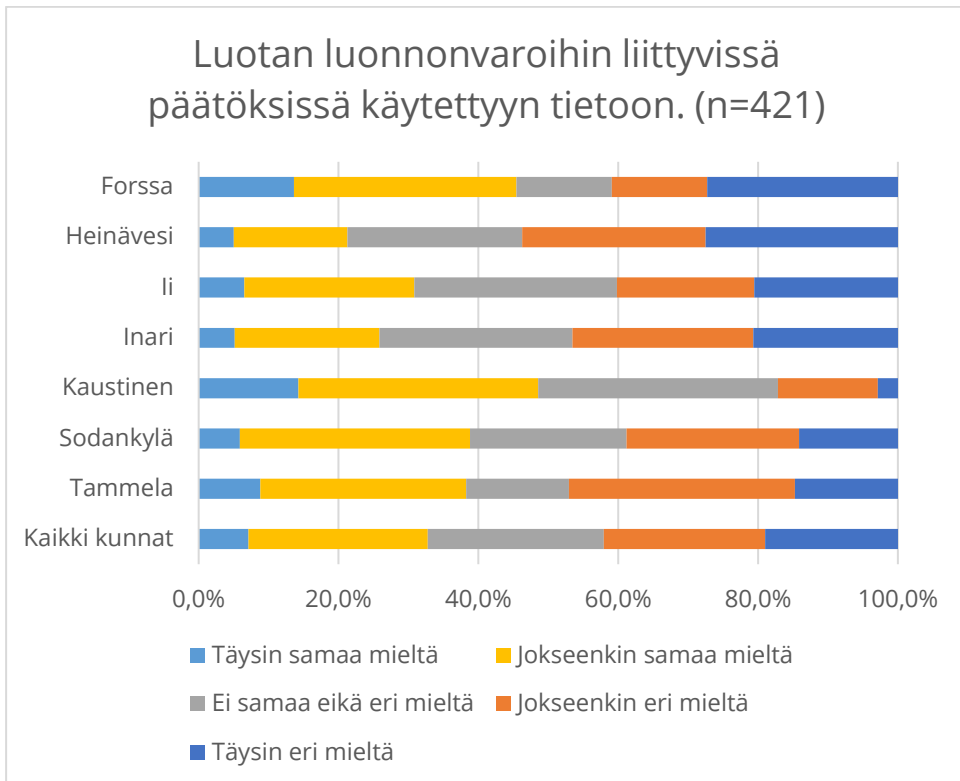
Luottamus viranomaisten asiantuntemukseen ja arviointikykyyn oli kaikissa kunnissa korkeammalla verrattuna päätöksentekijöiden nauttimaan luottamukseen. Kuitenkin noin puolet kaikista vastaajista (51,8 prosenttia) oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Tämä viittaa haasteisiin myös viranomaisten nauttiman luottamuksen suhteen.

Kuvio 39. Vastausten jakautuminen viranomaisten luotettavuutta koskevassa kysymyksessä. n=421

Erytisesti Heinävesi erosi muista kunnista kielteisillä kokemuksillaan: vain 13,8 prosenttia on väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, eri mieltä olevien vastausten määrän ollessa lähes 60 prosenttia (58,8 %). Inarissa jokseenkin tai täysin eri mieltä olevia oli 62,1 prosenttia vastaajista, mutta samaa mieltä olevien määrä (22,4 %) ylitti Heinäveden vastaavan.

Kysyttäessä luottamuksesta luonnonvaroja koskevassa päätöksenteossa käytettyä tietoa kohtaan jokseenkin tai täysin eri mieltä olevien osuus kaikista vastaajista edelleen väheni 42 prosenttiin. Samalla täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuus kasvoi 32,8 prosenttiin. Suurinta luottamus päätöksenteossa käytettyä tietoa kohtaan oli Forssassa ja Kaustisella, heikointa Heinävedellä ja Inarissa.

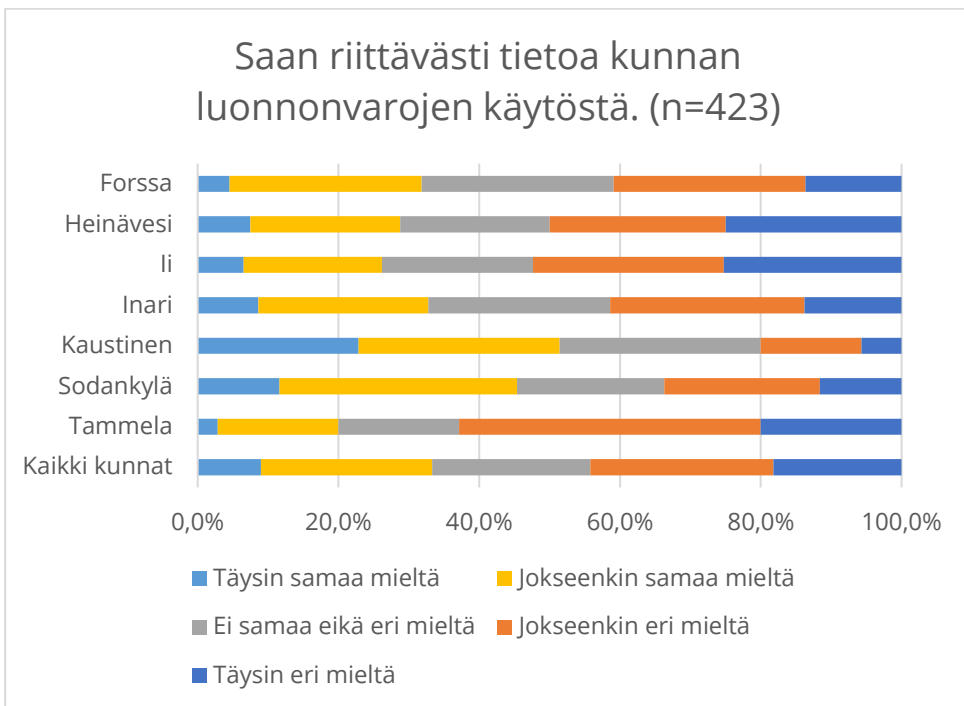
Kuvio 40. Vastausten jakautuminen päätöksissä käytetyn tiedon luotettavuutta koskevassa kysymyksessä. n=421

3.9 Tieto ja sen saavutettavuus

Luonnonvarojen käyttöön liittyvä keskeisesti kysymys tiedosta, sen tuottamisesta ja käytöstä päätöksenteossa. Tieto kytkeytyy niin ikään kysymyksiin

menettelytapojen oikeudenmukaisuudesta (esim. tiedon avoimuus ja saatavuus) sekä tunnustavasta oikeudenmukaisuudesta (esim. perinteisen ja paikallisen tiedon käyttö). Kuten edellä toimme ilmi, luottamus luonnonvarojen koskevien päätösten tekemisessä käytettyä tietoa kohtaan on enemmän tai vähemmän haaste kaikissa kohdekunnissa. Kysyimme lisäksi tiedon saatavuuteen liittyvistä kokemuksista sekä tiedonlähteistä.

Kaikista vastaajista noin kolmannes (33,3 %) koki saavansa riittävästi tietoa kunnan luonnonvarojen käytöstä.

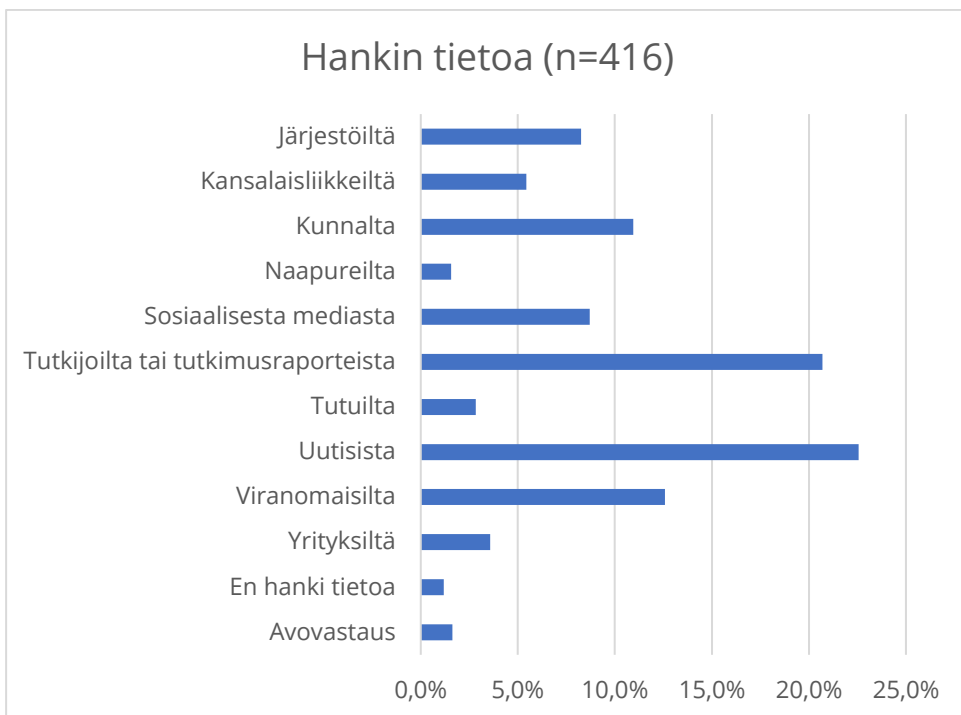

Kuvio 41. Vastausten jakautuminen tiedon riittävää saamista koskevassa kysymyksessä. n=423

Eniten haasteita tiedon saatavuuteen liittyen on tulosten mukaan Tammelassa, jonka vastaajista yli 60 prosenttia (62,9 %) oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän kanssa. Tammelan vastaajista 20 prosenttia oli väittä-

män kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Eniten myönteisiä kokemuksia tiedon saatavuudesta oli Kaustisella, missä yli puolet vastaajista oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä ja noin viidennes (51,4 %) eri mieltä.

Kysyimme lisäksi lähteistä, joista vastaajat hankkivat luonnonvarojen käyttöön liittyvää tietoa. Vastaajilla oli mahdollisuus valita yhdestä kolmeen vaihtoehtoa, jotka kuvaavat heidän ensisijaisia tiedonlähteitään.

Kuvio 42. Tiedonlähteitä koskevat vaihtoehdot suhteessa kysymyksen kokonaisvastausmäärään. n=416

Vastaajista yli viidennes hankki tietoa tutkijoilta tai tutkimusraporteista sekä uutisista. Yli 10 prosenttia vastaajista hankki tietoa viranomaisilta ja kunnalta. Noin 1 prosentti vastaajista ei hanki tietoa luonnonvarojen käytöstä. Noin 1,5 prosenttia vastaajista vastasi avoimeen kenttään (Muu, mikä), johon pystyi nimeämään vaihtoehtoista puuttuvia lähteitä luonnonvarojen

käyttöön liittyvälle tiedolle. Avoimessa vastauskentässä vastausvaihtoehtojen ulkopuolisissa vastauksissa mainittiin tiedon hankkiminen omien havaintojen ja kokemusten kautta luonnossa liikkuesssa (5 vastausta), työn tai opintojen kautta (3 vastausta) ja Saamelaiskäräjien kautta (2 vastausta).

3.10 Keskeiset tekijät luonnonvarahankkeita koskevassa päätöksenteossa

Viimeisenä määrällisenä osiona pyysimme vastaajia arvioimaan asteikolla 1—10, miten tärkeäksi he kokevat luetellut tekijät luonnonvarahankkeita koskevassa päätöksenteossa. Numero 1 indikoi, ettei tekijä ole lainkaan tärkeä ja numero 10, että tekijä on äärimmäisen tärkeä.

Miten tärkeänä pidät, että

Kuvio 43. Vastausten keskiarvot vaihtoehtoittain luonnonvarahankkeita koskevan päätöksenteon tekijöiden tärkeyttä koskevassa kysymyksessä. n=355

Vastaajat pitivät kaikkia listattuja tekijöitä lähtökohtaisesti vähintään melko tärkeinä. Vastaajien mukaan tärkeimpiä tekijöitä luonnonvarahankkeista päätettäessä olivat tiedon saavuttavuus valmisteluvaiheessa ja paikallisten ympäristövaikutusten välttäminen. Samat teemat toistuivat seuraavaksi esitetyissä avointen kysymysten vastauksissa oikeudenmukaisuutta edistävinä tekijöinä. Vähiten tärkeitä tekijöitä olivat hankkeiden yhteiskunnallinen hyöty (ml. ilmastohyödyt). Vastausten perusteella kuva paikallisten hyötyjen suuresta merkityksestä luonnonvarahankkeiden kohdalla vahvistuu osana oikeudenmukaista luonnonvarapäätöksentekoa.

3.11 Näkemyksiä oikeudenmukaisesta luonnonvarojen käytöstä kunnissa

Monivalintakysymysten lisäksi pyysimme vastaajia kuvailemaan 1) tilanteita, joissa oikeudenmukaisuus toteutuu tai ei toteudu kuntasi luonnonvaroihin liittyvässä päätöksenteossa, ja 2) millaisena vastaaja haluaa nähdä kuntasi luonnonvarojen käytön tulevaisuudessa. Yhteensä vastauksia tuli ensimmäiseen kysymykseen 252 ja toiseen kysymykseen 285 (taulukko 3).

Taulukko 3. Avointen kysymysten vastaajamäärät kunnittain. Määrissä on huomioitu kaikki tekstiä sisältävät vastaukset.

	Kuvaile tilanteita, joissa oikeudenmukaisuus toteutuu tai ei toteudu kuntasi luonnonvaroihin liittyvässä päätöksenteossa.	Kuvaile, millaisena haluat nähdä kuntasi luonnonvarojen käytön tulevaisuudessa.
Forssa	12	17
Heinävesi	49	57
Ii	59	63
Inari	39	39
Kaustinen	14	16
Sodankylä	59	69
Tammela	20	24
Yhteensä	252	285

Avoimien kysymysten vastaukset täydentävät ja tarkentavat vastaajien näkemyksiä monivalintakysymyksissä toistuneista teemoista, kuten eri luonnonvaroista (ks. taulukko 4), hyötyjen ja haittojen jakautumisesta, vaikutusmahdollisuuksista ja tiedon saamisesta. Lisäksi vastaukset tuovat esiin eri ryhmiä, jotka kokevat epäoikeudenmukaisuutta luonnonvarojen koskevassa päätöksenteossa.

Taulukko 4. Tutkimuksen aikana kohdekunnissa puhuttaneita luonnonvarakysymyksiä.

Forssa	<ul style="list-style-type: none"> - Metsien käyttö ja suojele - Malminetsintähankkeet - Aurinkovoimahankkeet - Maa-ainesten otto
Heinävesi	<ul style="list-style-type: none"> - Malminetsintähankkeet - Tuulivoimahankkeet - Vesivoima, patojen purkaminen - Metsien käyttö ja suojele
Ii	<ul style="list-style-type: none"> - Tuulivoimahankkeet - Malminetsintähankkeet - Maa-ainesten otto
Inari	<ul style="list-style-type: none"> - Tuulivoiman ja malminetsinnän kielto - Metsien käyttö ja suojele - Vesivoima
Kaustinen	<ul style="list-style-type: none"> - Kaivoshanke - Malminetsintähankkeet - Tuulivoiman kehittäminen - Aurinkovoimahankkeet - Turvetuotannon muutokset
Sodankylä	<ul style="list-style-type: none"> - Toimivat kaivokset - Malminetsintä- ja kaivoshankkeet - Tuulivoimahankkeet
Tammela	<ul style="list-style-type: none"> - Malminetsintähankkeet - Metsien käyttö ja suojele - Aurinkovoimahankkeet

Luonnonvaroista eniten keskustelua aiheuttivat kaivokset ja malminetsintä sekä tuulivoima. Lisäksi metsien avohakkuut, vesivoima ja turvetuotanto

mainittiin useissa vastauksissa. Aurinkovoimaa koskevat näkemykset kohdistuivat pitkälti tulevaisuutta koskeviin vastauksiin.

3.11.1. Jako-oikeudenmukaisuus

Jako-oikeudenmukaisuuden eli hyötyjen ja haittojen reilun jakautumisen kannalta keskeisiksi teemoiksi nousivat luonnonvarahankkeiden taloudellisten ja ympäristövaikutusten jakautuminen.

Vastaajien kesken näkemys luonnonvarahankkeiden taloudellisista hyödyistä oli melko yhteneväinen: Mahdolliset taloudelliset hyödyt nähtiin pieninä haittoihin verrattuna, ja usein hyödyttävän joko pientä osaa paikallisista tai paikkakunnan ulkopuolisista. Erityisesti suuret, usein kansainväliset yritykset nähtiin voittajina taloudellisten hyötyjen jakautumisessa. Esimerkiksi tuulivoimaloiden ja kaivosten rakentamisen pelättiin vaikuttavan kiinteistöjen ja maiden arvoon.

Ristiriita luonnonvarojen käytön ja luontoon perustuvien elinkeinojen välillä nousi esiin useassa vastauksessa. Erityisesti matkailun ja vapaa-ajan asumisen olosuhteiden heikkeneminen huolestutti vastaajia. Lisäksi Lapin kunnissa erityisesti metsätalouden ja porotalouden jännittynyt suhde nousivat esiin vastauksissa: Toisaalta metsätalouden nähtiin vaikuttavan kielteisesti porotalouden edellytyksiin, toisaalta osassa vastauksista porotalouden nähtiin aiheuttavan haasteita metsänomistajille ja metsätaloudelle.

Yleinen näkemys oli, että paikalliset kärsivät haitat luonnonvarojen käytöstä, joka hyödyttää ihmisiä tai yrityksiä kunnan tai alueen ulkopuolella. Tämä koettiin epäoikeudenmukaiseksi. Paikallisten luonnonvarojen käytöstä hyötyviksi nimettiin vastauksissa muun muassa suuret ja/tai kansainväliset yritykset, kaupunkilaiset ja eteläisen Suomen asukkaat sekä kunnan ulkopuolella asuvat maanomistajat.

”Lisää kaivoksia on tulossa, rahat valuu ulkomaille ja meille jää vain haitat.” Vastaaja Sodankylästä

”Tuulimyllyistä ei mitään hyötyä yksityisille kuntalaisille. Sähkönhinta pitäisi olla halvempi niillä alueilla, joissa tuulimyllyjä paljon.” Vastaja Iistä

Osassa vastauksissa etenkin työllisyyden kautta jakautuva paikallinen taloudellinen hyöty oli kuitenkin merkittävä syy puoltaa luonnonvarahankkeita, vaikka ne aiheuttaisivat myös haittoja. Tulevaisuutta koskevia näemyksiä kysyttäessä työllisyys nousi keskeiseksi vastaukseksi niiden joukossa, jotka kannattavat luonnonvarojen käytön lisäämistä tai pitämistä nykyisellään. Myös kunnan mahdollisesti saavat taloudelliset hyödyt esimerkiksi verotuksen kautta koettiin oikeudenmukaisena. Kunta nähtiin pääosin tärkeämpänä hyödynsaajana kuin valtio. Luonnonvarojen käyttö maaseutujen elinvoiman lisääjänä nousi esiin vastauksissa:

”Tuulivoimaa ja kaivos, tervetuloa! Metsistä energiaa ja toimeentuloa isolle porukalle! Jos toisin käy, kunnasta häviää palvelut ihmisten toimeentulon puuttuessa.” Vastaja Heinävedeltä

Luonnonvarojen käytön ympäristövaikutuksia pidettiin merkittävänä epäoikeudenmukaisuutena. Erityisesti huolen kohteena olivat vaikutukset vesistöihin ja maisemaan sekä erilaiset yksittäiset vaikutukset, kuten melu, pöly tai välke. Ympäristön ja luonnon puhtauden merkitystä korostettiin vastauksissa usein luonnontuotteiden keräämisen, kalastuksen, ja virkistyskäytön, mutta myös luontoon perustuvien elinkeinojen, kuten poronhoidon ja maanviljelyn, osalta. Usein pitkäaikaiseksi mielletyt ympäristövaikutukset rinnastettiin lyhyen aikavälin taloudelliseen ajatteluun.

Huoli monien samanaikaisten hankkeiden yhteisvaikutuksista nousi niin ikään esiin vastauksissa:

”Samoille alueille on suunnitteilla monia valtavia hankkeita (tuulivoima, malminetsintä, useampi valtava kaivos, olemassa olevien kaivosten päätöstyöt valtavine moreeninottoalueineen) ja jokaista hanketta käsitellään

erillisinä, vaikka kaikkien hankkeiden haitat kohdistuvat esim. yhden paliskunnan alueelle ja jokainen hanke on erittäin haitallinen toteutuksessaan, saati sitten, jos niistä toteutuu useampi. Kun hankkeiden haittoja arvioidaan AINA erillisinä, voi se viranomaisille ja päätöksentekijöille näyttäytyä, ettei haitat ole liian suuria.” Vastaaja Sodankylästä

Tulevaisuuden luonnonvarojen käytöltä toivottiin monipuolisemmin paikallisia ja luontoa hyödyttäviä päätöksiä. Käytännön toiveita olivat muun muassa ympäristön huomioiva luonnonvarojen käyttö, vesistöjen kunnostaminen, luonnonsuojelun lisääminen ja perinteisten elinkeinojen, kuten maaja metsätalouden, metsästyksen ja kalastuksen, säilyttäminen ja priorisoiminen.

”Toivon että turpeennosto loppuu, soraharjuja ei raiskata enempää ja vanhat metsät ym. säilytetään luontoarvojen takia. Kesätyöpaikka parille puskutraktorikuskille vs. satojen kuntalaisten ja mökkiläisten lähiluonnon pilaaminen ei ole kestävä tapa toimia.” Vastaaja Tammelasta

”Luonnon muut kuin materiaalina hyödynnettävät arvot saisivat korostua; maisema, luontoarvot, hiljaisuus, puhtaus jne, jotka luovat osaltaan mm. matkailun vetovoiman.” Vastaaja Heinävedeltä

Toiveet kestävydestä ja maaseudun luonnon säilyttämisestä nousivat niin ikään vastauksista. Usein vastauksissa korostettiin luonnon merkitystä, mutta tuotiin esiin myös luonnonvarojen käytön taloudellinen merkitys maaseudun elinvoimaisuudelle. Eri elinkeinojen yhteensovittaminen ja elinkeinorakenteen monipuolistaminen luonnonvarojen käytön kautta nähtiin useassa vastauksessa mahdollisuutena säilyttää kunnassa työpaikkoja ja palveluita.

Myös alueellinen oikeudenmukaisuus nousi vastauksissa esiin: energiasiiirtymän edetessä esimerkiksi uusiutuvan energian tuotannon hyötyjen ja

haittojen toivottiin jakautuvan reilummin energian tuottaja- ja kuluttaja-alueiden kesken.

3.11.2 Menettelytapojen oikeudenmukaisuus

Vaikka vastaajilla oli keskenään erilaisia näkemyksiä kuntansa nykyisten menettelyiden oikeudenmukaisuudesta, nousivat vastauksissa esiin samat, oikeudenmukaiseksi koetuille menettelyille yhteiset piirteet: paikallisten tosiasialliset vaikutusmahdollisuudet, läpinäkyvä ja avoin tiedotus sekä eri osallistamisprosessien oikea-aikaisuus. Tällä hetkellä luonnonvaroja koskevan päätöksenteon koettiin monissa vastauksissa olevan epäoikeudenmukaista.

Yksi keskeinen teema vastauksissa oli kunnan ja paikallisten päätösvallan puuttuminen kunnan alueen luonnonvaroja koskevassa päätöksenteossa. Erityisesti tämä korostui kaivostoimintaa koskevissa vastauksissa, mutta myös esimerkiksi metsätalouden yhteydessä. Vastauksissa toistui ajatus siitä, että paikallisia kuullaan, mutta ei kuunnella. Esiin nousi myös vapaaajan asukkaiden asema, joka koettiin vaikuttamis- ja tiedonsaantimahdollisuuksien osalta vakituksia asukkaita heikommaksi. Valtion ja poliittisten päättäjien koettiin useissa vastauksissa vaikuttavan liikaa kunnan alueen luonnonvarojen käyttöön.

”Asianosaisia kyllä kuullaan, mutta lopputuloksessa ei oteta huomioon. Oikeudenmukaisuus ei yleensä toteudu luonnonvaroihin liittyvässä päätöksenteossa.” Vastaaja Sodankylästä

”Epäoikeudenmukaista, jos päätökset esim. Suomen hallituksen tekemiä ilman että kuntalaisilla todellista vaikutusmahdollisuutta.” Vastaaja Tammelasta

”Kaivoshankkeet ovat olleet viime aikoina esillä. Näissä on tullut esille epäoikeudenmukaisuus jo kansallisella tasollakin kaivoslain suhteen. Paikallisten ihmisten näkemykset tuntuvat merkityksettömiltä, päättäjät

Kehä III:n sisäpuolelta sanelevat asioita paikkakunnalle, josta heillä ei ole lainkaan tietoa.” Vastaja Heinävedeltä

Päätösvallan toivottiin olevan lähtökohtaisesti paikallisilla ja erityisesti niillä, joihin hanke vaikuttaa. Kunta nousi monissa vastauksissa esiin paikallisten edustajana. Toisaalta kunta ei ole politiikan ulkopuolella: useissa vastauksissa viitattiin myös kunnan sisäisiin jännitteisiin ja päätösvallan keskittymiseen niin sanotulle ”väärälle” ryhmälle.

”Epäilen päättäjien kykyä toimia, jos raha puhuu pienessä kunnassa. Samoin päätökset tehdään kuplan sisällä. Kuntalaisten mielipide tulee selville päätösten jälkeen.” Vastaja Iistä

”Poromiehet ovat tehokkaasti estäneet tuulivoimahankkeiden kaavoituksen. Samaa yrittää matkailuelinkeino kaivoshankkeiden kohdalla.” Vastaja Sodankylästä

Tiedon luotettavuus ja puolueettomuus nousivat toiseksi keskeiseksi teemaksi. Moni vastaaja koki tietoa pimitettävän, ja sen olevan epäluotettavaa tai politisoitunutta. Päätöksenteon toivottiin perustuvan tieteellisesti tutkittuun tietoon, joka olisi avoimesti ja oikea-aikaisesti saatavilla.

”Päätöksenteon pitäisi perustua tosiasioihin, tietoon siitä minkälaisessa tilanteessa maailma nyt on ja miten meidän pitäisi lajina toimia, että tällä planeetalla olisi mahdollisuuksia. Sen sijaan että ”politikoidaan”, tulisi seurata mitä tutkijat sanovat, ja mihin sopimukseen Suomi on sitoutunut ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjumiseksi.” Vastaja Sodankylästä

”Järjestöt ja yksityiset levittävät väärää, vanhentunutta tai värittyä tietoa päätösten pohjaksi. Ei ymmärretä muutoksen välttämättömyyttä.

Vähätellään hankkeen mahdollisia hyviä tai huonoja vaikutuksia. Kunnanvaltuustossa yhden asian liikkeitä, joilla ei selkeätä linjaa muuta kuin jonkin hankkeen vastustaminen.” Vastaja Sodankylästä

”Luonnonvarojen käytön eri tapojen vaikutuksia ei tunneta, ymmärretä eikä niiden pitkäaikaisista merkityksistä välitetä riittävästi. Tutkimustietoaikin käytetään valikoidusti oman edun mukaan eikä kaikista luonnonvarojen vaikutuksista ole aina yksiselitteistä tietoa kansankielellä tarjolla.” Vastaja Forssasta

Kaiken kaikkiaan oikea-aikaisuus nousi esiin monen eri asian yhteydessä. Tiedotuksen, osallistamisen ja vaikutusmahdollisuuksien sekä vaikutustenarvioinnin toivottiin tapahtuvan aikaisessa vaiheessa päätöksentekoprosesseja. Esimerkiksi tietoa koettiin saatavan vasta, kun asioista on jo päätetty eikä vaikuttamiselle ole enää mahdollisuutta.

”Tietoa pimitetään muilta kuin maanomistajilta. Luetaan tulevasta kunnan sivuilta, päätöksistä.” Vastaja Sodankylästä

”Kaikessa päätöksenteossa ja erityisesti valmisteluissa sekä ideointivaiheessa jo etukäteen tulisi kuulla ja osallistaa kuntalaisia nykyistä enemmän.” Vastaja Iistä

Monipuolisen, avoimen ja oikea-aikaisen paikallistason keskustelun koettiin edistävän päätöksenteon oikeudenmukaisuutta. Myös laadukas valmistelu ja kokonaisvaltainen suunnittelu pitkällä tähtäimellä nähtiin monissa vastauksissa tärkeinä.

”Kun asukkaat pääsevät aitoon keskusteluyhteyteen ja tulevat kuulluiksi jo päätöksenteon valmisteluvaiheessa oikeudenmukaisuus toteutuu. Aidossa vuoropuhelussa eri näkökulmat pääsevät esille.” Vastaja Iistä

”Kaiken on tapahduttava avoimesti ja kuntalaisia kuunnellen.” Vastaja Tammelasta

”Haluan, että vesistöihin, flooraan, faunaan ja ihmisiin liittyvät tehtävät haittakartoitukset tehdään huolella ja niiden pohjalta tehdään päätöksiä.” Vastaja Iistä

3.11.3 Tunnustava oikeudenmukaisuus

Moni vastaja koki paikallisten arvojen selvittämättä jättämisen ja huomiotta jättämisen luonnonvarojen koskevassa päätöksenteossa epäoikeudenmukaisena. Paikallisten arvojen ytimessä ovat erityisesti luonto ja sekä siihen perustuvat perinteiset elinkeinot. Niitä kuvattiin usein maaseuduille merkittäviksi ja ainutlaatuisiksi tekijöiksi. Näiden arvojen koettiin jäävän usein talouden ja kaupunkialueiden edun varjoon. Kysyttäessä tulevaisuuden luonnonvarojen käytöstä monissa vastauksissa toivottiin kunnioitusta erityisesti luontoa ja paikallisia kohtaan.

”Kuntalaisilla ja ihmisillä yleensä on oltava mahdollisuus nauttia puhtaasta ja elinvoimaisesta luonnosta. Luonnolla on myös itseisarvo ja muillakin eläimillä oikeus elinympäristöihin ja elämään, ja nämä oikeudet eivät toteudu näiden avohakkuiden takia.” Vastaja Iistä

”Pohjoisessa ja poronhoitoalueella suurin merkitys ja vaikutusmahdollisuus tulisi olla paikallisen luonnon ja kulttuurin tuntevilla, luontaistalouden, erä- ja kalastuskulttuurin ja poroelinkeinojen ja maaseutuelinkeinojen harjoittajilla.” Vastaja Sodankylästä

Vastauksissa nousi esiin myös maanomistajien oikeudet ja niiden noudattamatta jättämiseen liittyvät epäoikeudenmukaisuuden kokemukset.

Toisaalta osassa vastauksista maanomistajilla nähtiin olevan jopa liikaa päätösvaltaa avohakkuiden tai tuulivoimaloiden kaltaisissa asioissa, jotka vaikuttavat laajemmin lähialueen asukkaiden elämään.

Saamelaisten oikeudet nousivat esiin sekä Inarin että Sodankylän vastaajien keskuudessa. Moni vastaaja toivoi saamelaisten oikeuksien kunnioittamista ja toteuttamista luonnonvaroja koskevassa päätöksenteossa. Osa vastaajista kuitenkin kyseenalaisti saamelaisten aseman ja toi esille kokemuksensa saamelaisten "suosimisesta" tai liiasta vaikutusvallasta epäoikeudenmukaisena. Vastaukset myötäilevät laajempaa alueellista ja valtakunnallista keskustelua saamelaisten oikeuksista ja niiden toteutumisesta.

Moni vastaaja toivoi maaseutujen tulevien sukupolvien huomioimista päätöksenteossa. Käytännössä tulevien sukupolvien hyvinvointi yhdistettiin paitsi ympäristön ja perinteisten elinkeinojen vaalimiseen myös maaseudun elinvoimasta huolehtimiseen.

"Sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden huomioonottavana. Pidempi perspektiivi harkintaan ja hankkeisiin lyhytnäköisyyden tilalle. On osattava tietoisesti luopua huonoista käytännöistä. Nuoria hyvin koulutettuja ihmisiä lisää tekemään päätöksiä. On kehitettävä mekanismeja, joilla tulevien sukupolvien ääni saadaan aidosti mukaan, kun hankkeista päätetään." Vastaaja Sodankylästä

"Mahdollisimman monipuolinen, kestävä käyttö mahdollistaa tulevaisuuden myös tuleville sukupolville. Pelkkä suojele ajaa ihmiset pois maaseudulta ja elinolot kapenevat koko Suomessa." Vastaaja Heinävedeltä

"Toivon, että myös lapseni saavat jatkaa halutessaan poroelinkeinon harjoittamista luonnonlaitumilla kuten sukumme on tehnyt satoja vuosia pitkässä ketjussa. Siinä mittasuhteessa 20-vuotinen kaivos haittoineen tuntuu mitättömältä ja turhalta luonnonvarojen hukalta." Vastaaja Sodankylästä

Olemme esittäneet verkkokyselyn määrälliset ja laadulliset tulokset edellä. Lopuksi esitämme niihin perustuvat johtopäätökset.

4 Johtopäätökset

Tässä raportissa on esitetty alkuvuodesta 2023 toteutetun verkkokyselyn tulokset. Kyselyyn vastasi 590 [kohdekunnissa](#) asuvaa, mökkeilevää tai työskentelevää henkilöä. Kyselyn tulokset antavat merkittävää tietoa siitä, mitä oikeudenmukainen luonnonvarojen käyttö maaseuduilla tarkoittaa ja vaatii. Kuviossa 44 on tiivistetty verkkokyselystä nousseet keskeiset tekijät oikeudenmukaiselle luonnonvarojen käytölle maaseuduilla.

Kyselyn tulokset kertovat, että energiasiirtymää fossiilisista polttoaineista uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön pidetään tärkeänä ja oikeutettuna muutoksena niin turvallisuus-, ilmasto- kuin talouspoliittisistakin syistä. Vastajat kokivat luonnonvarojen käytön lisääntyvän maaseuduilla, mutta siirtymän oikeudenmukaisuuden haasteina nousivat

Kuvio 44. Oikeudenmukaisuuden tekijöitä maaseutujen luonnonvaroja koskevassa päätöksenteossa.

esiin etenkin alueelliset ja maaseutuja koskevat kysymykset. Tulokset kuvaavat ristiriitaista tilannetta, jossa luonnonvarojen käyttöön liittyviin globaaleihin ja kansallisiin suunnitelmiin ja vaatimuksiin liittyy erilaisia alueellisia ja

paikallisia näkökulmia, jotka tulisi niin ikään huomioida osana päätöksenteoa. Kuntakohtaiset tulokset korostavat maaseutujen elinvoimaisuuden merkitystä paikallisille joko luonnonolojen ja perinteisten elinkeinojen säilyttämisen tai luonnonvarahankkeiden tuoman taloudellisen hyödyn kautta. Tuloksissa on eroja kuntien välillä, mikä viittaa eri hankkeiden ja niiden kohtaaman vastustuksen vaikutukseen.

Tulostemme mukaan etenkin luonnonvaroja koskevan päätöksenteon vaikutusmahdollisuuksiin liittyi verrattain kielteisiä kokemuksia kaikissa kohdekunnissa. Kokemukset tasapuolisista vaikutusmahdollisuuksista ja osallistumisen vaikuttavuudesta olivat pääasiassa kielteisiä. Kuntien paikallisia yhdistää laajalti kokemus siitä, että luonnonvarahankkeista päätettäessä paikallisia ”kuullaan, muttei kuunnella”.

Kyselyn vastaukset kuvastavat sekä paikallisten heikoksi kokemia vaikutusmahdollisuuksia että laajemmin maaseutujen heikommiksi koettuja mahdollisuuksia vaikuttaa suhteessa eteläiseen Suomeen ja kaupunkeihin. Vaikutusmahdollisuudet nousevat oikeudenmukaisuuden keskiöön: parempien vaikutusmahdollisuuksien tulkitaan mahdollistavan paikallisille heidän arvojensa mukaisen luonnonvarojen käytön ja päätöksenteon, ja toimivan avaimena paikallisille ja maaseuduille reilumpiin lopputulemiin.

Vaikka päätöksenteossa käytettävän tiedon riittävyys liittyi myönteisempiä kokemuksia, tiedon läpinäkyvyys ja oikea-aikainen saavutettavuus ovat edelleen keskeisiä haasteita. Kyselyn tulosten perusteella voidaan esimerkiksi päätellä, että tiedon saavutettavuus ei nykyisellään vastaa paikallisten hankkeiden tiedotukselle asettamia odotuksia. Toisaalta tietoon liittyi kuntakohtaisia eroja muun muassa kuntien ja niiden alueilla toimivien yritysten käytännöissä.

Hankkeemme yksi tutkimustavoitteista oli tarkastella erityisesti malminetsintää ja kaivostoimintaa sekä niihin liittyviä oikeudenmukaisuuden kokemuksia. Verkkokyselyn tulokset vahvistavat kuvaa siitä, että malminetsinnän ja kaivostoiminnan koettu oikeudenmukaisuus liittyy vahvasti sijaintiin sekä hyötyjen ja haittojen jakautumiseen. Kuntien päätösvalta malminetsinnän ja kaivostoiminnan suhteen koetaan tärkeäksi. Sitä onkin jo vahvistettu 1. kesäkuuta 2023 voimaan tulleessa kaivoslakiuudistuksessa (Pölönen ja Leino

2023). Muihin kohdekuntiin verrattuna Kaustinen korostui vastaajien myönteisemmällä kokemuksilla esimerkiksi osallistumismahdollisuuksista (ks. luku 3.7). Kunnan alueella rakennusvaiheessa oleva Keliber-kaivoshanke on niin ikään aiheuttanut vain vähän näkyvää vastustusta kunnassa. Nämä asiat yhdessä viittaavat siihen, että kunta ja kaivosyhtiö ovat onnistuneet päätöksenteko- ja arviointimenettelyiden suhteen edistämään kokemusta oikeudenmukaisuudesta. Kaustinen tarjoaakin erinomaisen esimerkin energiasiirtymään liittyvän kaivostoiminnan oikeudenmukaisuuden jatkotutkimukselle. Olemme keskustelleet kyselyn tuloksista malminetsinnän ja kaivostoiminnan sekä niiden vastustuksen osalta tarkemmin Alue ja ympäristö -lehdessä julkaistussa tutkimusartikkelissa (ks. [Leino ym. 2023](#)).

Kyselyn tulokset tuovat esiin myös paikallisesti jakavia, kuntakohtaisia teemoja. Näitä ovat luonnonvarahankkeiden lisäksi esimerkiksi saamelaisien oikeudet Pohjois-Suomessa sekä maanomistajien ja vapaa-ajan asukkaiden asema päätöksenteossa. Vastaukset maaseutujen elinvoimasta osoittavat niin ikään jakautuneisuutta: toisille vastaajille maaseuduille ominaisen luonnonympäristön säilyttäminen on keskeinen osa elinvoimaisuuden turvaamisesta, kun taas toisille luonnonvarahankkeet mahdollistavat taloudellisia hyötyjä, kuten työpaikkojen ja palveluiden säilymistä, maaseuduilla.

Oikeudenmukaisuutta käsiteltäessä on tärkeää huomioida maaseutujen keskinäinen ja sisäinen moninaisuus: Maaseudut ovat erilaisia luonnonvaroiltaan, elinkeinoiltaan, arvostuksiltaan, paikalliskulttuureiltaan ja tulevaisuuden visioiltaan. Erilaiset lähtökohdat, tarpeet ja voimavarat vaikuttavat siihen, nähdäänkö vihreä siirtymä ja siihen liittyvät luonnonvarahankkeet mahdollisuutena vai taakkana. Esimerkiksi luonnonvarojen käytöstä seuraavien hyötyjen ja haittojen jakautumisen vaikutukset maaseutujen elinvoimaisuuteen ja ympäristöihin ovat paikallisten näkökulmasta ajankohtaisia kysymyksiä. Tarvitaan tietoa paikallisten näkemyksistä, jotta yleisen ja paikallisen tason välisiä ristiriitoja voidaan ymmärtää sekä tarpeita ennakkoivasti yhteensovittaa parhaalla mahdollisella tavalla esimerkiksi alueidenkäytön suunnittelussa ja päätöksissä.

Tuloksemme viittaavat siihen, että koettu oikeudenmukaisuus määrittelee keskeisesti paikallisen tason suhtautumista vihreään siirtymään liittyvää

luonnonvarojen käyttöä, kuten malminetsintä- ja tuulivoimahankkeita, koetaan. Mitä enemmän koetaan epäoikeudenmukaisuutta, sitä vahvempaa vastustus on. Ristiriita kansallisten ja globaalien tavoitteiden sekä paikallisten kokemusten ja arvojen välillä on selkeä ja korostaa tarvetta siirtymän suunnittelulle ja toteutukselle paikallis- ja aluetasolta lähtien.

Vaikka verkkokyselyssä ei ole hyödynnetty otantamenetelmiä eivätkä tulokset näin ollen ole tilastollisesti yleistettävissä, kyselyn aineiston tarkastelu tuottaa tietoa paikallisten näkemyksistä, kokemuksista ja kuntien välisistä eroista. Verkkokyselyä voidaan hyödyntää pohjana jatkotutkimuksille, joissa on mahdollisuus esimerkiksi perustaa kysely tarkempaan otokseen tai toistaa kysely tietyin väliajoin. Verkkokyselyn näytteen kattavuutta on jatkossa mahdollista myös tarkentaa esimerkiksi täydentävillä satunnaishaastattelulla. Näin voidaan tavoittaa esimerkiksi vastaajia, joita ei perinteisesti saavuteta verkkokyselyllä. Kyselyn tulokset antavat niin ikään tietoa aiheista, joiden jatkotutkimus voi edistää oikeudenmukaisempaa luonnonvarojen käyttöä ja hallintaa kestävyys siirtymien aikakaudella.

[YHYKE-hankkeen tutkimustulokset](#) ovat tärkeitä keskustelunavauksia ympäristöoikeudenmukaisuudesta maaseuduilla. Korostamme, että tutkimusta tarvitaan lisää sekä kokemuksista että konkreettisista työkaluista oikeudenmukaisen luonnonvarojen käytön edistämiseksi. Keskustelua ja tietoisuutta oikeudenmukaisuuden paikallisista merkityksistä tulee lisätä, jotta paikalliset erityispiirteet voidaan huomioida. Samaan aikaan tarve rakentavalle yhteiskunnalliselle keskustelulle vihreän siirtymän laajemmasta oikeudenmukaisuudesta säilyy.

Lähteet

Aluehallintovirasto. 2024. *Päätös. Ympäristöluvut Nro 14/2024. Dnro LSSAVI/3185/2023. 19.2.2024.* Saatavissa: <https://ylupa.avi.fi/fi-FI/asia/2400778>.

Bennett, N.J., Blythe, J., Cisneros-Montemayor, A.M., Singh, G.G. ja Sumaila, U.R. 2019. Just transformations to sustainability. *Sustainability (Switzerland)* 11(14). doi: 10.3390/su11143881.

Björn, I. 2003a. Oikeutta vai kansainvälistä ympäristöoikeutta? Teoksessa: Lehtinen, A. ja Rannikko, P. toim. *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö*. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, s. 181–194.

Björn, I. 2003b. *Ympäristöpolitiikka metsässä?* Joensuu: Yliopistopaino.
Devlin, J.F. 2019. *Social movements contesting natural resource development*.

Devlin, J. F. toim. London ; Routledge.

Ei enää lisätuulivoimaa lihin! 2021. Saatavissa: <https://www.adressit.com/a/236684>.

Ei kaivoksia Tammelaan, kahden kansallispuiston kuntaan. 2024. Saatavissa: <https://www.kuntalaisaloite.fi/fi/aloite/38361>.

FCG. 2022. *Lapin tuulivoimaselvitys 2022. Tulokset.* Saatavissa: https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2023/02/Lapin-tuulivoimaselvitys-2022_esitys_05122022.pdf.

Forssan kaupunginvaltuusto. 2024. *Valtuustoaloite kaivoshankkeisiin varautumisesta.* Saatavissa: <https://www.forssa.fi/client/forssa/userfiles/valtuustoaloite-kaivoshankkeisiin-varautumisesta.pdf>.

Forssan kaupunki. 2023. Ekologisen järkivihreyden tiekartta. Saatavissa: <https://www.forssa.fi/client/forssa/userfiles/ekologisen-jarkivihreyden-tiekartta.pdf>.

Forssan kaupunki. 2024. *Rio Tinto tekee Forssassa ja Tammelassa malminetsintää.* Saatavissa: <https://www.forssa.fi/uutiset/?newsid=3064&newstitle=Rio+Tinto+tekee+Forssassa+ja+Tammelassa+malminetsintää>.

Garvey, A., Norman, J.B., Büchs, M. ja Barrett, J. 2022. A “spatially just” transition? A critical review of regional equity in decarbonisation pathways. *Energy Research and Social Science* 88. Saatavissa:

<https://doi.org/10.1016/j.erss.2022.102630>.

Hanaček, K., Langemeyer, J., Bileva, T. ja Rodríguez-Labajos, B. 2021. Understanding environmental conflicts through cultural ecosystem services - the case of agroecosystems in Bulgaria. *Ecological Economics* 179. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2020.106834>.

Heinäveden kunta. 2022. *Heinäveden kuntastrategia*.

Heinäveden tuulivoimalahankkeiden peruminen. 2024. Saatavissa: <https://www.kuntalaisaloite.fi/fi/aloite/35678>.

Helminen, V., Nurmio, K. ja Vesänen, S. 2020. *Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys*. Helsinki.

Holopainen, H. 2021. Litiumkaivosyhtiö Keliber voi alkaa valmistella kaivoksen avaamista – ympäristöluvasta tehdyt valitukset on suurilta osin hylätty. *YLE Uutiset*. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11988940>.

lin kunta. 2022a. Kuulutukset. Kuulutus 2022/262. Päätös Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, kunnallisasiaa koskeva valitus. Saatavissa: <https://ii.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=announcement&id=202213516>.

lin kunta. 2022b. *Strateginen yleiskaava 2024. Lähtötiedot ja nykytilan kuvaus. Valmisteluvaihe 24.3.2022*. Saatavissa:

[https://www.ii.fi/sites/ii.fi/files/TIEDOSTOT/ASUMINEN_YMPARISTO/Kaavoitus/Liite 2. Lähtötiedot ja nykytilan kuvaus.pdf](https://www.ii.fi/sites/ii.fi/files/TIEDOSTOT/ASUMINEN_YMPARISTO/Kaavoitus/Liite%202.%20Lähtötiedot%20ja%20nykytilan%20kuvaus.pdf).

lin kunta. 2024. *Voimassa olevat kaavat*. Saatavissa: <https://www.ii.fi/voimassa-olevat-kaavat#Tuulipuistot>.

Inarin kunta. 2022. *Maapoliittinen ohjelma. Inarin kunnan maapoliittiset linjaukset. Valtuuston hyväksymä 08.12.2022*. Saatavissa:

https://www.inari.fi/media/tiedostot-2022/tekninen/maapoliittinen-ohjelma_valtuustonhyvaksyma.pdf.

Kattilakoski, M. ym. 2021. *Ajassa uudistuva maaseutu – Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2021–2027*. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-382-4>

Kaustisen kunta. 2022. *Kaustisen kunta. Tilinpäätös 2021*.

Keliber. 2022. *Litiumhankkeen edistyminen. Heinä-syyskuu 2022*. Saatavissa: https://www.sibanyestillwater.com/wp-content/uploads/2022/12/q3_2022_p_fi.pdf [Viitattu: 6 kesäkuuta 2023].

Kennedy, A. 2017. *Environmental Justice and Land Use Conflict: The governance of mineral and gas resource development*. Routledge.

Kortelainen, J. ja Rannikko, P. 2023. *Virtavesipolitiikan liikkuminen ja*

kääntäminen käytännöiksi. Pienten voimalapatojen purkuhankkeet.

Politiikka 65(2), s. 157–183. Saatavissa:

<https://doi.org/10.37452/politiikka.126197>.

Lapin ELY-keskus. 2018. Yhteysviranomaisen lausunto.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma Sakatin monimetalliesiintymän kaivosohanke. 13.4.2018 LAPELY/3385/2017.

Lapin ELY-keskus. 2023a. Perusteltu päätelmä Sakatin monimetalliesiintymän kaivosohjelmasta, Sodankylä. Saatavissa: https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/3385_2017_Sakatti_perusteltu_päätelmä_160823_0.pdf.

Lapin ELY-keskus. 2023b. Yhteysviranomaisen lausunto 1 (51) LAPELY/5068/2022 Lausuntopyyntö 29.4.2023, Ikkarin kultakaivosohjelmasta ympäristövaikutusten arviointiohjelma. Saatavissa:

https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/Yhteysviranomaisen_lausunto_Ikkarin_YVAohjelmasta1.8.2023_Korjattu_versio.pdf.

Lapin liitto. 2022. *Lapin tuulivoimaselvitys 2022. Loppuraportti*. Saatavissa: <https://www.lapinliitto.fi/aluesuunnittelu/lapin-tuulivoimaselvitys-2022-hanke/>.

Lapin liitto. 2024. *Lapin aurinko- ja tuulivoimaselvitys 2023-2024*. Saatavissa: <https://www.lapinliitto.fi/aluesuunnittelu/lapin-tuulivoimaselvitys-2023-2024/>.

Lassila, M. 2021. The Arctic mineral resource rush and the ontological struggle for the Viiankiaapa peatland in Sodankylä, Finland. *Globalizations* 18(4), s. 635–649. Saatavissa:

<https://doi.org/10.1080/14747731.2020.1831818>.

Lehtinen, A. 2003. Johdanto: ympäristö, yhteisö ja oikeudenmukaisuus. Teoksessa: Lehtinen, A. ja Rannikko, P. toim. *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö*. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, s. 9–31.

Leino, J., Kivinen, S., Mononen, T. ja Sihvonen, J. 2023. Yhteistä ja yksityistä hyvää: kokemuksia kaivostoiminnan ympäristöoikeudenmukaisuudesta maaseuduilla. *Alue ja Ympäristö* 52(2). Saatavissa: <https://doi.org/10.30663/ay.130927>.

Leino, J. ja Miettinen, E. 2020. Malminetsintä, hyväksyttävyyden ja osallistumismahdollisuudet – tapauksena Heinäveden malminetsintäkonflikti. *Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja XIII*, s. 265–367.

Leisti, T. 2023. Lapin ely-keskus: suojellulle suolle suunniteltu kaivos

edellyttäisi soidensuojelulain muuttamista. *YLE Uutiset*. 17 elokuuta. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20045764>.

Malmsten, A. 2004. Natura 2000 -verkosto maanomistajien silmin Lounais- Suomessa. *Terra* 116(2), s. 67–76.

Martin, A. ym. 2020. Environmental Justice and Transformations to Sustainability. *Environment* 62(6), s. 19–30. doi: 10.1080/00139157.2020.1820294.

Metsähallitus. 2024. *Joukhaiselan tuulivoimapuisto*. Saatavissa: <https://www.metsa.fi/vastuullinen-liiketoiminta/tuulivoima/tuulivoimahankkeemme/joukhaiselan-tuulivoimapuisto/>.

Mononen, T. 2012. Kaivostoiminnan luonnonvarajaympäristökysymykset maaseudulla – esimerkkinä Pampalon kultakaivos. *Maaseudun uusi aika* 20(2), s. 21–36.

Mononen, T., Sihvonen, J., Sairinen, R. ja Tiainen, H. 2023. Local governance of the mining industry - five Finnish examples. *Resources Policy* 82. doi: 10.1016/j.resourpol.2023.103478

Mononen, T. ja Suopajärvi, L. 2016. Johdanto. Teoksessa: Mononen, T. ja Suopajärvi, L. toim. *Kaivos suomalaisessa yhteiskunnassa*. Lapin yliopistokustannus.

Mononen, T. ja Tuononen, P. 2012. Kansalaisliikehdintä maaseudun kuntaliitoksissa. *Maaseudun uusi aika* 1, s. 20–34.

Mundaca, L., Busch, H. ja Schwer, S. 2018. 'Successful' low-carbon energy transitions at the community level? An energy justice perspective. *Applied Energy* 218, s. 292–303. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2018.02.146>

Naumann, M. ja Rudolph, D. 2020. Conceptualizing rural energy transitions: Energizing rural studies, ruralizing energy research. *Journal of Rural Studies* 73, s. 97–104. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.12.011>

Nieminen, J. 2019. *Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2019*. Helsinki.

Niskanen, E. 2016. Kaivostoiminta uhkaa kansallispuistoa – kansanliikkeet yhdistävät voimiaan hyvissä ajoin. *YLE Uutiset*. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-9374619>.

OX2. 2024. *Jouhteninen. Tiedot hankkeesta*. Saatavissa: <https://www.ox2.com/fi/suomi/hankkeet/jouhteninen/>.

Peltonen, L., Donner-Amnell, J. ja Nokelainen, S. 2024. *Tuulivoiman*

hyväksyttävyyden nykytila ja näkymät Suomessa. Joensuu.

Pohjois-Karjalan ELY-keskus. 2024a. *Jouhtenisen tuulivoimahanke, Heinävesi.* Saatavissa: <https://www.ymparisto.fi/fi/osallistu-ja-vaikuta/ymparistovaikutusten-arviointi/jouhtenisen-tuulivoimahanke-heinavesi>.

Pohjois-Karjalan ELY-keskus. 2024b. *Kilpimäen tuulivoimahanke, Heinävesi.* Saatavissa: <https://www.ymparisto.fi/fi/osallistu-ja-vaikuta/ymparistovaikutusten-arviointi/kilpimaen-tuulivoimahanke-heinavesi>.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2022. *Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 2. vaihe, (Heinäveden maankäytön kysymykset), Kaavaselostus Luonnos 19.12.2022.*

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2023. *Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 Heinäveden osa-alue. Kaavaselostus. Ehdotus 28.8.2023.*

Pölönen, I. ja Leino, J. 2023. Kaivossektorin hyväksyttävyyssvaje ja paikallisten vaikuttamismahdollisuudet - Miten kaivoslakiuudistus vastaa haasteisiin? *Ympäristöjuridiikka* (2–3), s. 25–51.

Puustinen, K. 2014. Tilasinvuoren kuparikaivos Tammelassa 1740–1749. *Geologi* 66, s. 80–85.

Raitio, K. 2003. Osallistumisesta oikeudenmukainen ratkaisu metsäkiistoihin? Teoksessa: Lehtinen, A. ja Rannikko, P. toim. *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö.* Helsinki: Gaudeamus.

Rosenqvist, O. 2019. *Kaustisen seutukunnan kaivos- ja tuulivoimahankkeiden taloudellisten kokonaisvaikutusten ennakoarviointi.* Kokkola: Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Rupert Resources. 2021. *Rupert Lapland -hanke.* Saatavissa: <https://rupertresources.com/rupert-lapland-project-pohjois-suomi/>.

Schlosberg, D. 2007. *Defining Environmental Justice: Theories, Movements, and Nature.* Oxford: Oxford University Press. doi: 10.1093/acprof:oso/9780199286294.001.0001.

Seipiharju, S. 2021. Tukes myönsi ruotsalaiselle kaivosyhtiölle kaksi laajaa aluevarausta Inarin ja Sodankylän alueille – paliskunta ja saamelaiskäräjät vastustavat. *YLE Uutiset.* Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-12198803>.

Sibanye-Stillwater. 2024a. *Litiumhanke.* Saatavissa: <https://www.sibanyestillwater.com/fi/liiketoiminta/eurooppa/keliber/litiumhanke/>.

Sibanye-Stillwater. 2024b. *Sibanye-Stillwater's Keliber lithium project. Expected to be the first mine-to-market producer in the European market.* Saatavissa: https://thevault.exchange/?get_group_doc=245/1715255750-2024-05Sibanye-StillwatersKeliberlithiumprojectupdate.pdf.

Siivikko, J. 2023. Lapin luontojärjestöt haluavat Bolidenin Kevitsan kaivoksen päästöt kuriin – vaikutukset näkyvät jo satelliittikuvissakin. *YLE Uutiset*. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20019117>.

Silvasti, T. 2014. Sisällönanalyysi. Teoksessa: Massa, I. toim. *Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, s. 33–48.

Sodankylän kunta. 2020. *Loppuraportti. Malminetsinnän ja pienkaivostoiminnan palvelukeskus, esiselvityshanke.*

Temper, L. ym. 2020. Movements shaping climate futures: A systematic mapping of protests against fossil fuel and low-carbon energy projects. *Environmental Research Letters* 15(12). Saatavissa: <https://doi.org/10.1088/1748-9326/abc197>

Tiainen, H., Sairinen, R. ja Mononen, T. 2014. Talvivaaran kaivoshankkeen konfliktoituminen. *Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja VII 2014*, s. 7–79. Saatavissa: <https://docplayer.fi/61398034-Talvivaaran-kaivoshankkeen-konfliktoituminen.html>.

Tulilehto, M. ja Suopajärvi, L. 2021. *Kaivostoiminnan koetut vaikutukset Sodankylässä -seurantatutkimus*. Saatavissa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63787/Kaivostoiminnan_koetut_vaikutukset_Kittilässä_Busk_projektin_projektiraportti_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tulilehto, M. ja Suopajärvi, L. 2023. *Experienced impacts of mining in Sodankylä. Follow-up study*. Saatavissa: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/65587/978-952-337-390-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. 2022. *Tukes myönsi litiumesiintymän hyödyntämiseen kaivosluvan*. Saatavissa: <https://tukes.fi/-/tukes-myonsi-litiumesiintymän-hyodyntamiseen-kaivosluvan->.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. 2023. *Malminetsintä kasvoi, kaivostoiminnan investoinnit pysyivät korkeina 2022*. Saatavissa: <https://tukes.fi/-/malminetsinta-kasvoi-kaivostoiminnan-investoinnit-pysyivat-korkeina-2022>.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2021. Kansallinen akkustrategia 2025. *Työ- ja*

elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:2, s. 71. Saatavissa:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162684/TEM_2021_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vaasan hallinto-oikeus. 2021. Päätös 21/0097/3.

Vasara, H. 2021. *Kaivosteollisuuden toimialaraportti*. Helsinki: Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland. Saatavissa: www.temtoimialapalvelu.fi

Vehkalahti, K. 2019. *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsinki: Helsingin yliopisto. doi: 10.31885/9789515149817.

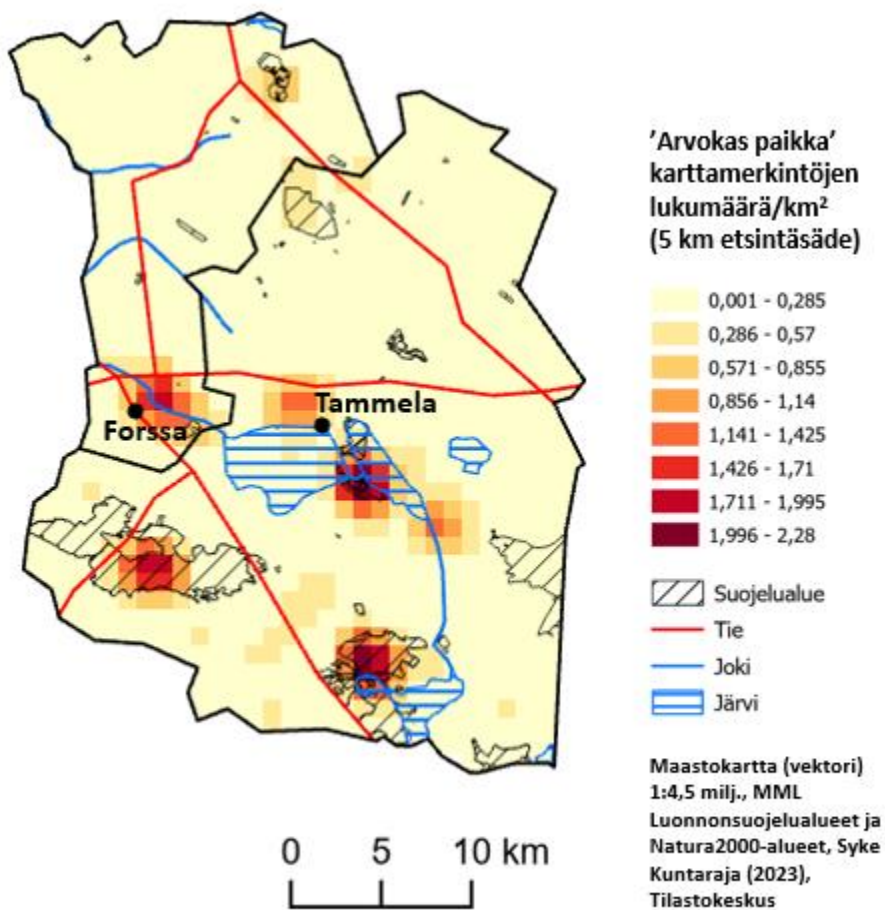
Virtanen, A. ja Uusitalo, T. 2010. *Tammelan kyläohjelma*. Saatavissa: https://www.tammela.fi/sites/default/files/dokumentit/2020/tammelan_kylaohjelma_2020_lopullinen.pdf.

Woods, M. 2008. Social movements and rural politics. *Journal of Rural Studies* 24(2), ss. 129–137. Saatavissa: www.elsevier.com/locate/jrurstud

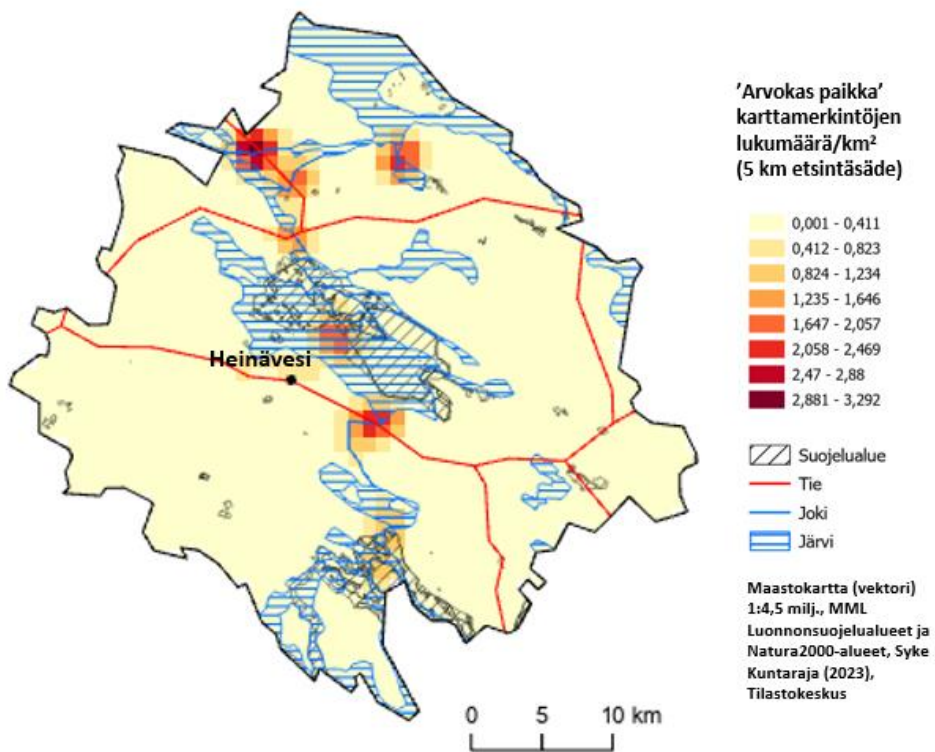
Ympäristölautakunta. 2024. *Suunnittelutarveratkaisu ja poikkeamislupa / 834-440-3-33, 834-440-3-14, 834-440-3-25/ Luodesuo*. Saatavissa: <https://tammela10.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2024227-2>.

Liitteet

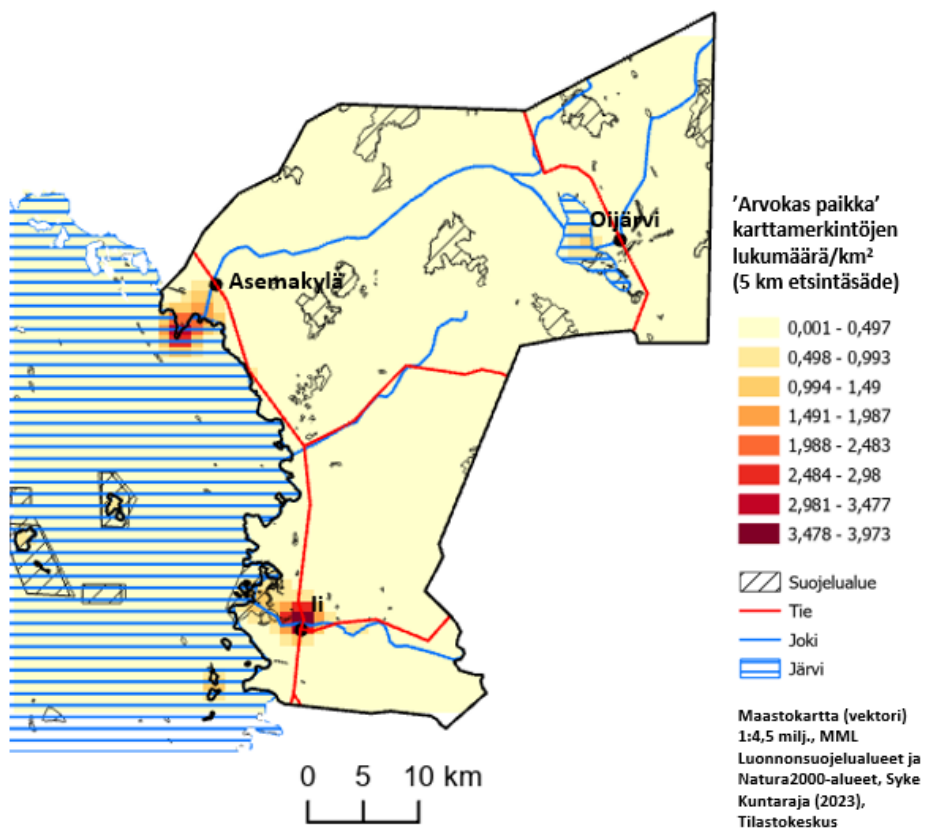
LIITE 1.

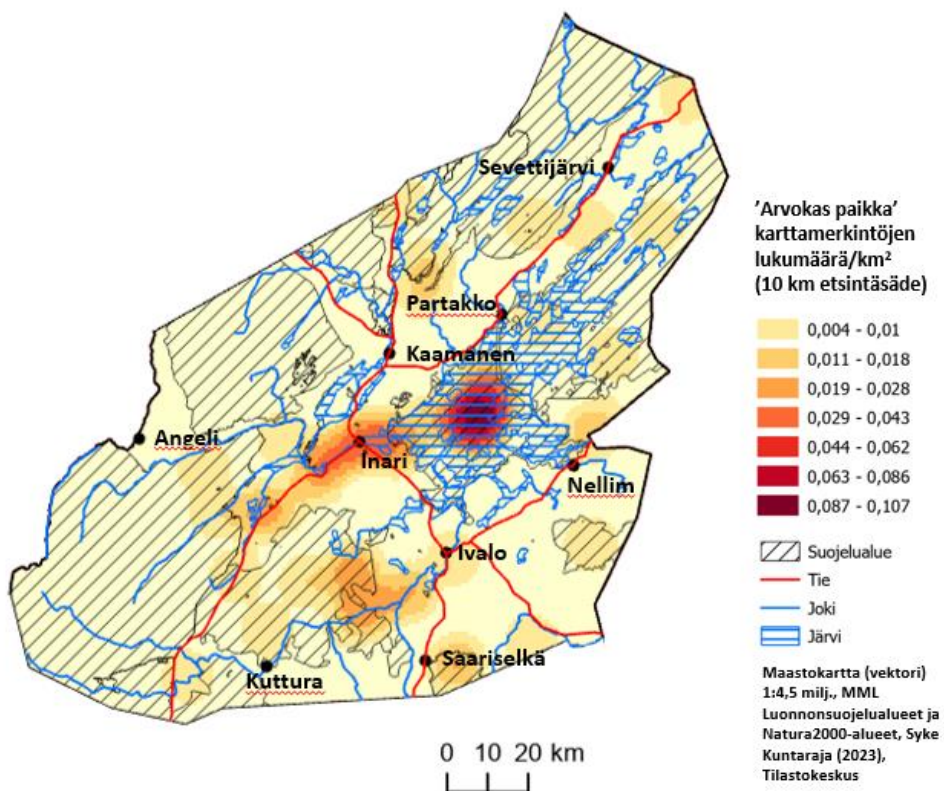
Kartta A. Tiheyspintakartta Forssan ja Tammelan Arvokas paikka -merkinnöistä. (169 merkintää 45 vastaajalta)

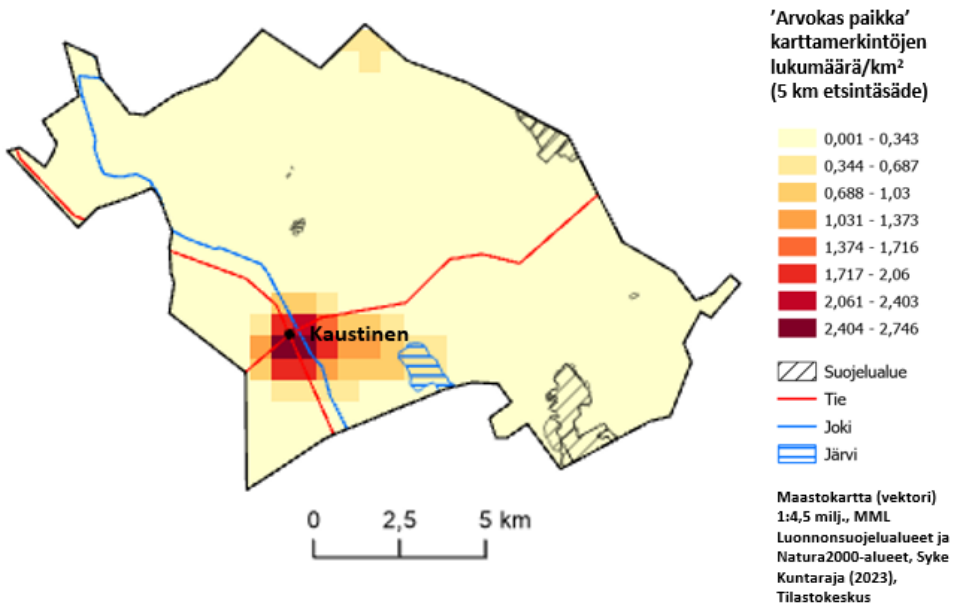
Kartta B. Tiheyspintakartta Heinäveden Arvokas paikka -merkinnöistä. (195 merkintää 59 vastaajalta)

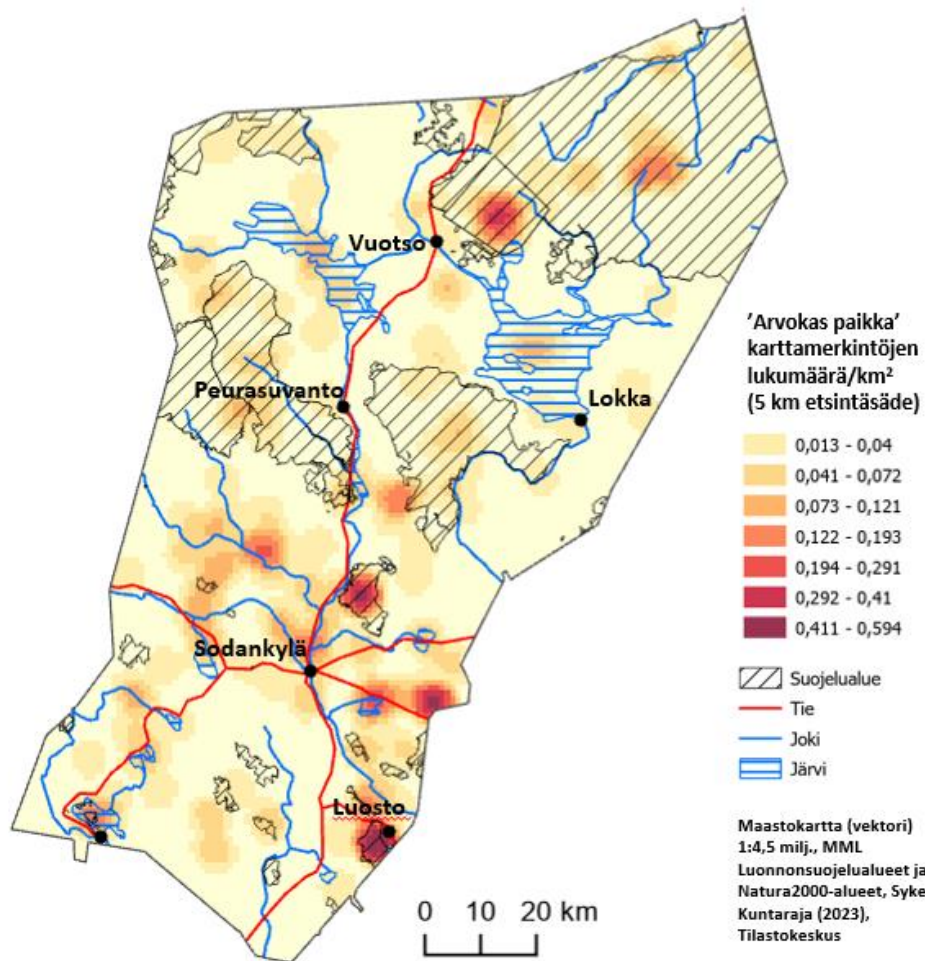
Kartta C. Tiheyspintakartta lin Arvokas paikka -merkinnöistä. (204 merkintää 82 vastaajalta)

Kartta D. Tiheyspintakartta Inarin Arvokas paikka -merkinnöistä. (62 merkintää 32 vastaajalta)

Kartta E. Tiheyspintakartta Kaustisen Arvokas paikka -merkinnöistä. (53 merkintää 21 vastaajalta)

Kartta F. Tiheyspintakartta Sodankylän Arvokas paikka -merkinnöistä. (246 merkintää 65 vastaajalta)

JOHANNA LEINO, TUIJA MONONEN, JUKKA SIHVONEN JA SONJA KIVINEN

Tämä raportti perustuu tutkimus- ja kehittämishankkeessa *Yhteistä ja yksityistä hyvää. Tutkimus luonnonvarojen käyttöön liittyvistä ympäristöoikeudenmukaisuuksista ja niiden yhteensovittamisesta maaseudulla* – YHYKE) alkuvuodesta 2023 toteutettuun verkkokyselyyn. Kyselyllä tutkittiin maaseutujen luonnonvarojen käytön koettua oikeudenmukaisuutta seitsemässä kohdekunnassa: Forssassa, Heinävedellä, Iissä, Inarissa, Kaustisella, Sodankylässä ja Tammelassa. Raportissa esitetään kyselyn toteutus, tulokset sekä niihin pohjautuvat johtopäätökset.

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi

**PUBLICATIONS OF
THE UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND**

Reports and Studies in Social Sciences and Business Studies

ISBN 978-952-61-5352-0
ISSN 1798-5773